

Juan Martin de Ibero (1729-1783), Izuko parrokuaren testuak (I)

FRANTZISKO ONDARRA
(Euskaltzaindia)

Abstract:

Sixteen new texts found in the High-Navarrese Munarritz village, situated in the so called Goñerrilvalle de Goñi or Goñi valley are presented in this work. They belong to a collection which consists of fifty-five documents or religious texts composed and used in the XVIII and XIX centuries and constitute the 3rd set in the collection. We complete with this work the publication of the whole collection.

We give some news about their author and offer some linguistic facts related to the dialectal variety, mainly the one spoken in the Goñi valley, in which they are written, in our opinion.

Sarrera

Azken urte hauetan, *Goñerriko* Munarritz herrixkan aurkitutako testuak argitaratzen aritu gara, lan honekin bukatzen dugula zeregin hori. Hamasei prediku edo dotrina plazaratzen ditugu orain, testuek osatzen duten berrogeita hamabost dokumentuko bilduma 13 sailetan banatu genuenean, oraingook 3. saila egiten zutela.¹

1. Testuak

Hamasei testu argitaratzen ditugu. Prediku bakoitza hari zuriz dago edo zegoen berex josia. Guztira 136 orrialde betetzen dituzte, 13.aren orri baten erdia falta delarik. Orrialdeak 210/215 mm. luze eta 147/154 zabal dira. Izun 1757. urtean emanak ez du orrialde zenbakirik, besteak aurreko aldetik bakarrik daude zenbakiz horniturik. Bost doktrina aipatzen dira aitortzari buruz 5. prediku, 10. orrialde eta

(1) Duela zenbait urte (*Euskera* 1981-1, 349-365) hamahiru sailetan banatu genituen berrogeita hamabost testuak honako aldizkarietan ikus daitezke: 1. saila *FLV* 53, 1989, 97-144; 2.a *Euskera* 38, 1993-1, 59-124; 3.a orain hemen ageri dena; 4.a *FLV* 57, 1991, 131-168; 5.a ib. 60, 1992, 297-333; 6.a ib. 62, 1993, 137-153; 7.a ib. 67, 1994, 521-554; 8.a ib. 68, 1995, 173-190; 9.a *FLV* 57, 1991, 131-168 —4.aren batera—; 10.a ib. 55, 1990, 73-121; 11. eta 12.ak *ASJU* 27-1, 1993, 299-320; 13., a ib. 27-3, 1993, 903-947.

1. paragrafoan, baina ez dira gure eskuetara ailegatu. Abenduko 3. iganderako bi sermoi zituen paratuak, 2. testuak dioskunez.² Lau hitzaldi prestatu zituen gurasoei buruz, Jose Maria Satrustegik argitaratutako *euskal testu zaharrak I* liburuan irakurtzen dugunez,³ horietako lehenbizikoa berak 104 h. orrialdeetan argitara emana delarik eta bigarrena gure lan honetako 9.a, beste bien berririk ez dugularik. Egile beraren zazpi testu ditu Satrustegik, Izarbeibarko Muruzabalen zeudenak gorderik, horietako hiru eskaintzen dituela aipatutako liburuan Ororbia izenburuaren pean.

Ezagutzera ematen ditugun testuek badute idatzi edo predikatu izan zireneko data, eta honen arabera antolatu ditugu funtsean, baina zenbait aldiz huts egin dugu. Horregatik, 3. lekuan ipini dugun testuari 4.a dagokio, 9.ari 8.a legokioke, eta 1770. urteko bost predikuak honela egon behar lirateke, hots, 14, 13, 12, 10 (sic) eta 11, eta ez 10, 11, 12, 13 eta 14, guk jarri ditugun bezala.

Ur-markak. 1. Lehenbiziko hiruetan *Ospital General de Pamplona*⁴ irakurtzen da bi zirkulu kontzentrikoren artean, ageri direla ere leoi bat zirkuluaren barruan eta koroa hauen goiko aldean. 2. Laugarrenean hauek ikusten ditugu: batetik, I FARGUES / NAVARRE, eta bestetik, hiru zirkulu bata bestearen gainean, gurutze bat eta koroa horien gainetik, bi esku antzeko ezker eta eskuin eta FIN ezkerrean eta 1755 (sic, ---5) irakur daitekeena eskuin aldean. 3. Bosgarrenean, batetik M RAGETE (sic, -GE-) / BEARN, eta bestetik hiru zirkulu etab., gurutzea goikoaren gainetik, esku antzekoak eta FIN eta 1756. 4. Seigarrenean, M RAGUETE (sic, -GUE-), BEARN, hiru zirkulu, gurutzea gainetik, bi esku antzeko eta FIN eta 1763. 5. Gainerakoetan, I BRVN (bukaerako -N buruz behera) / BEARN (-N buruz behera), hiru zirkulu, gurutzea gainetik, esku antzekoak eta FIN eta 1761 (sic, -I).

Kanpoko egitura. Gurutze bat ageri da goiko bazterrean orrialdearen erdian, eta horren partez edo horrekin batera IHS anagrama. Hasieran Bibliako pasarteren bat ematen da latinez, ia beti ebanjelioetatik hartua. Gurutzea edo anagrama eta pasarte horren aldamenetan ager daitezke dotrinaren gaia, data eta dagokion igandea edo jaia latinez edo gaztelaniaz. Hitzaldiaren sarrera dator ondoren, aipatu den pasartean oinarritzen dela, eta sarrera amaieran Ama Birjinaren laguntasuna eskatu eta *Ave Maria* deia ipintzen dela. Predikuaren mamia edo gaia garatzen da gero, eta predikua amaitu ondoan, askotan (*Omnia*) *sub correctione Sanctae Romanae Ecclesiae* (sic, -ss-) ezartzen da, eta esaldi honen azkeneko hitzaren ondoan behin errubrika eransten da.⁵

Bibliografia. Erabili dituen iturriak maiz aipatzen ditu orrialde bazterretan, iturri horiek askotan itun zahar eta berriko liburuak direla. Horien ondoan ugari ikusten ditugu Elizaren Aiten eta doktore eta santu famatuen izenak, hala nola S. Agustin, S. Ambrosio, S. Gregorio, Sto. Tomas edo "Divus Thomas" etab., beroien

(2) Ik. testu honi ipini diogun orrialde peko 3. oharra.

(3) Jose M. Satrustegi, *Euskal testu zaharrak-I*. Iruñea, 1987. Ik. 106. or. a.: bertan irakurtzen dugunez ume batek lau "obliguicio" zor dizkie "gureatsoegui", hots, "Obligüecio abec dire. 1. obediencia. 2. erreberencie. 3 amorea, eta 4. alimentue, edo sustentoa". Lau horietatik ezagutzen ditugun biak 1769.ekoak dira.

(4) Paper fabrika hau 1755.ean hasi zen paper egiten. Ik. Rafael García Serrano. "El Molino de Papel del Hospital General de Pamplona", *CEEN* 16, 1974, 7-21: cfr. 9. or.a.

(5) Hau gertatzen da 7. testuaren bukaeran, han ipintzen dugun 48. oharrean adierazten dugun bezala.

esan eta eginekin puntua sendotzeko. Hitzaldiaren ondotik, batez ere, baliagarri gerta daitezkeen prediku eta bestelako liburuak ere ematen dira ezagutzera, etsenplu harrobi bezala, eta gure aurrean aurkezten dira Andrade, Barcia, Calatayud, Carabantes —aipatuena eta kaputxinoa—, Chia, Echeverz —bigarren aipatuena eta nafarra—, Eusebio, Garcés, Lyra, Man(n)i⁶ eta Parra —hirugarren aipatuena—.

Testuen zerrenda

Ezagutzera ematen ditugun testuak hauek dira:

1. "Domingo quarto de Adviento, año de 1755". Berriz predikatua 1757 urtean.
2. "Adviento. Dominica tertia adventus, año de 1757". Berriz 1768, 1770 eta 1773 (?) urteetan, eta hurrengo mendeko 1822 eta 1829-etan.
3. "Dominica secunda Quadragesimae, año de 1757. Delos pocos que se salvan". Berriz 1762 eta 1764. Bazterrean *Izu* dio.
4. "Domingo Primero de Quaresma. año de 57". Berriz 1758, 1759 eta 1760 urteetan.
5. "Sermon de Penitencia". 1759an predikatua.
6. "Doctrina del pecado mortal. año de 1766". Berriz 1769an.
7. "Del Juicio Vniversal. Venida del Juez". 1768 eta 1770etan.
8. "Doctrina para el Domingo segundo de Adviento". 1769, 1770, 1771, 1772 eta 1773 urteetan predikatua.
9. "Dela reverencia, que deben los hijos â sus Padres". 1769 eta 1771etan.
10. "Domingo segundo despues de Resurreccion". 1770ean.
11. "Dela Dominica dela Pascua del Espiritu Santo". 1770 eta 1772etan. *Izun* idatzia 1770ean.
12. "Domingo de Quinquagesima (sic, -ss-). Tratase dela Passion". 1770 eta 1772etan.
13. "Para el Domingo segundo despues dela Epifania del dulcissimo nombre de Jesus". 1770, 1772 eta 1817etan.
14. "Para el dia de Reyes". 1770, 1823 eta 1829etan.
15. "Dela muerte". 1771, 1772 eta 1773etan.
16. "Domingo quinto dela resurrección". 1772 eta 1830etan.

Erdal testuak

Eranskin gisa, esagun Munarritzen⁷ aurkitutako multzoan badirela sei prediku erdaraz XVIII. mendekoak, euskarazkoak bezala hurrengo mendean berriz aprobetxatuak 1819-1829 urteen artean. Zaharrena 1707koa da eta Izun izan zen idatzia

(6) Egileak "Mani" idazten duena Giovanni Battista Manni (1606-1682) da, izen honerako lana idatzi zuena: *Quattro Massime di Christiana Filosofia*, gaztelaniara itzulia, besteak beste, J. B. de Murcia kaputxinoak. Ik. 16. testuko 17. oharra.

(7) Muruzabalgo multzoan ere badago erdarazko sermoirik.

eta/edo predikatua, bertan berriz 1719an emana, Arazurin 1732an, Asiain, Etxauri eta Ororbian (?) ere izan zela entzuna. Herri horiek guziak elkarren ondoan daude eta Izutik hurbil. Berrienak (?) 1774 erakusten du ur-markan, eta 1784 urtean Gesalatz ibarreko Argiñanon izan zen emana, "al tomar la bula año de 84 en Arg." baitio, berriz erabilia 1819, 1825 eta 1829 urteetan. Gogora dezagun Gesalatz ibarraren eta Oltza zendearen artean dagoela, eta Gesalatzekin mugatzen duela Goñibarko Munarritzek.

2. Nor, noiz eta non

Nor

Nor da gure testuen egilea? Parrokuren bat izango zela egilea uste izan genuen predikuak irakurri genituenean eta horien berri eman genuenean (*Euskera* 1981: 355). Orain badakigu hori egia dela eta Juan Martin de Ibero, Iruñerriko Oltza zendean kokatua dagoen Izuko parrokoa —erdaraz *Abad* deitua— dela autorea. Goñerriko Munarritzen 1729ko otsailaren 5ean izan zen bataiatua eta Izun 1783ko azaroaren 28an hil zen, bertako parroku edo *abad* izan zelarik 1754 urtetik 1783 urteraino. Ez dakigu beste inon arimazain izan zenik, baina ezetz esango genuke, Izurako izendatu zutenean ez baitzegoen oraindik apaizturik. Izuko Apezetxea izeneko erxea 1838 urtean erre zelarik, erraustu ziren elizako liburuak, eta Nafarroako *Archivo Diocesano* eta *Archivo de Protocolos* artxibuetara jo dugu Iberoren idazkeraren bila, horietako bigarrenean aurkitu ahal izan dugularik haren izenpe eta errubrika, eta predikuetako idazkerarekin erkatu.

Noiz

Lehenbizikoa 1755 urtean idatzia da eta azkenekoa 1772an, ia denak behin baino gehiagotan izan zirela predikatuak, eta 8. eta 15.ak azken aldiz 1773an. Geroago beste parroku edo predikariren batek aprobetxatuak izan ziren 1817 eta 1829 urteen artean.⁸ Testuetan ageri diren datek, eta, bat baino gehiago ematen baldin badira, lehenbizikoak, zein urtetan izan ziren idatziak eta, jakina, predikatuak adieraz dezakete. Hau esateko, 11. testua hartzen dugu kontuan, baitakigu predikatua izan behar zen festaren aurreko eguneko data daramala. *Domingo del Espiritu Santo* edo Mendekoste Iganderako da eta estalkian *Izu y Junio dos del año de 1770* dio,⁹ urte horretan igande hori ekainaren 3.ean izan zelarik. Beraz, jakinarazten zaigun egunean ez zen izan predikatua, idatzia baizik; urteak, berriz, zein urtetan izan zen bai idatzia eta bai predikatua adierazten duelarik noski.

(8) Sail bakoitzari ezarri genion data (*Euskera* 1981: 352-355) aldatu egin dugu askotan, argitara eman ditugunean testuak. Gure uste edo iritziz berrien arabera, hona hemen sail bakoitzaren data: 1.a lehen bezala, beraz 1743-1753 urteen artekoa; 2.a XVIII mendearen 3. laurdenekoa; 3.a, orain ezagutzera ematen duguna, 1755-1774 artekoa; 4.a, lehen bezala, XVIII-XIX mendeen artekoa, autorea, Felix de Langarika Arabako kaputxinoa, Iruñean bizi zena, 1756an jaio zelarik eta 1795ean oraindik bizi zelarik; 5.a XVIII mendeko 3. laurdenekoa; 6.a aurrekoaren garaikidea; 7.a XVIII mendeko 4. hamarkadakoa; 8.a XVIII mendearen erdi aldekoa; 9.a 4. saila bezala; 10.a XVIII mendearen erdi aldekoa edo; 11.a XVIII mendeko azken laurdenekoa; 12.a 1758koa; 13.a XVIII mendearen 3. laurdenekoa.

(9) Ik. 11. testuko 2. oharra.

Non

Zenbait urte direla (ik. *Euskera* 1981-1, 355-357) testuok non kokatu dudatan ibili ginen: Oltza zendeako herriren batean ala Goñerrin. Badakigu orain Izun, Oltzako zendea, izan zirela eginak eta predikatuak, aurreko paragrafoan aipatu pasarteak erakusten digun bezala. Hala ere, jarraitzen dugu pentsatzen, gehiago aztertu eta sakondu ez badugu ere, Goñerriko euskaraz daudela. Bi arrazoi ditugu horretarako: 1. Aurkeztu genituen frogak (ik. berriki aipatu dugun *Euskera*) onak direlako, eta 2. sermoien egilea Goñibarko Munarritzen jaioa delako. Izan zituen gainera bere etxean eta mantendu zituen bi iloba umezurtz, bere jaiotetxean munduratuak, arreba zenduaren umeak, horiekin herriko euskaraz mintzatuko zela noski eta horrek lagunduko ziola ikasi zuen euskara modua gordetzen. Bestalde, Oltza eta Goñiko euskara oso antzekoa zen.

3. Hizkuntzaren inguruan

Grafia

Bokalak. Hitz hasieran *v-* ageri da normalki, *u-* bakanen bat ez dela falta: “*uguelde*” 1, 7, baina “*ugueldean*” 14,1; “*vr*” 8, 2, baina “*urec*” 14, 7.

Kontsonanteak. Noizean behin, /g/ herskaria adierazteko *ge*, *gi* idazten da: “*geiçerena*” 1,1; “*obligecio*” 9, 3; “*gizon*” 1,8; “*gindraman*” ‘generaman’ 5, 6. Hiru aldiz aurkitu dugu gure fitxetan *-qa-* eta *-qu-* grafia *ca* eta *cu-*ren ordez, bai eta *-q* ere *-c* normalaren partez: “*ezqarella*” 15, 4; “*Mediquetengatic*” ‘mediku batengatik’ 1, 4; “*emendiq*” 14, 6.

Salbuespen gisa idazten da *h-* hitz hasieran: “*bau*” 14, 7; “*bedertasunecoetan*” 13, 3; “*bee*” 2, 4; “*humeac*” 3, 7, baina “*umeac*” 3, 7; eta behin bokal artean: “*cargube*” 10, 3.

Ixa adierazteko *ss*, *ʃʃ* eta *g/j* ere erabiltzen dituela uste dugu: “*ssaiec*” 3, 7; “*ʃʃaie-tan*” 6, 8; “*ssaio*” 2,5; “*geio*” ‘jaio’ 14, 2; “*jeio*” 14, 1.

Txiki hitzaren txikigarria *ti* eta *ʃ-*ren bitartez moldatzen du: “*chiquitia*” 9, 8 eta “*chiquiʃo*” 2, 2.

Badaki *ts* eta *tz* digramak erabiltzen: “*abrats*” —ik. *Hiztegia*—, “*eracutsi*”, “*itsu*”, “*otso*” etab.; “*anitz*” 5, 4; “*beltzac*” 5, 3; “*itz*” 4, 6; “*Ittz*” (sic, *tt* bikoitza) 5, 7; “*Vtzi*” 5, 10. Baina gehienetan *t + c* edo *z* zediladunak ikusten dira *tz*-ren ordez: “*anitzç*” 5, 1; “*itç*” 7, 8 eta “*itçç*” 10, 5; “*vtçi*” 6, 7. Eta *t* gabeko *c* eta *z* zediladunak ere ageri dira: “*gozaçen*” 3, 2; “*anizç*” 1; “*vzi*” 1, 3. Honek ez du esan nahi zediladun *c* eta *z* guziak *tz*-ren partez daudela, adibide hauek erakusten dutenez: “*çada*” ‘zara’ 1, 4; “*çurequi*” 2, 4; “*çarella*” 2, 6; “*embaraçaçeas*” 3, 7. Behin baino gehiagotan, zedila ahaztu zaiolako edo, “*cu*” idazten du “*zu*” idatzi beharrean: “*ducu*” 1, 4; “*dulçure*” 5, 11, baina “*dul-zure*” 5, 11; eta behin “*ca*” jarri du “*za*”ren ordez: “*cauquen*” ‘zeukan’ 1, 8.

Azentu marka maiz samar ageri da, gehienetan baina ez beti adizkietako azken silaban azaltzen dela: “*zue*” 1, 5; “*cindue*” 6, 8; “*semel*” 2, 3; “*guerø*” 9, 6; “*becatoréa*” 7, 8; “*záuque*” 9, 1.

Galdera eta hasperen perpausetako hasierako hitzean azentu marka antzeko bat agertzen da, maizenik ezker alderantz etzana dagoena, ohiko galdera eta hasperen seinalearen partez: “*çer nauzu errançagun zutes?*” 2, 6; “*Çein asusteturic egoindre orduen becatoreac!*” 7, 5.

Fonetika

Bokalak. Bokal armonia dela eta, *i-a* eta *u-a* sekuentzietako *a* hertsu eta *e* bilakatzen da, salbuespenak gutxi direla: “*arrie*” 6, 10; “*Aite*” 6, 4; “*dañuec*” 6, 3; “*vguelde*” 1, 7; baina “*gracia*” 10, 4 —eta “*gracie*” 10, 4—; “*Jerusalengo*” 4, 4. Maiz hersten da *a-i* sekuentziako *a*, eta noizean behin idikitzen da *e-u*¹⁰ sekuentziako *e*: “*emein*” ‘emanen’ 7, 6; “*gueisto*” 4, 2; “*neiz*” ‘nahiz’ 6, 4; “*daus*” 7, 8; “*laudeque*” 4, 6; “*zandela*” 1, 7; “*gauroc*”¹¹ 4, 1.

Ll eta *ñ* kontsonante sabaikariek ere herts dezakete aldameneko *a*, bai ezkerrekoa bai eskuinekoa eta *ñ-k* biak batean ere bai: “*ellegaçeco*” 3, 2; “*deñuec*” 4, 6; “*melle-ric*” 12, 5; “*bañetu*” 12, 7; “*enguēñetu*” 3, 4. Gorago aipatu dugun *i-k* ere atzerantz eta aurrerantz batean herts dezake *a* bokala: “*beiten*” 2, 6; “*beitequi*”¹² 4, 5.

Hiatoa desegin gabe gelditzen da, salbuespen bakan-bakanen bat izan ezik: “*adisquidia*” 11, 6; “*erraniquecuac*” 15, 6; “*juan*” 4, 1. Baina beti “*abec*” edo “*ebec*” erabiltzen ditu. Zenbait hitzetan bokala diptongatu egiten da: “*aññeces*” ‘oinazez’ 6, 4; “*araiguien*” 4, 2 eta “*areiguien*” 14, 4; “*beiguiec*” 3, 9. Baina ez dira falta “*oñece*” 15, 2; “*Araguieren*” 14, 6 eta “*begui*” 6, 9. Bokal ezabaketak maiz gertatzen dira hitz bati kasu marka edo erakuslea eranstea: “*jenden*” ‘jendeen’ 2, 4; “*Desiertoni*” 1, 1; “*graciore*” 2, 1.

Kontsonanteak. Goi nafarrera hego aldekoan espero diren *br*, *dr*, *tr* kontsonante andanak ikusten dira: “*abrats*” 8, 1; “*drecho*” 2, 2; “*intresa*” 16, 3; eta desagertzen ari ziren “*dramazquizon*” 6, 9; “*dramozquiona*” 14, 5; “*gindraman*” (sic, *-gi-*) 5, 6 ere aurkitu ditugu.

Beti behin izan ezik *-zk-* erabiltzen da adizkietan: “*dizquigu*”: 12, 2; etab., baina “*çasquitela*” 9, 10. Ez partikula + *g-* > “*ezq-*” egiten da: “*ezqueitusten*” 3, 9. Baina deklinabideko atzizkiaren bukaerako *-s* horrela mantentzen da bertatik eratorrietan: “*odolesco*” 1, 4; “*esqueros*” 1, 4.

Bai adizkietan eta bai bestelakoetan *-st-* erabiltzen da: “*tuste*” 1, 6; “*esti*” 10, 6; “*gaste*” 13, 6; “*gastelun*” (sic, *-lun*) 6, 12; “*gueisto*” 4, 2. Berdin gertatzen da *ez* + *d-* adizki hasierarekin beti, behin izan ezik: “*estute*” 1, 6; etab., baina “*Eztuce*” 1, 3.

Ez + *b-*, *d-*, *g-*, *l-*, *n-*, *z-*. *Ez* + *b-* > *ezp-* bilakatzen da, salbuespen bakar batekin: “*ezpadu*” 1, 2; etab., baina “*espeituce*” 3, 3; *ez* + *d-* ik. aurreko paragrafoan; *ez* + *g-* > *ezk-*: “*ezqueitusten*” 3, 9; *ez* + *l-* edo *n-* > *esl-* edo *esn-*: “*esliçequ*” 6, 10 eta “*esneiteque*” 10, 2; *ez* + *z-* > *esç-* normalki: “*esçara*” 2, 6; behin “*esc-*”: “*escezala*” 11, 6; behin “*eç-*”: “*Eçazule*” 6, 3; bi aldiz “*etç-*”: “*etçazule*” 6, 4 eta “*etçazquizule*” 6, 4.

Morfologia

Deklinabidean,¹³ ergatibo plurala *-ek* da, behin izan ezik: “*jabeec*” 3, 7; etab., baina “*oñeeac*” 6, 1 —plurala baldin bada—; datibo singularra *-ari* eta zenbait aldiz

(10) Aldatu gabe gelditzen da *a-u* sekuentzia: “*gauce*” 1, 3; “*dauque*” 6, 7; “*naute*” 12, 1.

(11) Izenordain pertsonaletako *eu* diptongoa beti “*au*” bilakatzen da. Ik. *Hiztegia* atalean *Aurorreké*, *Gu*, *Ni*, *Zu* eta *Zuek* sarrerak.

(12) Fonetika sintaktikoa dugu hemen, *bait daki* baita.

(13) Ez dugu kontuan hartzen izen berezia edo arrunta den, mugatua ala mugagabea etab.

-egi: “tristeari” 4, 7; “Jesusegui” 12, 1; “ioregui” 9, 2; “eribetegui” 1, 4; datibo plurala -egi:¹⁴ “discipuloegui” 3, 2; “fielegui” 1, 1; “baçuegui” 1, 1; inesiboa bizidunetan *beiten*:¹⁵ “humen *beiten*” 9, 4; genitibo edutezkoa singularrean -aren da, baina askotan, laburturik, -an ematen da: “Jangoicoaren” 16, 1, baina “Jangoicoan” 16, 1; “eternidadearen” 16, 2, baina “eternidadean” 16, 2; instrumental plurala -es da: “llagues” 4, 9; soziatiboa -ki: “dotrinerequi” 1,1; motibatiboa “-gatic” ugariago “-gati” baino: “becatuengatic” 1, 3 eta “becatuengati” 1, 3; destinatiboa -dako:¹⁶ “astoendaco” 3, 4; “abarientoandaco” 4, 2; prolatiboa -tako: “verdaderotaco” 2, 2; ablatibo singularra -tik maizago -ti baino: “partetic” 3, 4 eta “bideti” 5, 4; ablatibo plurala “-tatic” eta “-tati”, hura maizago bestea baino, uste dugunez: “gucietatic” 2, 3 eta “gucietati” 3, 5; ablatiboa bizidunetan -ganik: “Jangoicoanganic” 3, 2; “eneganic” 1, 4; adlatiboa -a, -ra eta bizidunetan -gana, *beitera*; “Jerusalena” 10, 1; “amistadera” 5, 10; “Jangoicoangana” 2, 6; “bere gana” 4, 4; “bere *beitera*” 9, 8.

Erakusleak hauek ditugu: *hau*,¹⁷ *honek*, *bonen*, *boni*, *hontan*, *hontara*, *hontako*, *hontas*, *hontatik*, *honengatik*, *habek/hebek*, *haben/beben*, *habegi/hebegi*, *habetan/bebetan*, *habetas/hebetas*, *hebetati*, *hebetatik*; *hori*, *horrek/berorrek*, *horren*, *borri*, *horrendako*, *hortan*, *hortatik*, *horrenganik*, *hoiek*, *hoien*, *hoietas*; *hore/hure*, *harek (behin)/harrek*, *harren/bere*, *bere beiten*, *harri*, *hartan*, *hartara/bere beitera*, *hartako*, *hartas*, *hartatik*, *harrenganik*, *harrengati(k)*, *haiek/heiek*, *haien/beien/beren*, *haien beiten/beren beiten*, *heiegi*, *haiendako*, *haietan/beietan*, *haietas*, *haietatik*, *beiengatik*.

Izenordain pertsonalak: *ni*, *nik*, *ene/naure*, *naure beiten*, *niri*, *nites*, *enetako*, *eneki*, *eneganic*, *nauregatic*; *aurorrek*; *gu*, *guk/gaurok*, *gure/gauren*, *gure beiten*, *guri*, *gutes*, *guretako*, *gutatik*; *zul/zaurori*, *zuk/zaurorrek*, *zaure*, *zaure beiten*, *zuri*, *zutes*, *zuretako*, *zureganik*; *zuek/zaurok*, *zuen/zauren*, *zuegi*, *zuetas*, *zuetatik*.

Aditza. Iraganaldian bukaerako -n beti galtzen da perpaus nagusietan: *nengo* 14, 6; *nindue* 6, 12; *zacarra* ‘zekarren’ 13, 3; *cequi* ‘zekien’ 8, 3; geroaldia moldatzeko -en eransten zaie -n edo -l bukaeradun partizipioei, maiz laburpenak sortzen direlarik: “*egonen*” 4, 4 eta “*egoïn*” 7, 5; “*emanen*” 1, 7, “*emeïn*” 7, 6 eta “*emeiñ*” 8, 7; “*joanen*” 4, 7 eta “*joein*” 15, 7; “*illen*” 15, 6; -tu morfema galdu egiten da ia beti agintekeran, subjuntiboan eta ahalezkoan, eta zenbait aldiz -i bukaera ere bai, baina ez da hori gertatzen ezezko kasuetan: “*consideraçazu*” 2, 6; “*convertiçeite*” 2, 6; “*asistidezagun*” 1, 4; “*arçazquicela*” 1, 5; “*estime dezaque*” 2, 3; “*desea deizquen*” 11, 1; “*egoçace*” ‘egotzi ezazue’ 5, 11; “*icusezquice*” 5, 10; eta -i galdu gabe: “*erori dadien*’ 4, 1; “*Vtçiçezquice*” 5, 10; baina ezezkoetan, hauetan ere galdu gabe: “*estadien entendatu*” 3, 5; “*eşçazule desconfietu*” 12, 7.

Eskeros dena batean eta aditzetik berezirik idatzi ohi da: “*descubritu esqueros*” 1, 4; “*deseaçen duen esqueros*” 11, 4; “*galduesqueros*” (sic) 5, 1.

(14) Ez da falta “-ogi, “*guciogui*, edo *gueienogui*” 5, 2; “*guciogui*” 12, 8.

(15) Bizigabeetan, besteak beste, beti -en erabiltzen da *gain* hitzarekin: “*gañen*” 9, 1; “*gueinen*” 16, 2; “*gueiñen*” 12, 5; “*gueñen*” 1, 8.

(16) Erakusle eta izenordain pertsonaletan, jakina, -tako ageri da: *hontako*, *guretako*, *enetako*, etab., baina ik. ere *horrendako*, *haiendako*, guzien adibideak *Hiztegia*n daudelarik.

(17) Hasierako *h-* grafema *guk* ipinia da.

Motibatibo kasuko *-gatic* atzizkia subjuntiboarekin bat eginik aurki daiteke, tartean *a* epentetiko bat ipintzen dela: “tentacezanagatic” 4, 1; “convertitudadienagatic” 7, 2.

Joakin Lizarragak gehienetan laburturik, hots, *-laik* bihurturik, erabiltzen duen aditz atzizkia Iberok osorik idazten du: “delaric” 1, 1; “dagolaric” 2, 2; “duguleric” 5, 5.

Sintaxia

Gehienetan genitiboa erabiltzen da objektuaren partez aditz izenarekin: “cosecha onan bilçeco” 3, 2; “ğu galduarasteco, ğure destruiçeco?” 8, 6.

Noizbehinka menderatzen duen hitzaren ondotik dator genitiboa, baina inolaz ere ez Lizarragak erabiltzen duen maiztasunarekin: “ô locure becatorearena ...!” 1, 4; “premio eternoa Gloriecoa” 5, 1, baina “Glorieco premio eternoa” 3, 3; “serpiente metalesco arrec” 12, 3, baina “metalesco serpiente bat” 12, 3 —lau aldiz orrialdean—.

Hiru modutara moldatzen du pasiboa: 1. Partizipioa + ergatiboko *-k* atzizkiarekin: “Jangoicoac escojituric” 2, 4; 2. partizipioa + ablatiboko *-ganik* atzizkiarekin: “tentatuec iquetea demonioanganic” 4, 1; 3. iragangaitzeko laguntzailearekin: “paratuco da” ‘norbaitek paratuko du’ 7, 9.

Harridura perpausek ez diote eranstean *-(e)n* aditzari: “Cein asusteturic egoindire orduen becatoreac!” 7, 5; “0 eta cembat arracio dauquete!” 3, 8; “cer sustoac ... experimentaçenditu becatoreac..!” 1, 3.

Baldintzazko zenbait perpaus ik. *Adizkitegia* atalean, sarrera hauetan: *bagindauke, baledi, baleiz, baleza, balezate, balezazu, balezoke, balire, baliz, balize, balizeke, balu, banezakeze, bazenza* eta *bazute*.

Kausazko perpausak zenbait partikularen bidez egiten dira: 1. *Zerengatik/zengatik*¹⁸ (hau, behin); 2. *nola ... beit-*; 3. *eze*. Lehenbizikoak hiru gisatara moldatzen ditu: 1. Berak bakarrik: “cerengatic esta” 1, 3; 2. aditzari *-(e)n* eranstean zaiola: “cerengatic esten” 1, 3; 3. aditzari *beit-* eranstean zaiola: “cerengatic beizauque” 13, 1. Bigarrena *nola ... beit-* da: “nola deseaçen beizue Glorie ..., argatic trataçendute neciotaco”, 3, 3; “nola espeituce consideraçen; estuce ezaçen” 3, 3. Hirugarrena *eze* partikulaz: “inçece negar, ece motivoric asqui dauquece negar iteco” 3, 1.

Erlatibozko perpausak, aditzari *-(e)n* atzizkia erantsiz gainera, izenordain eta partikula hauen bidez moldaturik ageri dira: 1. *Beit-*: “au de desgracieric ... andiena, merejibeitu negar itea” 5, 8; 2. *zein/zeiñ*: “ceiñec iten gueitu” 5, 3. 3. *zein/zeiñ ... beit-*: “cein beite” 1, 4. Ik. *Hiztegia* atalean *Eze* eta *Nola* partikulak.

Hiztegia

Larramendiren hitzen bat aurkitu dugu: *gogargi, erakiera/eratasun* (?), *estalkin* (?). *Orotariko Euskal Hiztegian* ez dauden hitz edo aldaera eta adierak: *abegorratu, aflizizio, agile* ‘aquila’, *agostondo, alabaiere, ama, araiği, auñeze, beigi, belorrei, berla* ‘beraz’, *botoa, ellur, eregi* ‘erein’, *Espiritu Santi* (Jaune), *ezin indu* ‘ezindu’. Retanan ez daudenak: *geis-*

(18) Erabiliena *zerengatik* da.

tenkerie, gureatso, guruxe, hēē, hondra, igote, iken, illoba, ingiritetu, itxiki, keñitu, oian ‘mendi’, *oraitu, plasa, puntecostado, sonberlu, xegi*. Interesgarri litezkeen hitz edo aldaera eta adierak: *arkindu, arrano, astre(e)gun, barga, bekatari/bekatore, bekela/bezela, ene, erren, etxekoandre* (Lizarragak “*etxokandre*”), *ezin indu, lanoa, mirabe, xanzi, xauzka* ‘dantza’ (?).

Adizkitegia

Pluraleko bigarren pertsonaren bukaera *-ze* da, Oltzan *-zie* eta Lizarragan *-ze/zie* delarik: “*duze*” ‘*duzue*’.

Subjuntiboko formez baliatzen da indikatiboko aldiak moldatzeko: *dakiote* ‘*zaie*’ —eta *zeiote* ‘*zaie*’ haren ondoan—; *ze(i)kio* ‘*zitzaien*’.

Ezaguna izan arren, jakingarri dela uste dugu *ba-*, *bait-*, *baldin ba-*, *behar*, *nabi* + aditzarekin gertatzen dena: *bauce* ‘*baduzue*’ 3, 2; *veinte* ‘*baita*’ 6, 4; *barimaute* ‘*baldin badute*’ 9, 9; *beaurce* ‘*behar duzue*’ 3, 4; *beirtuzu* ‘*behar dituzu*’ 9, 5; *naut* ‘*nahi dut*’ 5, 3; *neibau* ‘*nahi badu*’ 3, 7. Ik. ere *gueiltu* ‘*gelditu*’ 14, 2; “*geildadien*” ‘*geldi dadin*’ 6, 3; *zauste* ‘*zaudete, zagozte*’ 11, 6.

4. Gure lana

Zenbakiak guk ipiniak dira, 3.ak orrialde zenbakirik ez duela eta gainerakoak aurreko aldetik bakarrik daudela zenbatirik.

Grafia arloan, zedila erabili dugu askotan *c* grafema eta *tc* digraman, egileak hori nahi zuela uste izan dugunean, baina ez dugu horrelakorik egin *z* grafema eta *tz* digramarekin, logikak hori eskatzen (?) zuela uste izan arren. Izen berezietako letra xehea guk larri bihurtu dugu, hala nola “*Salomonec*”, “*san Gregorio*”, etab. Azpimarraturik ez zeuden latinezko pasarteak guk letra etzanez eman ditugu.

Latinezko errakuntzak zuzendu eta guk eginaren berri orrialde peko ohar batean ematen dugu testu bakoitzean.

Hitz baten lexema eta deklinabideko morfema bi zatitan banaturik daudenean, batzutan batu gabe utzi ditugu, batez ere 12-16 testuetan, beste batzutan batu eta orrialde peko oharrean jakinarazten dugu, eta bestetzutan batu eta ez dugu eman horren berririk: 18 bat aldiz 1-2 testuetan. Hitzak loturik daudelarik, normalki horrela utzi ditugu, eta gutxitan askatu: *zaure guratsoes*, adibidez. Aditz nagusia eta laguntzailea loturik daudelarik normalki horrela utzi ditugu; baina zenbait aldiz eta hitz luzea sortzen zelarik, askatu egin ditugu jakinarazi gabe.

Hiztegia atalean ez ditugu sartu hitz guziak, baina *Adizkitegia* atalean adizki guziak sartzen saiatu gara.

Laburdurak: a. aditza, ad. adberbioa, adj. adjetiboa, au. aurrizkia, d. determinatzailea, i. izena, ik. ikus, io. izenordaina, j. juntagailua, p. posposizioa.

1. Testua

Domingo quarto de Adviento,¹
año de 1755.²

Et venit in omnem³ regionem Iordanis praedicans, &.^a Lucae 3.

San Lucas⁴ Evangelistec erratendigu egungo evangelio Sanduen, San Juan Bautiste cegola, Judeaco desierto atean, prediqueçen penitencie, gende infielbaçuegui, eta egun, San Juanen dotrinerequi neinioquete nic prediquetu, Christio fielegui, penitencie, San Juanec prediqueçenzuen desiertoarrec, diote Eliceço Doctorec ece significueçenduela arimebat vere becatuangatic, JanGoicoac desamparaturic dauquena. Desiertoni, bada, Gangoicoac,⁵ bere becatuengatic, desamparaturic dauquen becatoreoni diot neinioque nic prediquetu, eta eracutssi bere arimeço estado desgracietue, bada eillegabaledi ezauçera, becatu mortalean dagonean, bere arimen dauquen enfermedadea, billetucoluque berla erremedioa bere geiçerena. *Initium salutis, peccati cognitio*. Eta procediçeco claridedearequi, advertiçen dicet; ece Jan Goicoa estela apartaçen, eta estuela desamparaçen Jaun Divinoarrec arimebat, ariqueta becatorea apartaçendenereno JanGoicooganic bere becatueren medios, convertiçendelatic criaturetara, honrra banora, diot, intresetara, soberbie, abaricie, lujurie eta bere gusto, eta bicio guistoetara,⁶ ceñi beite becatue: *aversio a Deo, et conversio ad creaturam*. Santo Thomas de Aquinoc erratenduen bequela. Bada apenas personabatec itendu becatu mortalebat; berla galçendu Jan Goicoaren gracie, galçen ditu lenago indituen obra ongucien merejimentuec, Espiritu Santi Jauneren⁷ Donac eta galçendu Cerure joateco çauquen drechoa, desamparaçendu, eta aborreciçendu JanGoicoac, eta gueldiçenda condenaturic,⁸ padeçiçera *saecula* {2} *saeculorum* infernuco penaguciec, Demonioen compañie gueistoartan ezpadu iten penitencie bere becatues.

Deiñuebetara, eta penaebetara guzitara, sujetaçenda, eta condenaçen da arimebat bera, becatu mortalebat itenduen aldiero. Au guci au bearda ongui consideratu, eta ponderatu. Beñe principalmente bearda ongi consideratu, gueldiçea arimebat gusto ciquiñ batengatic JanGoicoac bere escutic vçiric. JanGoicoac desamparaturic, becatu mortalebatengatic? bai porcierto. Au de, Christio fielac, desdicheric, eta desgracieric andiena. Arimebat Jan Goicoa bague! Arimebat Jan Goicoac bere escutie vçiric! *Vae eis cum abscessero ab eis!* dio Jaun Soberano arrec, amenazaçen dituenean becatoreac. Ay becatore desdichetuec, apartaçenneicenean ni, eta desamparaçen ditutenean nic. Beñe ssaquinçece, ece au sucediçen daquiotele becatoregui, cerengatic apartaçendiren berac lenago Jan Goicooganic, beren bicio gueistoen medios.

(1) Orriak aurreko aldetik bakarrik daude zenbakiz hornituak. (2) Ezkerreko bazterrean 5.,7. irakurtzen da, 1757 adieraz dezakeelarik. (3) Eskuidatzian (E) "omnen". Latinezko beste okerrok zuzendu ditugu: "seculum saeculorum" 1, fine eta 5,1; "accessero" 2,2, "abscessero"ren orde: "paenitentia(m)" passim; "necesaria" 5,1; "michi" 8,2. (4) Bazterrean Echeverz tomo 3. Domini. fol. 268. (5) Gorago "JanGoicoac". (6) Normalki "gueisto" idazten du. (7) E "Jaunerec". (8) E "condanaturic".

O desgracie, a cer desbenture, eta miserie egotea arimebat Jan Goicoabague! Infernuco tormentu guciec junto padeciçea ere esta einberçe nola egotea Jan Goicoa bague. Obe luque arimebatec, infernuco tormentu gucietan vndituric, eta abrasaturic egon, ece egotea becatu mortalean eta Jan Goicoaganic apartaturic, dio San Anselmoc; eta au ezauçenda claroqui, condenatuec berec sentiçendutenetic, pena deiñuscoa, ceiñ beite arimebat Jan Goicoan presencie icustetic pribeturic egotea; bada dio San Bruno Cartujuen fundadoreac, ece condenatuec Infernuen ondarretic otseitendutela, *ay triste eta lastimoso atequi. Addantur tormenta tormentis, poenae poenis; saeviant saevius saevissimi ministri, crescant crudelissima tormentorum genera, et Deo non privemur.* Guc padeciçentugun tormentuabec, eta penaabec dire choill andiec; beñe neiz direla andiec erratendute condenatuec neiz añeditudaquizquiotelata tormentuabegui, eta penaabegui; tormentu, eta pena andiegocoaçuc, neiz iquendeiçela fuerteago, eta cruelago ministro infernaleabec, aumentadeiçela neibaute iago, eta iago pensatualdeizquen tormento genero guciec gure contra nola ezqueiçezquiten pribetu Jan [3] Jan Goicoan icustetic, eta arren presencie Divinotic, *et Deo non privemur.* Eztuce aitu, Catholicoac, cenbat sentiçenduten condenatuec eciñ Jan Goicoa icusiçea, eta Jaun Divinoarren ganic separaturic, eta apartaturic egotea? Bada, Christio fielac, ezparimeda infernuen, pena iago sentiçendutenetic condenatuendaco, nola egotea pribeturic Jan Goicoaren aurpegui sandue icustetic; esta arquiçen, eta esteiteque arquite becatorendaco desgracie andiegoric, nola Jan Goicoac bere escutic vçiric idugiçea becatorea, eta desamparaturic, bere becatuengati. Au, gauce ciertoada, Catholicoac, eta ontan estago batere duderic, eta au aun arracioac berac ere eracustendigu guciogui; cerengatic esta, eta esteiteque iquen deiñu andiegoric, nola galçea gauçerie andiena, eta balio andienetacoa, dio Santo Thomas Gloriosoac, eta cerengatic esten, eta esteitequen pensatu Jan Goicoa beceiñ gauce andiric gucioc daquicen becela argatic, galçea, becatoreac, Jan Goicoa, bere becatuengatic, da preciso, iquendadien becatoreandaco deiñuric andiena. Beñe eiçezquigun claro Escriture Sagratuec.

Arquiçence Saul Erregue poderosoore,⁹ gucie aflighturic, eta desconsolaturic miserie anizen ertean bada atormentaçen zuten Demonioec. Eta nondic etorceiquio Erreguearri eimberçe desgracie? Erraten digu Texto Sagratuec ece vçizuela, eta desamparatucuela JanGoicoac bere beca[tuen]gatic¹⁰ Saul Erregue pode[roso]re.¹¹ *Spiritus autem Domini recessit à Saul.* Bada Jan Goicoac vzi bazue, eta desamparatubacue Erregue desgracietuore, norc beicic Demonioec bearzute ocupetu¹² arren arime tristeore? Jan Goicoac vsten baceitu, eta desamparaçen baceitu becatorea, norc asistitucodicu? Jan Goicoa ausentaçenbada, eta atraçenbada cure arimetic, desbenturetue zaure becatuen medios, nor sartucoda arime geistoortan, beici lucifer cuc einbertze estimeçenduzunore? Eta zaudelatic Jan Goicoaren desgracien, eta Demonioaren compañien, nola atraco daquizquizu zaure negocioac? desgracietuqui por cierto.

A Jaun misericordioso! çer¹³ sustoac, eta erremordimentuec, experimentaçenditu, becatoreac bere conciençie gueistoan orrenganic apartaçen denean bere becatuen medios! Errançazu gizona, estaquizu, Jan Goicoa [4] atracela cure arimetic, eta apar-

(9) Bazterrean 1. Reg. c. 16. (10) E laburturik. (11) E laburturik. (12) E "ocupeta". (13) Azentu marka antzekoa hasierako c- gainean.

tatucela zureganic, ofenditucifüenean Juan Divinoore? Estaquizu ofenditucindula¹⁴ Jaun¹⁵ Soberanoore incinduen juramentu falsoarrequi, odio gueistorrequi, eta entraiñe guciec abrasaçendizquizon inbidie gueistorrequi; eta cuc desonestoa, estaquizu, çauere becatu torpeioen medios aborrecitucinduela Jan Goicoa, eta Jaun Soberanoarrec desamparatuçeituela,¹⁶ eta vçeituela bacarric, luciferren, eta bere¹⁷ ministrogueistoen compañien? bai porcierto, badaquizu, eta ongui: Bada Christioa çada, aunque gueistoa baçarare; eta por fuerza beaurce confesatu eguie, Saul Erregue desbenturetuarrec becela. *Deus recessit a me.* Jan Goicoa apartatude, eta joanda eneganic becatu mortaleore indutenean,¹⁸ au badaquizu, eta eçauçenduzu: bada barimedaquizu, eta ezauçenbaducu, nola duçu baloreric egoteco estado gueistoortan? Nola itenducu irri-ric, nola ssatenducu, eta nola itenducu loric? beñe nola? alegrie eta contentu andiberequi errespondaçendu becatoreac, aunque ezparimeda içequire, beinçet¹⁹ bere obra gueistoequi, eta au libertade ederrarequi. O desgracie, ô locure becatorearena, merejibeitu sentiçea, eta negaritea odolesco lagrimequi! Guzioc erranenzinduquete, Christio fielac, Mediquetengatic, iquenenzizequela tiranoat, eta cruelbat, descubritu esqueros eribetegui bere gueiçe edo enfermedadea, ezpalezoque apliquetu erremedioa cureçeco gaiçartatic, eta arraciorequi. Bada Medicu espiritualea neiz, zuen arimen Medicue neiz; Jan Goicoaren Misericordieren medios, descubritudicet arimeco enfermedaderic, edo gueiçic andiena, cein beite becatu mortalea, emfermedade pensualdeitequen peligrosoena, eta apliqueçeco bere erremedio arimeco geiçoni, esca- dezogun Maria Santissimeri, asistidezagun bere gracierequi. Ave Maria.

[5] *Paenitentiam agite appropinquavit enim regnum Caelorum. Math. 3.*

Ofenditu duce,²⁰ Christio fielac, Jan Goicoa, induce becatu? bada penitencie, esta berçe erremedioric Jan Goicoa ofenditudutenendaco. Argatic erraten digu eimberçe aldís San Juan Bautistec inçegule penitencie: *paenitentiam agite &c.*^a Inçece bada penitencie, eta penitencionen medios logratuco duce Jan Goicoaren Erreñu sandue, ceinbeite Glorie. Lo mismo prediqueçen zué Christo gure Erredentoreac; eta ezipauze iten penitencie, perecituco duce gucioc *saecule saeculorum*, edo beti: erratendigu San Lucasen Evangelio Sanduen. *Nisi paenitentiam habueritis omnes similiter peribitis.* San Thomas de Villanuebac erraten digu: *paenitendum, aut ardendum.* Edo in penitencie, edo egon Eternidade gucién abrasaçen. Iomismo erratendigu San Ambrosioc: *Paenitudo necessaria est sicut vulneratis sunt necessaria medicamenta.* eiñ necesaria da penitencie, JanGoico ofenditudutenendaco, nola den necesario cureçea, erituric daudenendaco. Cuidado bada, Catholicoac, ia erioçeco ordue vrbildus doie, eta acaso, acaso,²¹ anizendaco, vste beño vrbillego dago. In çece bada penitencie²² verdaderoat.

Eta cein de penitencie verdaderoa? Penitencia verdadero,²³ da, Christio fielac, confesio verdadero, ezeice yago escaçen. eçeice manaçen arçazquicela odolesco discipliñec eta baru ceistela ogui, eta vrequi; ezeice eimberçe escaçen: beicic penitencie suabebat,

(14) Hemen “-cindula” dio, baina hiruzpalau hitz aurrerago “-cinduen” dio, eta pixka bat beherago “-cinduela”. (15) E “Jau”, bukaerako -n gabe. (16) E “disamparatu-”. (17) Lehenbizi *arren* idatzi du. (18) L “innuenean” edo ipini du, eta gero egin duen zuzenketaren arabera “indutenean” idazten dugu. (19) E “beiçec”. (20) Bazterrean *Echeverz. t. 2. Doctri. fol. 78.* (21) E “acosa”, bigarren *acaso* hori. (22) E *penit-*, lerro bukaeran. (23) Ez “verdaderoa”.

eta facilbet, ceinbeite confesio verdaderoa, damutasun andibetequi Jan Goicoa ofenditues, proposito firmebatequi; San Ambrosioci erratendigu: penitencie ver[6]daderoa, da, vicioac, edo becatuec abo[rr]jeci[ç]ea,²⁴ eta emenda[ç]ea. *Vera paenitentia est emmendatio vitae*. bada emenda[ç]en esten penitenteac, idugui beza por cierto ece arren penitencie iquendela vanoa, eta fingitue: *vbi emmendatio nulla, paenitentia vana*. O Cenbat becatore galçendire seculo beren penitencie fingitueren, eta falsoaren medios! Confesacendire aniz, doloreric, eta damutasunic bague, ani[ç]ec estute emenda[ç]eco deseoric, eta ber[ç]e aniz[ç]ec²⁵ becatu andiendaco neituste penitencia chiquiec. A cer enguei[ñ]u manifestoa, eta clara! Ai[ç]ece San Cipriano Glorioso: *quam magna deliquimus; tam grandia defleamus; alto vulnere, diligens, et longa medicina non desit*. Becatu andiendaco, bearda aniz lagrime, ala nola eride andibe[ç]undaco bearden cure andibet, eta cuidedo anditecoat, dio Sandu Gloriosoarrec, eta estirela barca[ç]en penitencie chiquierequi, infernuco penac meregi ditusten becatuec. Ay, Christio fielac, beldurneiz, ani[ç], eta ani[ç] condena[ç]endirela, beren becatues, penitencie verdaderoa i[ñ] faltas.

Eta penitencieau, edo emenda[ç]eau, esta v[ç]i bear zarzaroraco, eta azqueneco enfermedadere[ñ]o, aniz necio edo viciosoec itenduten bequela. Es[ç]azule tardatu Jan Goicoan gana converti[ç]en, erratendigu Ecclesiasticoac, es[ç]azule v[ç]i egunbetetic ber[ç]eco, cerengatic etorricoda²⁶ derrepente Jan Goicoaren ire, eta condenatuco ceitu bere tribunalean Juez justicieroec.²⁷ O cenbat, eta cenbat lucetus penitencie egunbetean ber[ç]eco, emendatu be[ñ]olen presentatu cire Christo gure Erredentorearen tribunale rigurosoartan eta condenatucire. Nola da posible, dio San Agustinec, itea penitencie verdadero debiliteturic dagonac, eta fuerzaric estauque[7]nac? [.....]²⁸ penitencie, da erie, eta moribundo edo ilçendaudenena, da penitencia vanoa, eta merejimentu baguecoa. Nauce ore[ñ]ic testimonio claroagorenbat? bada ai[ç]ece Escriture Sagratue. *Non demoreris in errore impiorum; ante mortem confitere. Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaberis in miserationibus illius*.²⁹ Es[ç]azule pasatu dembora Jan Goicoaren ofensetan, vecatorec bequela; confesaceite erio[ç]eco ordue aillegatube[ñ]o len, sano, eta osasunerequi çaudelatic confesatucozara zaure becatues, alabatuco ducu Jan Goicoa, eta gozatucozara Jaun Soberanoarren misericordie andietan erraten digu Salomonec. Bai, Catholicocac, gastezutuen, eta osasunerequi zaustenean beartuce confesatu, eta aborrecitu çauren becatuec; eta ez esperatu zarzarore[ñ]o; estaquigu emanendigun Jan Goicoac, ai[ñ]ber[ç]e dembora. Aicegun azquenean san Bernardo: Gizonbatec, edo andrebatec Jan Goico³⁰ ofendiçaquen demboran, osasunerequi, eta fuerzequi dagonean, aborreci[ç]enbatu bere becatuec, eta confesa[ç]enbatu ongui au duderic bague salbatucoda, ilçendenean: *sine dubitatione quando ei mors advenerit ad aeternam perveniet requiem*.

Aite Lohner compa[ñ]iecoac conta[ç]endu ciudedebatean bicicela Sacerdotebat Munduco vanidedetatic apartatue, eta virtuosoa, eta eracusi ciola gauetes, Aingueruetec oianbaten guei[ñ]en Ciudedehermosure anditecoat, eta³¹ assicela Sacerdoteore Ciudedearthara joaten, eta aillegatu cenean oinarren ondora, icusi[ç]ue vguelde andibetec çauquela ingureturic oian gucie. Assice pasajearen bille[ç]en, eta berla icusicitue vguelde³² basterrean amabi pobre, zaudela beren³³ abitu[ç]etaco manchen equen[ç]en, eta

(24) Papera hautsirik. (25) Horrela: "aniz[ç]ec", hots, z eta ç. (26) E "etorico-". (27) Lerro artean ipinirik dagoen hitz honek "justicieroac" izan behar luke. (28) Papera hautsirik, ia lerro oso bat ezin dela irakurri. (29) Bazterrean *Eccles. 17*. (30) Horrela eta ez "Jan Goicoa". (31) E *et*, bukaerako -a gabe. (32) E *vguel*, bukaerako -de gabe. (33) E "bren".

garbiçen; eta icusicue iago, ece amabi pobreeiegui [8] iten [ciotela lagun beren a]bituen [churiçen]³⁴ elurr ampoa beño churiegoco abitue cauquen gizon gaste, eta gallardoatec: animeçenzituela, ya bata, ya berçea, eta ala cegola guziegui lagun iten. Eta icusi cituenean sacerdotearrec gizonaieç eiñ ocupeturic beren vestiduren, edo abituen chauchen, goan ceiquio gizon gaste vestidure garbierequi cegonarri, eta gucie admireturic galdincio. Cer gende dire abec beren abituen edo vestiduren garbiçen aridiren abec? Errespondatucio gizon gaste, eta gallardo arrec: ebec ðire gizon becatorebaçuc, becatues penitencia iten aridiren baçuc; eta ni naiz Jesu Christo Jan Goicoaren Semea, eta nago ebegui lagun iten, eta ezpadiotet³⁵ nic lagun iten, eşaqueta, ez ebec, ez berçec iorc iñ penitencieric, eta obra onic. Oianonen geñen icustenduzun Ciude-deore, eta Palacio andiore, da Glorie eta an vici neiz ni naure Ama Santissimerequi, eta gizon abec, eta berçe guçieç, garbiçenditustenean beren vestidurec, edo itendute-nean³⁶ penitencie verdaderoat errecibitucodituc³⁷ nic Palacio andiartan naure Ama Santissimeren companien, eta esta penitenciecoa ece berçe bideric sarçeco becatorebat Glorien. Au errancio Jesu Christo gure Erredentoreac sacerdote virtuosoarri, eta desaparecituçe. Ea, Christio fielac, aitudece nola Jesu Christo³⁸ gure Erredentoreac berac errancio sacerdotearri estela penitenciecoa ece berçe bideric ceruen³⁹ sarçeco, deseaçen duçe Palacio andiartan sarçea? Vada penitencie, Catholicoac, eta garbiçezquice⁴⁰ çaur-en arimec penitencieco jaborarequi confesio verdadero aten medios; eta acaso lotssa-cenbaçeituste penitencieren aurpegui gogorrac; para zaze consideracio Jan Goicoac guretaco goardaçenduen gloria andiartan, eta premioarrec emanendice valore, eta fuerza garaieçeco dificultade guziec.

Jan Goicoac digule bada guciogui gracie aborreçiçeco⁴¹ gauren becatuec,⁴² eta emendaçeco eta gero Glorie ad quam mihi et &.^a

2. Testua

†

Adviento.

Dominica tertia adventus.

año de 1757.¹

[1] Gracien² barimezaude, dichosoa zu, gizona, eta dichosa zu, andrea.

Badaquice,³ christio fielac, cer den Jangoicoan gracie? beti agoan dauquecen graciore, erratenducenean: Jangoicoac direla bere gracie; Jangoicoan gracie valieda-

(34) Papera hautsirik. (35) E "ezpadioter". (36) E "indutean". (37) E "-dituc". (38) E "Christu". (39) E "cerun". (40) E "-çezqui", bukaerako -ce gabe. (41) E "aboreçiçeco". (42) E "beatuec".

(1) Honuntzainoko datuok estalkian daude, eta hor bertan dago *Juan* hitza. Eta laburturik *Dom. 3.^a*, guk deslaburtu duguna. (2) Bazterrean 68. 70. 03 1/2 (sic) Goian, ezkerreko zokoan 1822,, 1829,, urte hauetan berriz predikatua. 03 horrek 1773 adieraz lezake. (3) Bazterrean: "Este se dice con el exordio del otro, que se halla del mismo Domingo 3.º se puede decir esto".

quidela. Badaquice cer den? Ay, ene Jangoicoa! Eillegabaleiç, mortaleac, edo Christioac,⁴ ezauçera, zure Gracie sanduen grandeza, soberanie, eta excelencien partebat; eta nola estimeruco luquete iago, eta desprecietuco luquete gutiego! Beñe, nola ezpeitaquite, joie andionen valioa, edo precioa: *Nescit homo pretium eius*; argatic desprecieçen dute becatorec, billanierequi; eta estute estimeçen, mereji duen bequela, aun virtuosoec, eta justoec ere. Idezu⁵ bada, Jaune, zaure gracienc argitasune, expliqueçeco, eta ene auditorioni entendimentue entendaçeco ongui, eimberçe importaçenduen Doctrinau; cerengatic, zure auxilio eta arguitasune bague, daus esçaquegu iñ ongui, zaurorrec erratenduzun bequela: *Sine me nihil⁶ potestis facere*.

Da, cátholicoac, Jangoicoan Gracie, Santo Thomas de Aquinoc, erraten duen bequela, iquete sobrenaturale, edo divinoat, ceñen⁷ medios eillegaçen da Arime bat lograçera Glorie eternoa. Dividiçen da Gracie au, aniç maneraetan, beñe au, eiçece zuegui toçaçen.

Neituce ssaquiñ orai, Gracionen Jangoicoan Gracionen⁸ efecto marabillosoac, eta zuegui toçaçendaquizquicenac? Bada eitu nazace atenciorequi: Lendabissico Gracienc efectoa da, barçaça becatu[2]tuec, eta egoçiça arimeti, iago, eta iago, eta andiego barimedire ere: Christo gure Erredentoreac errancion bequela Santa Maria Magdalenari: *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Barçaçen daquizquio becatu aniçec, cerengatic amatucuen aniç. Biguerren efectoa, da, itea gizona Gracienc medios Jangoicoan seme adoptivoa, (seme adoptivo neidu erran arça bat bere semetaco) eta bere adisquide verdaderotaco, San Juan Evengelistec dion bequela. *vt filij Dei nominemur, et simus*. Iruguerren efecto da, ematea Jangoicoan Gracienc arimeri drecho ciertoa, eta declaratue joateco⁹ Gloriera, bada itengueituelaric gracienc Jangoicoan semeac, itengueitu Jaun divinoarren erederoc, eta Christoren erencien participantec. San Paulo Apostoloac dion becela. *Si autem filij Dei, et heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi*. Lauguerren¹⁰ efecto da, ematea gure obra on guciegui, virtutea, eta merejimentue, lograçeco viciçe seculco, ceñi beite Glorie; cerengatic becatu mortalean dagonac, itentuen obra on gucienc estute meregi, premio eternoric; eta al contrario gracienc dagonac itentuen obra on, gucienc, chiquiego bari-medire ere, meregi dute, Jangoicoan gracienc medios, premio eternoa.

Au expliqueçendu Jangoicoac berac, San Matheon Evangelio Sanduen, amargarren capituloan: edoceñe emançola ene chiquito¹¹ ebetatic bategui ene pobretatic bategui neidu erran, picherabat vr otz edatera, gracienc dagolaric, nic premietucodut, esta gueiltuco, bere premia bague: *et quicumque potum dederit vni ex minimis istis, calicem aquae frigidae tantum: amen dico vobis non perdet mercedem suam*.

[3] Borçgarren efectoa Gracieren da, bestiça arime, hermosure admirabilebatequi, eta da eiñ ederra eta eiñ andie gracienc medios, Jangoicoac Arimebategui ematendion hermosure eta edertasune ece cio San Gregorio¹² Aite¹³ Sandu

(4) Laburturik. (5) Lehenbizi honela idatzi du esaldi hau: "Bide ... bere gracienc argitasune ... orren auxilio ... berorrec erratenduen bequela". (6) E "nihil". Latinezko beste okerrok zuzendu ditugu: "haeredes" 2,1; "cohaeredes" 2,1; "quicumque" 2,2; "calicem" 2,2; "vittam" 3,1; "peccata" 6,2. (7) E "ceñ". (8) Tarteant erantsia *Jangoicoan Gracionen*. (9) E "joateco". (10) E "Laugueren". (11) Marratxo bat -to bukaera gainean, tt adierazteko noski. (12) Bazterrean S. Greg. 2.35. mor. c. 23. (13) E "Aite".

Andiarrec, ece Iguzquie, illerguie, Icerrac, eta berçe guereñaco munduco hermosure guciec beño, andiego dela, Jangoicoan Gracien dagon Arimebaten hermosure, edo ederrtasune. Seiguerren efectoa Gracierenena, da, vecatuen medios illic dagon Arimeri, ematea vicie; cerengatic Gracien estagon Arime, illic dago: Au declaratucué Christoc berac, erran zuenean: *Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant*.¹⁴ eta lomismo erratenda Evangelioco semé Prodiigoarregati, ceñ beice, becatorebaten figure, edo imagena, ece illic cegola, Arimen, eta erreivitu, edo erresucitetucela, igulicenean bere Aiten Graciera, Jangoicoan graciera: *mortuus erat, et revixit*.¹⁵

Cer iduriceice, christio fielac, Jangoicoan Gracien efecto andiabetas? Da nolaneiesco gauce, gueldiçea Arimebat Gracien medios, purifiqueturic, edo garbituric, becatuen manchagucietatic, Jangoicoan Alaba adoptiva edo escogitue, Glorietico heredera, disposicioarequi merejiçeco obra ongucietan, premio eternoa, eta Iguzqui guciec beño belleza, eta hermosure andiegoarequi? Dire acaso, Gracien efecto andiebec, nolanai desprecieçecoac? Norc estime dezaque, tesoro andionen valioa, edo precioa? iorc ez, porcierto. Erranbezate bada Eliceço Sandu, eta Doctore guciec, daquiten, eta alçaqueten gucie; beñe beti gueldituco dire labur, Gracien tesoro andi [4] onen alabancetan.

Ô, don maravillosoa Jangoicoarena! Ô Gracie soberanoa! cu zara gure Arimen vicie, eta gure obra on gucien vicie; bada gure obra guciec, gracien egonbague, itendirenac, desprecieçenditu Jangoicoac; eta çurequi batio itendirenac, ô Gracie Divinoa, estimeçenditu eimberçe Jaun Divinoarrec, ece premieçenditu Glorie Eternoarequi. Cuc, ô Gracie Divinoa, emancindote fortaleza, sandu martiregui, fervorea confesoregui, pureza, eta castidadea virginegui, sabidurie, Eliceço Doctoregui, eta idugui citusten virtute guciec, Apostol Gloriosoegui, beregatic, confesaçenduen becela San Paulo Apostoloac: *Gratia Dei sum id, quod sum*.¹⁶ Jangoicoan Gracien medios neiz, neizena. Erran lezaquen becela Sandu Gloriosoarrec. Ni barimeneiz, vaso escojitue, Jangoicoac escojituric, eramoçeco arren nombre eta legue sandue, mundugucie barrena, Gracien medios neiz: barimeneiz, eta deiçen banaute, jenden Apostoloa, Gracien medios neiz, trabajatu barimeneiz guciec beño iago arimen convertiçen; barimeneiz, misionisteric andiena, Jentillen, eta Infielen convertiçeco, Jangoicoan Gracien medios neiz: *Gratia Dei sum id, quod sum*. Bada ezpaliçequé Jangoicoan gracie gatic, berçe guises, iquenenniçequé ni, Jesu Christoren enemigo andibet, eta christio fielen perpersequizaleric andiena, Jangoicoan Gracien errecibitubeñolen, niçen becela. Au dio beregatic San Paulo Apostol Gloriosoac.

Eta cer erranendugu cure gatic, Gizona? cer erranendugu curegatic Andrea, aicen nauzune? Jangoicoan Gracien barimezaude, erranendugu, eta arraciorequi, ece [5] ece, ezparimedauquecu ogui pusquebat, desaiuneçecoere, munduco Erregue, eta Emperadoreguciec beño abrasago zarala,¹⁷ erranen dugu, ece zure gorpuçe barimeda ssaiodiren gucietan den, itsusiena ere, Gracien barimezaude, cure arime Iguzquie, Illerguie, eta Icerrac beño ederrago, eta agradableago dela Jangoicoari, erranen dugu, cure arime dela Jangoicoan alaba queritue, Jesu Christoren arrebá, Eingeruen lagune,

(14) Bazterrean *Ioann.* 10. (15) Barzterrean *Luc.* 15. (16) Bazterrean *ad Cor.* 1.
(17) Lehenbizi "zarala".

heredera Gloriecoa, Spiritu Sanduen Esposa, eta Trinte Santissimoan templo, choill agradalea. Alabanza abec gucioc, eta berçe aniç, eman beardizquiogu, Jangoicoan Gracien dagon arime dichosa, eta bienabenturetuari.

(Santa Cathalina¹⁸ de Senari¹⁹ eracutsicio Jangoicoac ocasioates penitencien, eta arrepimentuen medios, becatu mortaletic atra, eta Jangoicoan Gracien ssarricen arime bat; eta icusi cue, eiñ belleza, eta errmosure andierequi, ece admireturic errarencue Santa Gloriosa arrec; ece, edoceiñec, vçicoluquela bere vicie, gusto eta conveniencie gucioc, ez galçeagatic Jangoicoan Gracie, icusibaleza bere arimen belleza, eta hermosure, Gracien dagonean; eta marabillonon medios, Santa Gloriosa arrec errespeto andierequi apaçencitue, Arimec becatutic atraçen empleaçen ciren, Sacerdoten,²⁰ eta Jangoicoan ministroen²¹ pisadac, edo pausuec.)

Aitduce, christio fielac, ceiñ ederra dagon, Jangoicoan beguietan, Gracien dagon Arime dichosa; beñe becatuen dagona, beldur neizen bequela, zaudela, çu, aiçenzagozquidena, ay Jesus! galdu, eta abandonatu barimeduzu Jangoicoan Gracie, intuzun becatu itsusi eta vergonzoso oiequi! (gorpuz²² vil, eta gueisto orren deleite, edo gusto torpeoiequi, pensamentu sensuale, eta deshonesto consentiuoiequi, mirada, edo [6] veguireçe lascibo oiequi, deleiteçenzarelaric, emacumequi, zaure beiten, eta berçen beiten iquen tuzun acione, edo tocamentu itsusioiequi, murmurecio, eta berçe itz, eta conversacio deshonesto, eta provocatibo oiequi, edatearequi juicioa galduartio, edo errateco bere nombrearequi, orditu artio, (vicio infamea, eta itsusie!) Jangoicoac juicio emandion gizonbaten beiten, galçea bere escus, prendabat eiñ andie, cein beite juicioa; munduguciec burle, eta irri iñ artio: becatu abequi, edo berçe edoceiñequi, galdu baucu Jangoicoan gracie,) çer nauzu errançagun zutes? Erranendugu, Jangoicoac bere Profeta, eta Doctore Sanduen agos, erraten duena.

Erranendugu²³ bada, ece erori çarala, Lucifer becela, Gracien alture andiartatic, becatuen buçure, edo lecera, ceiñ beitie, infernue bera beño gueistoago; erranendiçut San Ambrosio Glorioso arequi, ece, becatuerequi iñ zarella, Demonioa bera beño, gueistoago, eta itsusiego: *homo malus peior est, quam ipse diabolus*.²⁴ Eta erranen dizut S[a]n Vicente Ferrer Gloriosoarequi, ece, eimberçe demonio dauzquizule zaure Arime tristeortan, nola vecatu mortale dauzquizun zaure conciencie gueistortan: *Qui vivit in peccato, quot peccata habet in anima, tot daemones habet secum*. Eta alare ssaten, eta edaten duzu! nola duzu valoreric irri iteco, chanceaçeco,²⁵ eta bufoneaçeco? Ô desbenturetue, icusi bacenza, nola dauquezun zaure arime, negar iñenzinducue! Ô anima, si videres, fleres!²⁶ Eta esçara compadeciçen zaure arimes! Ea becatorea compadecitu ceçe zaure arimes consideraçazu, ece estauquezule arimebat beicic, eta ori galduesqueros, gucie galçenducule, convertiçeite vioz guciti Jangoicoagana, deiçozu, inçeçu otoiç, esçaçozu misericordie zaure becatues, damutasun, eta vrriquimentu andierequi, eta esparaçazu Jaun Divinoarren misericordie andien beiten, ece con-

(18) Paragrafo hau parentesian dago ipinirik. (19) E dagoenaren arabera, *Sena ri* idatzi beharko genuke, bi zatitan partiturik. (20) E "Sacerdote en", bi zatitan. (21) E "ministro en", bi zatitan. (22) Hemendik hasi eta ia paragrafo bukaeraraino parentesian. (23) *Diremos* hitzarekin hasi zuen paragrafoa. (24) Bazterrean *S. Ambr.* (25) E "chanceaçco", bigarren e bokalea falta dela. (26) Bazterrean *aqui el exemplo. vt supra*.

fesaçen beituazu ongui, çauze becatuec, orei demonioa beño itsusiego dagon, zure arimori, guelditucodela, Serafiñbeten beleza, eta hermosurerequi, [7] eta adornaturic Jangoicoan Gracien gala preciosoarequi eillegaçeco guero Gracien gala ederroren medios gozaçera Glorie Eterna.

Carabantes. 2.º 145. 155. Vide fol. 147. 149. Exemplo Echeberz tomo. 2. doct. fol. 234.

3. Testua

†

Dominica Secunda Quadragesimae¹
año de 1757.²

Delos pocos que se salvan

†

JHs.

Dominica Secunda Quadragesimae

[1] *Assumpsit Iesus Petrum, et Iacobum, et Ioannem fratrem eius, &c.ª Math. cap. 17.*

Negarres³ daude Siongo bideac, erraten cue lastime andierequi Jeremias Profetac, icusiçean estituela iorc freuentaçen, joateco, solemnidadera, edo festividadera: *Viae Sion lugent; eo quod non sint, qui veniant ad solemnitatem.*⁴ Belarres beteric daude erranzue, Lyrac,⁵ eta andiçenda belarra, eiñ desamparaturic beren buruec icusiçean, bide abec, iñsuriçen ditusten lagrimequi, eta negarrequi, erregaturic. Negarres daude, dio San Buenabenturec, Sion Celestialeco, edo Salbacio Eternoco bideac, alegraçen direnean einberçe Babilonie infernaleco, eta condenacio eternoco bideac. Alegraçen dire infernuco bideac, icusiçean, eiñ gendes beteric; eta negarr iten dute Glorieco bideac icusiçean eiñ desamparaturic. O Jaun Divinoa, ceiñ curseturic daude, codicie, ire, lujurie, gule, blasfemie, jurementu falsoa, maldicioa, eta berçe vicioen mediosco infernuco bide gogoreie!⁶ Eta ceiñ açenduric daude Jangoicoan amoreco, eta penitencien medios becatuen aborreçiçeco bideac! O cein açenduric daude becatoreac Jangoicoan serbiçiçean, ceiñ beite Glorieraco bideac! Siongo bideac, Glorieco bideac, inçece negar, inçece negar, ece motivoric asqui dauquece negar iteco: *viae Sion lugent.* Beñe deseaçendut ssaquitea, baden arracioric ez freuentaçeco

(1) Hiru hitzak laburturik. (2) Data honen azpian 2.,,4.,, adierazteko noski 1762 eta 1764. Bestalde, bazterrean *Izu*, beraz hemen predikatua edo. (3) Bazterrean *Barcia tom. 1. Quadra. fol. 293.* (4) Bazterrean *Tiben.* (sic, *Tiben.* ipini beharrean) 1. (5) Bazterrean *Lyr. lib. de diferent.* (6) Ez "gogorreiec".

Glorieco bide abec; ssaquin neinuque, baden arracioric ez amaçeco, eta serbiçeco Jangoicoa, Glorieco premio Eternoan esperanzarequi?

San Mattheoc erratendigu egungo evangelio Sanduen, ece Christo gure Erredentoreac eramoçituela S[a]n Pedro, S[a]n Tiago, eta San Juan, bere iru discipuloac, Tabor ceriçon oian altoatera, eta an transfiguretu⁷ cela bere iru discipulo⁸ eien aurrean: *Assumpsit Iesus Petrum, et Iacobum, et Ioannem fratrem eius, et duxit illos in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos*. Eta cer vste duce dela tranfigureçea? [2] Tranfigureçea da, Christo gure Erredentorean arimec gozaçencuen Glorie, participetu bague bere gorpuçereri,⁹ manifestaçea, eta partcipeçea Jaun Divinoarren arimec gozaçen cuen Glorie, bere gorpuçeri: au de tranfigurecioa. S[an]to Thomas de Aquinoc¹⁰ dio, ece Christo gure Erredentorea manifestatu ceiquotela, eimberçe Glorierequi, iru Discipuloegui, tranfiguretu cenean, aficionaçeco gu Gloriera, eta emateco bere iru Discipuloegui, eta aien beiten guri, Glorie Eternoan Esperanza: *vt Gloriam suam hominibus ostenderet et ad eam obtinendam homines provocaret*.

Orei galdinçen¹¹ dicet berris, lenago galdindicetena,¹² eta errespondaçeco vçidugune; eta da, baden arracioric, eç frequentaçeco Sion Celestialeco, edo Glorieco bideac? Nauterran, cerengatic estugun amaçen Jangoicoa, esperaçendugun esqueros Gloriera joatea? Bada ala nola Madrille ellegaçeco den preciso Madrilgo bideas joatea, lomismo, ellegaçeco Gloriera, da preciso ango bideac frequentaçea: esta berçe bideric Glorieraco, beicic Jangoicoa amaçea, eta serbiçeçea;¹³ bada cerengatic estuce amaçen, eta serbiçeçen? Nauce ssaquiñ cerengatic? Eiçece Dabid Profeta, eta Penitente andiore, aun, eta emezorçigarren salmoaren azqueneco versoan: *Inclinavi cor meum ad faciendas iustificaciones tuas in aeternum, propter*¹⁴ *retributionem*: inclinetu¹⁵ çuela, dio Profeta sanduarrec, bere vioça Jangoicoan serbiçera, eta amaçera, eta guardaçera arren Legue Sandue: eta cerengatic? berac erratendigu cergatic? *Propter retributionem*: Jangoicoanganic esperaçen zuen premioangatic. Cer beroac, cer oçac cer egarriac, eta cer fatigued estitu pasaçen necazariac bere oficio torpean? eta au gucie: *propter retributionem*: cosecha onan bilçeco esperanzarequi. Bada eimberçe fatigue pasaçenbauce zauren oficioan cossecha, edo ereiçio onan esperanzarequi, corpuz viciosoen alimentaçeagatic, eta bestijeagatic; cerengatic estituce frequentaçen Sion Celestialeco, edo Glorieco videac? Cerengatic estuce¹⁶ amaçen virtuteac, cerengatic estuce inclineçen zauren vioçac, David Profetac becela, Jangoicoan serbiçeçera, amaçera, eta arren Legue Sandu[3]en goardaçera? *propter retributionem*: Glorie Eternoco premio andiarren esperanzarequi; ceiñ beite arimen alimentu, eta bestidure? Badaquice cerengati? cerengatic espeituce consideraçen Glorieco Premio andiore; eta nola espeituce consideraçen; estuce ezauçen; eta nola ezpeituce ezauçen, estuce apeteciçen; billeçeco, bicioac aborreçiçea-requi, eta Jangoico serbiçeçea-requi, obra onen medios.

(7) Besteetan “transfiguretu” erabili ohi du. (8) E “discipulo”. (9) Zenbait hitz aurrerago “gorpuçeri” dio. (10) Bazterrean *D. Thom. 3. p. q. 45. art. 3. Barcia tom. 1. Qua(dragesim)ae fol. 316. n. 3.* (11) Horrela: “galdinçen”. (12) E “galdindicet ena”, bi zatitan. (13) E “serbiçeça”. (14) E “propter”. Latinezko beste okerrok zuzendu ditugu: “propter” 2,2 eta 3,1; “miserorum” 3,3; “Bonum” 3,3; “salbantur” 4,3; “Celeste” 5,5; “pauiores” 6,1; “Corectione” 9, fine; “Ecclessiae” 9, fine. (15) Bazterrean *Echeverz tom. 1. domi. fol. 237.* (16) Hemen estuce, eta zenbait hitz gorago estituce.

Desengueñe ceiste, Christio fielac, eta ezauçace, ece consideratu faltas, Glorieco premio eternoa, daudela infernuco bideac eiñ frequentaturic, eta argatic eiñ alegre; eta alcontrario Glorieco bideac eiñ desamparaturic, Jeremias Profetac erranzuen bequela bere Trenoetan; eta argatic negarres beteric. Eta esta lastime andie, egotea Infernuco bide illuneic eiñ beteric; eta Glorieco bide alegreaic eiñ desamparaturic negarres! Beñe prosequiçeco escaçoğun becatore gucien Amoni, digule bere¹⁷ Gracie. *Ave Maria*.

Domine bonum est nos hic esse. Math. 17.

San Matheoc egungo¹⁸ Evangelio Sanduen erraten digu, ece San Pedro Apostoloac, icusicuenean Jesuchristo gure Erredentorea bere transfigurecioan eimberçe Glorierequi Taborco oianean, errancuela: *Domine bonum est nos hic esse*: Jaune onda gu emen egotea, eta emen biciçea. Eta San Agustin eta San Juan Damascenoc trataçendute¹⁹ San Pedro neciotaco: San Pedro necioa? bai por cierto. Esçitue oreiñi²⁰ pasatu Apostolo Gloriosoarrec, padecitu bearcituen²¹ trabajuec, esçue eman oreñi bere bicie, guero emancuen becela Jangoicoan amoreagati; eta nola deseaçen beizue Glorie, trabajuec pasatu, edo padecitu beñolen, argatic trataçendute neciotaco. San Agustin Gloriosoac erratendigu, ece munduontaco alegrie, gusto, contentu, eta conveniencie gucic direla miserableen consueloac, eta ez Bienaventuretuenac: *Omnia huius Mundi gaudia, sunt solatia miserorum, non Beatorum*. Eta alare, çembat arquiçen dire eiñ afanaturic munduontaco gaucengatic, eiñ itsuturic beren gusto, eta bicio gueistoequi; eiñ açenduric Jangoicoac, eta beren arimes; erratendutela San Pedroc becela: *Bonum est nos hic esse*: onda munduontan egotea, eta emen biciçea. Au beite alare necedade andie, eta San Pedrona beño andiegocoa; cerengatic San Pe[4]droc deseatu barimezuere, dembora beñolen, Glorie; deseatucue Glorie Celestielea; beñe becatoreac açenduric berce munduco Glorie verdaderas, sollic bicidire mundu miserableontaco, eta destierrontaco Glorie falsoas oreituric.

Bada cerda beici²² Glorie verdaderas açenduric biciçea, aiçea, cembeit temerarioec, edo desalmatuec erratendutena descaroarequi; heẽ eimberçe ponderatu bague gure salbacioa Gangoicoas²³ barime dago salbatu beargarela, salbatuco gara, eta berçela condenatuco gara, cerue esçe iñ astoendaco; beici gendendaco. Ebec, eta berçe aniç orlaco desatiño erratentuste, beren salbacioas descuideturic bicidirenac. Beñe ssaquiñ beaurce, christio fielac, ece Jangoicoac neiduela²⁴ gucioc salbaçea, Jaun Divinoarren partetic esta faltatuco, beñe da preciso guc gauren partetic aleguiñe itea, vicioac aborreçiçea, amaçea Jangoicoa, eta cumpliçea gucioc gauren estadoac manaçendigune, eta berçela;²⁵ esta salbacioc: cierto da lomismo, ece Glorie, edo Cerue esçela iñ astoendaco, beicic gendendaco; beñe galdiñen nioquete nic alaco desalmatueiegui: eta Infernue norendaco ince? Astoendaco? Ez porcierto; beicic becatore Glorie verdaderas açenduric, eta beren salbacioas descuideturic, beren becatues arrenpetitu nei estutenendaco. Bada ontaco cer errespondatu? esta posible.

(17) E "bre". Zenbait hitz gorago ere "bre", gero "bere" egina. (18) E *egun*, bukaerako -go gabe. (19) E "-dutu". (20) Ez "oreiñic". Zenbait hitz aurrerago "oreñi". (21) E "baar-". (22) Bi aldiz *beici* paragrafoan eta behin "beicic". (23) Ez "Jangoicoas". (24) E "-dula". Ik. 1. testuko 14. oharra. (25) E "berçela", zedila e bokalaren pean ipinia.

Orei galdiñ neicodire zuetatic norbeitec, San Lucasec, bere Evangelio Sanduen amirugarren capituloan, erratendigune galdinciotela Jesu Christori gure erredento[rea]ri:²⁶ *Domine si pauci sunt, qui salvantur.*²⁷ Jaune, errancio batec Jesu Christori, estire erranen diren guti salbaçen direnac? Cer nauce, Christio fielac, cer nauce, nic errespondaçaten pregunte oni?²⁸ erratenbadicet, direla aniç salbaçendirenac, eguie erranendicet, bada erratendigu San Juan Evangelistec, ece icusicuela Jangoicoan aurren²⁹ eimberçe Bienaventuretu, ece eșçezquiquela contatu iorc: *quam dinumerare nemo poterat.*³⁰

Beñe erranbanezaquece, ece Bienaventuretueiec eciñ contatubarimeceitezque ere, condenatuec beño iago direla, esniquece erranen eguie; cerengatic Jesu Christoc, ceñ ezpeiteque engueñetu, dio, ece direla aniç deituec Gloriera, beñe guti direla escojituec: *Multi sunt vocati, pauci vere electi*; eta au estio beñ sollic, beicic bi aldís. San Matheon ogueigarren, eta ogueite bat garren capitulo[5]etan; berla³¹ gutiego dire escojituec, edo salbaçendirenac, ece condenaçen direnac.

Erranenduce, ece cierto dela, direla gutiego salbaçendirenac, ece condenaçendirenac, comparaçembadire salbaçendirenac, gende guciequi, Christio, Gentil, Judio, Turco, Moro, eta berçe gende guciequi, bada ebec gucioc direla deituec serbiçeco Munduontan Jangoicoa, eta gozaçeco berçe Munduen Glorie; eta cierto dela, ece ebetati gucietati, iqueníc aniç deituec, iquenendirela guti escojituec, edo salbatuec, eta moduontan entendaçendela Jesuchriston sententia, *aniç direla deituec, eta guti escojituec; Multi sunt vocati, pauci vero electi.* Beñe Jesuchriston sentencieau estela entendaçen Christioetatic³² sollic, cerengatic Christioetatic iago direla salbaçendirenac, ece condenaçendirenac. Au erranenduce.

Jangoicoari nei daquiola, Jesuchristoren sentencieau, *direla gutiego salbaçendirenac, ece condenaçendirenac*, estadien entendatu Christioetatic sollic; beicic Gende gucietatic, Jangoicoari neidaquiola, nic placer iquenendut, orla iquendadien! Beñe cierto asse-gureçendicet, beldurtasun andibet ematendire. sentencie terribleau entendaçendela Christio etatic sollic, icusiçeas, ece eimberçe Elizaco³³ Sandu, eta Doctorec asegure-cendutela.

Consulteçenbatugu San Nilo, San Theodoro, San Basilio, San Efren, San Juan Chrisostomo, eta berçe aniç, arquitucodugu, gucioc asegureçendutela, ece Christioetatic sollic, iago direla condenaçendirenac, ece salbaçendirenac, eta ala Jesuchriston sentencie terribleore, *Aniç direla deituec, eta guti escojituec*, sollic entendaçendela Christioetatic, Paganoac, Turcoac, Moroac, eta Gentillec contatu bague. Dictamen terriblea da au guretaco, Christio fielac! Eta eimberçe Sandurena!

San Gregorio gloriosoac, dio claroqui: *ad fidem plures veniunt, ad Regnum Caeleste pauci perducuntur.*³⁴ Federa aniz eldudire, beñe Erreiñu Celestialera, edo Gloriera, guti joatendire. Federa etorçendirenac, sollic dire Christioac, eta argatic deiçengara Fielac, edo sinestaçendutenac,³⁵ cerengatic siñestaçentugun Fedeco Misterioac; ebetatic

(26) Laburturik. (27) Bazterrean *Luc. 13. v. 23.* (28) Bazterrean *Echeverz. tom. 1. doct. fol. 93.* (29) Ez "aurrean". (30) Bazterrean *Cap. 2.* (31) Ez *Beraz.* Gaztelaniazko *luego* hitzaren antzekoa da *berla.* (32) E "christotatic", baina "Christioetatic" hiru hitz aurrerago. (33) E "Elico". (34) Bazterrean *Hom. 9. in Evang.* (35) Hemen "sinestaçen-" eta berehalaxe "siñestaçen-".

badu, dio Sandu Gloriosoac, direla guti salbaçendirenac, condenaçen direnen comparacioan. Lomismo dio San Anselmoc: lomismo San Agustinec, itç abequi: *Ipsi boni, verique Christiani, qui per se ipsos multi sunt, in compa[6]paratione malorum, falsorumque itidem pauci sunt*. Christio onac, eta verdaderoac, dio Sandu Gloriosoac, dire aniç, beñe comparaturic Christio gueistoequi, eta falsoequi³⁶ ciertamente dire choill guti. Eta Abulense andiec, Jesuchriston sentencie: *guti direla escojituec*: expliqueçendu moduontan: *Pauci sun electi, quia de Christianis pauciores salbantur*. Gutu dire escojituec, edo salbaçendirenac, cengatic³⁷ Christioetatic beitre gutienac salbaçendirenac. Eta berac asegureçendu, dictamenontacoac, direla Sandu, eta Doctore gueienac.

Eta erreparaçenbadugu ongui; Christio gucien, edo gueienen³⁸ descuidoa beren salbacioan gueñen, experienciec erranaracico digu guciogui Sandu Gloriosoec erratendutena. Veguireçace ongui, eta arquiteco duce virtutea³⁹ perseguituric, vicioac, eta maldadeac, alabaturic, eta estimeturic. Icusico tuce abratsac,⁴⁰ eta Nausi, eta echecoandrec desprecieçentustela beren mirabeac, eta jornaleroac, eta trataçentustela, Christioac estiren becela, aniç itç injurioso, eta afrentosoequi; itendizquiotele neitusten agrabioac, beren soldatetan, eta jornaletan; aituco tuce jornaleroac,⁴¹ eta mirabeac murmureçen abratses, eta beren nausi, eta echecoandres; eta icusicoduce estirela trabajaçen obliguecio duten becela, irabaciçeco⁴² beren soldata, eta jornaleac, beicic sollic tireçendutela egunen pasaçera: icusicotuce nausi, echecoandrec, aite, eta amac, eta berce aniç, errespeto, atencio, eta obediencie zorçietenac; desobedituric, deserrespetaturic, eta desprecieturic mutil, eta nescato, seme, eta alaba, Jangoicoan beldurtasunic bague, eta gueizqui aziric daudenganic: norc du culpe? berec, ezpeituste aciçen Jangoicoac manaçenduen bequela.

Cer signifiquaçendu, Christio fielac, beicic descuido andibet salbacioan gueñen, icusiçea, ez sollic astreegunetan, becic⁴³ aun sseietan⁴⁴ ere, ain⁴⁵ desamparaturic Templo sanduau mezaçean, eta vezperetacoan; eta ein gendes beteric larreiñoiec, echeoiec, eta zocoiec, ia barajarequi, ya mur[7]mureçen, eta aniç gaste Jangoicoan ofendiçen llanecequi. Eta norc du culpe? llendabissicoa echen jabeec lecu emateas, biguerna Aite, eta amec, eta Nausi, eta echecoandrec, ez ecarriaraciçeas beren mirabeac, eta beren vmeac,⁴⁶ Meza nausire, eta Vezperetara; beñe cer milagro da, ez etorcea cuen humeac, eta mirabeac, ezpazarate etorcen zauroc. (Eta ebetas landara dute culpe ezinegoçi jaunec, ez embarazaçeas plazaco, eta echetaco diversioac oficio Divinoen demboran, eta lomismo arrastan, zorçietati landara, egondirembecela aniç aldis, bedraçi amarrac⁴⁷ artio, quimerarembat iqueteco ocasioarequi, eta quimera iquen, edo ez iquen, dute obliguecio Eciñeçoçi jaunec embarazaçeco diversio guciec zorçietatic landara.)

Ssaquiñ beaurce, Christio fielac, ece ssaiec disponitucituela Jangoicoac, ez diversioraco, eta ssauzqueraco sollic, becic⁴⁸ astegucico partes Jangoicoa serbiçeco,

(36) E "falsoeque". (37) Ez "cerengatic". (38) E "gueinen". (39) E "virtuea". (40) E "abratac". (41) E "jornaleroac". (42) E "iribaciçeco". (43) Zenbait hitz gorago "beicic". (44) E "sseitan". (45) Hemen "ain" eta zenbait hitz aurrerago "ein". (46) Hemen *b-* gabe, baina zenbait hitz aurrerago ia beti erabiltzen duen *b-* eta guzti. (47) E "amarac". (48) Berriz ere "becic". Ik. 43. oharra.

eta aste gucico becatues Jaun Divinoarri misericordie escaçeco; eta bueltarenbat, edo berçe dibertiçeco, beñe Jangoico ofenditu bague; divertitu bearda purezarequi, eta onestidedearequi; beñe cembatec⁴⁹ estute berçeric iten ssaieco egunean, beicic ençun mezabat prisecan, etorri azquenac, eta atra lendabissicoac; eta ojala, ojala ezpalezaqueta aniçec ofenditu iago Jangoicoa, sseieco egunetan, astregunetambeño.

(Erranenduce acaso, ece clarosco espliquetu neicela, beñe au de ene obliguecio: San Paulo Apostoloac erratendire, ece: *sapientibus, et insipientibus debitor sum*:⁵⁰ neidu erran Apostol Gloriosoac, ece sabioegui, eta ignorantequi; abratsegui,⁵¹ eta pobregui; chiquiegui, eta andiegui: dutela obliguecio errateco convenceiotena; nic cumplitu dut naure obliguecioarequi neibau aprovechatu; eta argatic ezpazarate aprovechaçen desengueñoabetas,⁵² ebec iquenendire Juicioco egunean, cuen fisquelic, eta acuseçaleric andiena⁵³ Jesuchristo gure Erredentorean⁵⁴ Tribunalean).

Eta cer erranendugu deshonestidadeas? ha! Vicio infame, eta torpea! Onen medios [8] condenaçen dire guciec, edo gueienac; apenas escapaçendaquio ior, ez gizonic, eta, ez andreric, ez zarric, eta gasteric: guciec arrepaçenditu vicio itsusionec. Au de sare barredera garbiçenduena Glorieco bidea, eta beteçenduena Infernuco bide zabal, eta illunore. ô desgracie! eta esta erremedioric?

Bai porcierto, eta da, Jesuchristo⁵⁵ gure Erredentorea⁵⁶ berac erratendigune aiçea, eta itea. *contendite intrare per angostam portam: quia multi dico vobis quaerent intrare, et non poterunt*:⁵⁷ trabaja ceiste cuidedorequi (dio Christoc) sarçeco Glorieco atari mearretic; cerengatic ssaquiñ araciçendicet, ece aniçec sartu neico dutela, eta eciñ sartuco direla. San Gregorioc erratendigu, ece salbatu neiduenac bici bearduela⁵⁸ apliquecio, eta cuidedo andierequi salvacioan gueiñen, sarçeco glorieco atari mear, eta erchitic; cerengatic ala nola pasaçeco ingiriten vguelde andibet, den preciso ingiriteçea cuidedo, eta esfuerzo andierequi, eta ingiriteçen estena ongui vren contra, den preciso vndiçea, eta itoçea, aniç aldiz icusidembecela,⁵⁹ lomismo (dio Sandu Gloriosoarrec) da preciso peleaçea, cuidedo, eta esfuerzo andierequi, pasione, apetito, eta inclinacio gueistoen contra, ez eroriçeco becatuen, eta ez vndiçeco Infernuen.

Eta nola Christioetan beitiere gutienac peleaçendirenac vicioen contra; eta seguiçendutenac cuidedorequi virtutea, argatic erratendute Sandu, eta Eliceo Doctorec, ece Christioetatic direla gutienac; salbaçendirenac. Estuce ezauçen Catholicoac, ece orai Christioac vice diren descuidoarequi beren salvacioas, arracio dauquetela Sandu Gloriosoec⁶⁰ errateas, ece Christioetatic gutienac direla salbaçendirenac? O eta cembat arracio dauquete! *Prob dolor!* Ô dolorea! O desgracie mereji duena odolesco lagrimequi negar itea! Christioetatic, Jangoicoan seme adoptivoetatic, arren Pueblo escojitic, eimberçe galdubeardirela, eimberçe condenatubeardirela! Iduguibez Jaune misericordie bere humeos, arguitubezozquiotte entendimentuec, eracutsibezote, instruitubezazqui, moguibezazqui berorrec,⁶¹ Jauna, eben vioçac, inspirecio, edo abiso fuerte, eta eficazequi; eta ezpadire ebec asqui arrepenituaraçiçeco;⁶² castigue bezazqui munduontan: *In virga ferrea*, azote gogor batequi, enfer-

(49) Hemen "cembatec", baina "cembeitec" erabili ohi du. (50) Bazterrean *ad Rom. cap. 1*.

(51) E. "abrtsegui". (52) E "desengueno-". (53) Ez "andienac". (54) E "Erredetorean". (55) E "Jesochristo". (56) Ez "Erredentorea". (57) Bazterrean *Luc. 13*. (58) E "-dula". Ik. 24. oharra. (59) E "-bela". (60) E "Gloriosec". (61) E "berorec". (62) E "arrepentitu-".

medade[9]dequi, diot, Jauna, miseriequi, eta trabajuequi, ireguiaraciçezquiten castigoabec, San Gregorioc dion bequela, vecatuec erchiric,⁶³ eta itsuturic dauzquiten beiguiec: Erre, eta egosi beiguezazqui, ebaguibeiguezazqui bialdetara, eritubeiguezazqui, eșçagula barcatu munduontan dausere, nola barcaçagun Eternidean:⁶⁴ *hic vre, hic seca, hic non parcas, vt in aeternum parcas*: San Agustin Gloriosoac dion becela. Eta iaqueta orrec itendizquigun Beneficioec, eta faborec ezqueitusten obligueçen vicioen aborreçiçera, castigo abec acaso obliguetuco gueituste arrepençiçera deberas gauren becatues, eta virtuten amaçera, asegurececo⁶⁵ munduontan Gauren Salbacioan. Amen.

Se acabara con los dos ex[emp]los de Echeverz tom. 1.º doct. fol. 96 // Laus Deo. Laus Deo.

Omnia sub Correctione Sanctae Romanae Ecclesiae.

Vide Carabantes practica de Misiones fol. 408.

4. Testua

†

Domingo Primero de Quaresma.
año de 57.¹

†

[1] Dominica Prima Quadragesimae

Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à Diabolo. Matth. 4.

San Matheo Evangelistec erratendigu,² christio fielac, Espiritu Sanduec eramozuela³ Christo gure Erredentorea desiertoatera tentacezanagatic an demonioac *ductus est &.*^a Erratendigu Evangelioac Espiritu Sanduec eramozuela Christo gure Erredentorea desiertora, eta estigu erraten bera juanzela arara, emateco guri entendaçera, dio San Juan Chrisostomoc, ece estitugule billetubear gauroc becatuen ocasioac, eta peligroac; cerengatic bere borondates ocasioan, eta peligroan ssařiçendena, eroricoda becatuen: *qui amat periculum peribit in illo.*⁴ (ala nola piquea escuetan ibilçenduena, den pr[e]ciso manchaturic gueldiçea; lomismo peligroan ssařiçendena, da preciso erori dadien becatuen erratendigu Espiritu Sanduec berac *Qui tangit picem inquinabitur ab ea.*)⁵ Argatic erraten da, ece Christo gure Erredentorea

(63) E "erchiric". (64) E "Eternidean". (65) E "asegureco".

(1) Bazterrean 5,,8,,9,,60,,. Beharbada 1758, 1759 eta 1760 adierazi nahi da. (2) Bazterrean Echeverz. tom. 1.º, 203. (3) E "-zula", baina zenbait hitz aurrerago "-zuela". (4) Bazterrean Ecl. 3. (5) Bazterrean Ecl. 3.

eramozuela Espiritu Sanduec desiertora, tentecezanagatic an demonioac *du(c)tus est*: eta esta erraten bera juanzela, eracutsiçeco guri ece ezparimetugu billetu bear ere, gauroc, becatuen ocasioac, Jangoicoac berac paratuco gueituela becatuen ocasiotan, eta peligrotan, conveni ceigunean. Cerengatic mundu ontan bicigaren artio precisoda tentatuec iquetea demonioanganic, eta argatic sufritubeartugu eta erresistitu beartugu demonioan tentacioac Jangoicoac permitiçen dizquionean.

Conque da preciso pa[2]padeçiça tentacioac? bai christio fielac; padecitucitue Christoc gure Maistrucac, eta Capitenac, eta neidugu guc arren discipulooc, eta soldadoc egon libre tentaciotatic? tentacioa padeçiça gueisto baliçe, esçe eramoco Espiritu Sanduec Christo desiertora tentecezanagtic an demonioac; eta argatic ssaquin beaurce, ece estela gueisto tentacioac padeçiça; beicic tentacioan erorçea,⁶ eta consentiça. Persona batec tentacioac padeçiça da siñele dela⁷ Jangoicoan semea⁸ gracienc medios, dio San Paulo Apostoloac: *Qui Spiritu Dei aguntur, hij sunt filij Dei.*⁹ eta al contrario, ez tentacioric sentiça, siñele da dela demonioan semea becatuen medios. Echebateco atariec daudenean ireguiric par en par guciendaco, palacioetan egotendiren bequela, estu iorc deiçen eta sarçendire an gucienc nautenean; beñe erchiric daudenean, eche particularetan egoten diren bequela, da preciso deiça, eta ireguiarastea sarçeco. bada lomismo: vioçeco atariec daudenean ireguiric, eta disponituric errecibiçera demonioan tentacio gucienc, sarçendire vicio gucienc deitubague; eta argatic estituste sentiçen viciosoec eta becatorec tentacioac, c[eren]gatic errecibiçenbeituste gusto andierequi, eta sentiçentuste, eta aniç justoec edo Jangoicoan beldurdirenec cerengatic aborreçiçenbeituste.

Lujuriosoa estute molestaçen eta mortifiqueçen araiquien tentacioec, cerengatic deseaçen beittitu: diruen codicie abarientoandaco esta desabritue, beicic gustosoac; vanagloriec, edo alabanza banoac soberbioa alegraçendu, eta humille tristezas beteçendu: eta [3] motivo onen medios gueistoac, edo viciosoac estire mortifiqueçen tentacioequi, eta onac mortifiqueçendire, eta aniç; cerengatic viciosoec estituste¹⁰ erresistiçen tentacioac, beicic abrazaçentuste gustorequi, eta alcontrario onec erresistiçentuste fortaleza andierequi, eta argatic sentiçentuste eimberçe. Eta nola arimec erresistiçenbeititu arren contra areiguiec bere etseiec, eta enemigoric andienac deseaçentuen gustoac, eta apetoac: *caro concupiscit adversus spiritum.*¹¹ San Paulo Apostoloac erratenduen bequela: emen dago guerra, emendago garaiça, eta emendago arimen corona: eta garaiçentuenac tentacioac gozatuco Glorieco Tesoroac, dio Jangoicoac, eta ni iquenen neiz arren Jangoicoa, eta vre iquenenda ene semea: *qui vice-rit possidebit haec: et ero illi Deus, et ille erit mihi*¹² *filius.*¹³ Consideraçace cenbat importaçenduten tentacioec, eta cer premioac gozatuco tusten garaiçenditusteneç; bada Jangoicoac ofreciçendiotte corona Gloriecoa. *Beatus vir, qui suffert tentationem quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitae.* dio Santiago Apostoloac. Bienabenturetue, eta dichosoa tentacioac padeçiçentuenac, eta sufriciçentuenac, cerengatic probatuondoan tentacioequi, coronatucodute Glorien. Eta expliqueçeco nic, nor diren tentatuenac,

(6) E "errorçea". (7) E *de la*, bi zati eginik. (8) Lehenbizi *humea* ipini du. (9) Bazterrean *Rom.* 8. (10) E "estitus-", lerro bukaeran. (11) Bazterrean *Galat.* 5. (12) E "michi". Latinezko beste okerrok zuzendu ditugu: "operris" 4,1; "michi" 9; "extinguntur" 9; "eficax" 9; "Ecclesiae" 9, fine. (13) Bazterrean *Apoc.* 21. vers. 7

eta emateco cembeit erremedio Demonioan tentacioen contra, escaçogun Ama Santissimoni bere gracie.

AVE MARIA

Ductus est Iesus in desertum à Spiritu vt tentaretur à Diabolo. Matth. 4.

Badaquice nor diren tentatuenac, edo ceñec tentaçenditu[4]dituen iago demonioac? Ssaquinbeaurce bada, ece lendabissico iago demonioac tentaçendituenac direla, ociosoac eta perezosoac. Icustenduenean demonioac ece bat dagola ocioso, eta obra onic imbague, berla tentaçendu pensamentu gueistorenbatequi; eta argatic abis-seçengueitu San Pauloc: *nolite locum dare diabolo*. esçoçela eman lecuric demonioari tentaçoço, zauren ociosidadearequi. Salomon Erregue Sabio eta poderoso arrec egon cen artio ocupeturic Jerusalengo Templo andiarren fabriqueçen, esçe ofenditu Jangoicoa, antes serbicetu cue aniç; beñe entregatuçeiquionean ociosidabeari, berla emancue mille fatuidadetan, lujurie, idolatrie, eta berçe Jangoicoan ofensetan. Argatic erratendigu San Geronimoc: *Facito aliquid operis, vt semper diabolus inueniat te occupatum*. beti egonen zara cer beit lanetan ocupeturic eta ala esçeitu tentatuco demonioac.

Biguerren iago demonioac tentaçentuenac, dire becatoreac, aborrecituric ia beren becatuec, eta arrepenitu[ri]c conuerticendirenac deberas Jangoicoan gana. Ebegui armaçendizquote demonioac baterie, edo tentacio fuerte baçuc, becatuen eroriarsteagatic, eta içuliarasteagatic bere gana, dio San Geronimoc:¹⁴ Iкусиордуco demonioac, ece bere ardiec, ceñi beitre becatoreac. escapatu daquizquiola bere saldo infernaletic, Jesu Christoren saldora, *fremit, furit, irascitur*, assarraçenda, enfureciçenda, eta errabiçenda, icustenduenean escapatuco daquiola, bere vstes seguro zauquen arimore [5] arimore. Eta argatic seguiçendio, Garçeleroat, Garçeletic escapatu daquion presoategui seguiçendaquion becela, eta arçanorabat otsoari seguiçendaquion becela: Beñe arreaçen badu becatu berriequi: hay arimarren tristea, eta desbenturetue! dificultoso iquenenda berris escapaçea; cerengatic aseguretuco du obequi bere lazo infernale equi, doblaçearequi iago, eta iago tentacio gueistoac. Argatic bada, Christio fielac, confesatu ondoan ongui becatuec, eta aborrecitu ondoan; da preciso firmeza, edo fortaleza andibet, eta erresolbimentu firme bat ez iago Jangoicoa ofendiçeco, eta ez iago becatuic iteco.

Iruguerren iago demonioac tentaçentuenac dire moribundoac, edo ilçen daudenac. Eben contra itendu guerraric andiena demonioac, cerengatic beitequi demboraguti gueiçenceiola tentaçoço: *Sciens quod modicum tempus habet*.¹⁵ eta orduen escaçaen baceio, esçoçquioquela egoçy andic aurrera bere lazoac, munduontatic atraçendenari. Eta argatic erioçoço trançeian: *insidiatur quasi leo in spelunca sua, vt rapiat pauperem (hominem)* dio Dabid profetac. Egotenda orduen demonioa Erioçoço orduen diot, Leon bat egoten¹⁶ denbequela bere cueban, presarembat arreaçoço deseoarequi; ilçendagon arren arime arreaçera eta eramoçera infernure becatuen medios empeñeturic.

(14) Bazterrean *Hiero. 2. part. ep. 51.* (15) Bazterrean *Apoc. 12. v. 12.* (16) E "egonten".

San Buena Benturec asegureçendu, ece estela ior ilçen, icusi bague demonioac, erioçeco orduen, beren figure [6] figure orrible, eta espantosoaietan. Iquenen da orduen demonioen empeñoric andiena desesperatu araziçea Jangoicoan misericordies moribundoari.¹⁷ edo ilçen dagonari, eta artaco, acordatu aracico dute bere becatu¹⁸ gucies, eta errepresentatuco dizquioten diren beño andiego. Errepresentatuco dizquioten indituen jurementu falsoac, blasfemie, eta maldicioac: ssei gueizqui guardatuec, Meza enzunbagueac, eta gueizqui ençundituenac, Eliceco conversacio, parlerie, eta berçe, Jaun Divino Sacramentatuoni errespetoric bague, Templo sanduetan intuen irreverenciec, eta becatuec, bada egotendire aniç persona Elizetan, plazabatean laudequenbecela,¹⁹ ia ssarric Mezan parteric andiengan, ia errecostaturic, eta berçe aniç posture indignoetan, ezpeiteque erran Elicen daudela eta aniç aldis, berçe asco, intencio gueistorequi, cembeit beinçet.²⁰ Errepresentatuco dizquioten vengatiboari bere odiac, rencoreac, eta inbidieci. Lujuriosoari errepresentatuco dizquioten bere beiten, eta berçen beiten indituen llanezac acione torpe, eta probocatiboac, itz desonestoac, contu gorriec, eta escandalosoac. Errepresentatuco dizquioten ladronari raterie, eta ladronquerieci, soro, eta ardançetan intuen deñuec, proximoari in dizquion agrabioac bere personan, honrran, eta ondasunetan, engueñetues, trato, eta contratoetan: erre-presentatuco dizquioten pagaçeco dauzquien zorrac [7] pagatu alzazquiquelariac, errestitucio iteco dauzquienac, juicio temerarioac, falso testimonioac, murmurecioac, eta berçe bere bicien intuen becatu guciec.²¹

Orduen errepresentatu eta ponderatuco dizquioten demonioec bere becatu guciec ilçendagon tristeari, desesperatu araziçeagatic Jangoicoan misericordies. A cer congojarequi egonenda trance artan ilçen dagon tristea! *torrentes iniquitatis conturbaverunt me*. Naure becatuen maliciec turbetu naute; Ay ene tristea cenbat becatu indunt,²² eta cenbat ofenditudut Jangoicoa naure vici gucien erranendu orduen ilçendagonac! Ay ene desventuretue, confesatu oteneiz ongui! examinetu otedut ongui naure conciencia! Ay! iduguitedut dolore verdaderoa, eta proposito firmea necesario dena ene confesioac iqueteco verdaderoac! ai eta cer iquenenda nites! barcatuco ote dizquide Jangoicoac! nora joanenda ene arime triste au, bada fite atra beardu munduontatic! modu ontan quejatuco da arimebat bere contra, eta emanendu aniç suspiro vioçeco tristeza andien medios. O! eta cenbat padeciçenda baterie edo pelea ontan demonioequi erioçeco orduen! Eta esta erremedioric atraçeco victorierrequi eta garaçiçeco demonioac? Bay, Christio fielac, badire erremedioac: eta dire, preveniçea lenagotic gure Eliz ama Sanduen armequi, ceñ beitiere Sacramentu Sanduec, errecibiçendire laric atiendo, eta ez esperatu azque[8]neco trancereño, cerengatic orduen, itendire gauce guciec prisecan, eta gauce importacioscoec²³ ongui iteco, estute escaçen priseric, beicic espacio andibet; cerengatic, cembatenas iago aumentatus doien eritasune, dificultosóago da ongui disponiçea erie. Eta argatic confesatu, eta comecatu ondoan disposicio Sacramentu Sanduabec escaçendutenarequi, errecibitu beardu Olinedure Sandue ilçendagonac, dolore, vrriquimentu, eta damutasun andibetequi Jangoico ofenditues, armatu bearda Fede, Esperanza, Caridade, eta contriciosco acto fervorosoaçequi; eta conformaçendelariac Jangoicoan vorondatearequi, eramobearditu pacien-

(17) E "moribundari". (18) E "bcatu". (19) E "laudeque-", bukaerako -n gabe. (20) E "beecer". (21) *Moduntan errerepresenta* ezabatu du *guciec* hitzaren ondoan, lerro berean eta hurrengoan. (22) Hemen "indunt" eta berehala "ofenditudut". (23) E *importacios co ec*, hiru zati eginik.

cietan Jangoicoac ematendizquion trabajuec, eta²⁴ Escatu beardio Maria Santissimeri bere asistencie, garaïceco tranceartan demonioan tentacioac. Ebec dire erremedioac gareïceco moribunduac, edo ilçendagonac, demonioac, eta aien astucie gueïstoac. Beñe ebetas landara demonioen tentacioen garaïceco erremedio andie da, erioçeco orduen, eta berçe edoecin demboretan ere, consideraçea batec Jesu Christoren Pasio Santissimoan; cerengatic, nola da posible consentiçea tentacioa, eta becatu itea Christio atec, consideraçenbadu bere Erredentorea, herituric, azotaturic, eta crucifiçeturic bere becatuengatic! Aïçece San Agustin Gloriosoac erratenduena. *cum me pulsat aliqua turpis cogitatio, recurro ad vulnera Christi*. pensamentu torperembatec tentaçen nauenean errecurriçendut Christoren llaguetara.

[9] Demonioac tentaçen nauenean pensamentu gueïstoequi, errecurriçendut Jangoicoan Misericordiera, eta apartaçenda eneganic: *cum diabolus parat mihi insidias fugio ad viscera misericordiae Domini mei, et a recedit à me*. Castidadean contraco moguimentuec sentiçentutenean naure beiten, içelçendire mogumentu torpeaiec Christoren llagues oreiçearequi: *Si ardor libidinis moveat membra mea, recordatione vulnerum Iesu Christi Domini mei extinguuntur*. Naure tentacio, eta trabaju gucietan estut arquiçen aiñ erremedio andiric, nola Christo naure Erredentorean llaga santissimoac dio Sandu Glor[ios]o-orrec:²⁵ *in omnibus adversitatibus non invenio tam efficax remedium, quam vulnera Christi*. O Christio fielac, cer premioac, cer coronac, emanendizquió Jangoicoac tentacioac garaïçentuenari!²⁶ Dichosoa, eta bienabenturetue tentacioac garaïçentuenena: bada garaïçentuenac gozatuçodu Jangoicoan glorie. Ad quam &.^a

Sub²⁷ Correctione Sanctae Romanae Ecclesiae.

Exe[m]plos al intento dela Pasion Echeverz. tom. 1.º Dom. fol. 188. Echeverz tom. 1. Domi. fol. 214. Otro: Parra fol. 14. 15. Idem. fol. 24. 25. idem fol. 294.

5. Testua

Sermon de Penitencia.¹

Coepit Iesus praedicare et dicere: Paenitentiam agite: appropinquavit enim Regnum Caelorum. Matth. in cap. 4.

San Juan Bautiste³ Gloriosoa, Christo gure Erredentorean voza, eta Pregonero divinoa, prediqueçen assi cenean, fervore andibetequi, erraten citue itz abec: Becatoreac, inçece penitencie, neibauce logratu ceruetaco Erreiñue: *Paenitentiam agite:*

(24) Lerro artean erantsia hitz hau. (25) Laburturik. (26) Bazterrean *hasta aqui* dio. (27) Hemendik bukaerarainokoa esku berak beste luma meheago batez baliaturik idartzia da.

(1) Bazterrean 1759 dio. (2) E "appropinquabit". Latinezko beste okerrak: "Paenitentiam" 1,1 eta 1,2 eta 2,1; "appropinquabit" 1,1 eta 5, post 1; "potencia" 4,1; "conserbatur" 4,1; "remiseritis" 7, 1; "confesio" 8,2; "prodijia" 10,2; "graciae" 11; "Ecclesiae" 11, fine. (3) Bazterrean *Caraban. prac. de Misiones. fol. 241*.

*appropinquavit enim Regnum Caelorum.*⁴ Eta itz dibinoaben medios, Judea Jerusalem, eta Jordango gende guciac segiçenciote Sandu Gloriosoarri, arrepenimentu andibetequi, penitencie itenzutela beren becatues: *confitentes peccata sua.*⁵ Itzabetas beras assi cé prediqueçen Christo gure Erredentorea, convertiçeco becatoreac, eta içulçeco beregana, ardi galduac, edo becatoreac: *Coepit Iesus praedicare, et dicere: paenitentiam agite &c.*⁶

Eta au orla iquenic, ceñ berçe itzequi, assi neiteque ni obequi, egungo egunean, nola Christo gure Erredentorean, eta San Juan Bautisten itzequi? Christo gure Erredentoreac bere, eta San Juan Bautisten agos deiçencituen itzequi berequi, deiçenditu egun becatoreac, ene agos, eta nei du Jaun Divinoarrec,⁶ ece becatore tristen favoretan egotzi dadien, pregon alegre au: Aiçece christio fielac, ceruco pregonac: Becatoreac, zauren becatu anitz, eta andien medios, infernuco penac mereji tucenac, neituce Glorie celestialeac, nei duce premio eternoa Gloriecoa? Norc estitu neico? Bada neibeituce, (dio Christoc Glorieren Jaun, eta jabeac) inçece penitencie zauren culpe, eta becatu gucies: *Paenitentiam agite &c.*⁶ Nei beituce ondasunic andienac, ceimbeitire⁷ cerucoac, arrepeniti ceiste zauren gueiçic andienes, ceimbeitire, infernuco penetara zaramaquiten,⁸ zauren culpec, edo becatuec: aborreçiçezquice [2] ebec. Ô piedadea, eta misericordie andie Jangoicoarena! Cerue, Glorie, eta descansu eternoa ofreciçen, publiqueçen, eta pregonaçendu, penitencie lebe, edo suabe baten medios! eta nori, sollic justoegui? ez porcierto, baicic becatoregui, eta Jaun⁹ Divino ore ofendituric dauquetenegui! Emandezoten Jangoicoac bere Glorie justoegui Jaun Divino ore amaçen, eta serbiçeçen dutenegui, ongui de: beñe ofendiçen, agrabiçeçen, eta desprecieçendutenegui; eta beren becatu aniç, eta andien medios infernuen erreçen egotea, eternidade gucien, merejizutenegui; ofreciçendiotte Jangoicoac premioat, eta dichebat eiñ andie, nola egotea Eternidade gucien Glorien, Jangoicoaren, Christo gure Erredentorearen, Maria Santissimaren, Eingeru, Serafin, eta ceruco Sandu, eta Santa gucien presencien, eta eien gucien Glorien gozaçen? Bai, Christio fielac, bai becatoreac; cerengatic da gure Jaun, eta Jangoico aiñ piadosoa, eta misericordiosoa, ece apenas arrepeniçenda veras becatorebat, iago, eta andiego¹⁰ barimedire ere arren becatuec, barcaçendizquio berla Jaun¹¹ misericordioso arrec: Ezechiel Profetac erratendigun becela: *Si impius egerit paenitentiam ab omnibus peccatis suis, vita vivet, et non morietur.*¹²

Cierto da ece baliç arime bat ein dichosa, eta afortunetue, ece ezpalu beñere iñ becatu mortaleric eta conserbatu baleza Bautismo Sanduen errecibitu zuen gracie onec ez luque penitencie iñ bearric; beñe nor da eiñ dichosoa! Nic juicio iten dut, guciogui, edo gueienogui gertaçendaquigule, velorreiegui guertaçendaquiotena: sseioçendire ebec churiec, eta anditus doacen¹³ becela, joatendire gutibena, gutibena beren ssaicireneco churitasunore galdus, eta içulçendire belçac orei andituondoan diren bequela. Lomismo gertaçendaquigu guciogui, edo gueienogui; gucioc geioçengara churiec arimetan Bautismo Sanduen, Jangoicoac ematendigu len[3]lendabissico Gracien vestidure chu-

(4) Bazterrean *Matth. cap. 3.* (5) Bazterrean *ibiden* (sic -n). (6) E "dimo-". (7) Dudatan ibili gara "ceim-" ala "ceiñ-" idatzi behar genuen. (8) Ez "zaramazquiten". (9) E *Jau-*, lerro bukaeran, amaierako -n gabe. (10) E "adiego". (11) E *Jau*, bukaerako -n gabe. (12) Bazterrean *Cap. 6. v. 22.* (13) E "dacen".

riarrequi, ceñec iten gueitu Jangoicoan seme adoptiboac, eta ceruco erederoac; conserbaçentugu arimec, gracienc churitasunarrequi aurzutugucien, eillegaçengara gutibena, gutibena anditus goaçen becela juicioa iduguiçera, sarçenda juicioarequibatio malicie gure beiten, armaçenditu¹⁴ demonioac bere bateriec, edo tentacioac aurzutuen, especialquiro castidadean contra, eta joatenda gutibena, gutibena Bautismoco lendabissico Gracienc edertasunore, edo churitasunore, galdus; eta itzulçengara becatuen medios beltzac, belorreiec becela; bada baçuc sei vrtetan, baçuc zazpjetan, eta berçe baçuc berandussego, arquiçengara tizneturic, edo manchaturic arimetan becatu mortalequi.

Ya ebec galduzute inocencieco cerureco bide chussen, eta suabeore: naut erran, ece, Bautismo Sanduen errecibituzuten lendabissico Gracienc medios, penitencien necesidederic bague, cerure zamaten¹⁵ bide chussen, dulce, eta suabeore, galducute-la; esteizquela salbatu ia ebec bideontas, cerengatic berec galdu beizute cerureco bide dichoso, chussen, eta suabe au, cerengatic galduzuten, Bautismoan Jangoicoac emancioten lendabissico Graciore, beren becatu mortalequi; eta cerureco bide dichoso au galduesqueros; becatu iñ esqueros diot, preciso da arçea berçe bidebat, au de penitencieco bidea, esta berçeric becatu indutenendaco; argatic erratendigu San Juan Bautistec, inçeçgule penitencie: *paenitentiam agite*.

Beñe, esta cer orgatic desconfietu, anime ceiste, Christio fielac, ece galdu bauce ere inocencieco videa; Bautismoan errecibitu cinduten [4] lendabissico¹⁶ Graciore conserbaçearen medios, penitencien necesidederic bague, cerureco bide dulce, eta suabeore galduegatic; gueldiçendaquigu berçe bidebat; bideau luceago barimedare, da aniz seguroa; au de penitencieco bidea, eta esta berçe bideric, lendabissico Gracie galdu dutenendaco, beñe bideontas joandire millean becatoreac cerure. S[a]n Tiago hermitañoa, S[a]n Pedro Apostoloa, San Paulo, S[a]n Franco, eta berçe aniz sandu; s[ant]a Maria Magdalena, S[ant]a Theodora, S[ant]a Maria Egipcica, Santa Tais, sandu, eta santa abec gucioc, eta berçe anitz iquen cire becatoreac, galdu cute Bautismo Sanduco lendabissico Gracie, eta inocencieco bide suabe, eta dulceore, beñe inzute penitencie beren becatues, eta penitencieco bideti joancire cerure, eta daude orai Jangoicoan presencien anitz Glorierequi. Ô penitencie! erratenzué admireturic S[a]n Juan Chrisostomoc. Ô *paenitentia, mater misericordiae, virtutum magistra!* Ô penitencie, misericordien ama, eta virtute gucienc maestra! Ô ceñ poderoso da cure virtutea! Ô *felix lacrima* (erraten cué San Agustin Gloriosoac) *tua est potentia, tuum regnum*. Ô lagrime dichosoa! zurea da potencie, zurea da ceruetaco Erreñue, zuc, loçendizquiozu escuec Jangoicoari, becatoreac castiguetu neituenean: *Tu vincis invincibilem, et ligas omnipotentem*. cuc gareiçenduzu, Jangoico gucis poderosoa: erratenzué Sandu Gloriosoarrec; bideontas salbatu beardire becatu induten gucienc: emen; penitencien diot, arquiçendire arimeco ondasun gucienc, eta penitencierequi conserbaçendire: *in hac omne bonum invenitur, per hanc omne bonum conservatur*: guciau da San Agustifien doctrine.

Beñe, ô Ama S[antissim]a¹⁷ Einguerven Erreñe, [5] gauce gucienc jabea,¹⁸ Mundu Erresucitetuen alegrie, aflijitu gucienc consueloa, ceruco Atarie, zu zara mise-

(14) E “-dittu”. (15) Ez “zaramaten”. (16) E “lendabissico”. (17) Laburturik.
(18) Bazterrean *Calataind. tom. 2. de Missio. fol. 560*.

ricordien ama, Trinte Beatissimoaren gozoa, Jangoicoan Arca vicie, Criadorearen Tronoa, Ô Virgine dichosissima!¹⁹ Sacerdoten Glorie, Christio fielen esperanza, virgindadean sellu; eta amorearen, eta caridadearen norma, edo erregla, enderezatu, edo chussenduçazquizu gure pausuec, vestitu gueizquizu Jangoicoan beldurtasun sanduerequi, iguzu valore, eta fuerza, gareituric gauren naturaleza vicietuonen errepugnanciec,²⁰ eta delicadezac, iteco penitencie verdaderoa gauren culpe, eta becatues; eta purifiqueturic gauren vioçac penitencierequi, permitiçaguzu celebraçea, eta alabaçea eternidade gucien cure misericordiec, eta²¹ glorifiqueçea zure nombre dulcissimoa, erratenduguleric: AVE MARIA.

Coepit Iesus praedicare, et dicere: Paenitentiam agite, appropinquavit enim Regnum Caelorum. Matth. cap. 4.

Cierto da, ece Bautismo Sandue errecibitu esqueros Jangoicoa ofenditu durenendaco, estela berçe bideric cerureco, beicic penitencieco bidea, ya expliqueturic dauqueten beçela; beñe da Gure Jaun eta Jangoicoa aiñ piadosoa, eta misericordioso, ece eșçé acontetatu Bautismo Sanduen incigun Beneficioarequi, barçaças becatu originalea²² aurzutuen bateieçendirenegui; eta barçaças becatu origineleaquei batío, berçe orduen artio intusten becatu guciec anditu ondoan Sacramentu Sanduore errecibiçendutenequi; eta ematearequi orduen, lenbissico²³ Gracie, bestięen duelaric arime graciesco gala churi, eta ederrarequi, bada au signifiequeçen dute Sacerdoteac bateieçenduenari, pañuelo, edo oial churiore entregaçen dionean, erraten dizquion itz eiec: *accipe vestem candidam, quam immaculatam ante Tribunal Christi perferas*: errecibiçezu²⁴ bestidure churiau, ceñ eramo bear duzu, becaruequi manchatu [6] bague Christoren Tribunalera, lograçeco viciçe eternoa, edo arimen salbacioa;²⁵ diot bada, eșçela acontentatu bere Gracie emateas incigun beneficio onequi; beicic ezauturic Jaun Divino arrec, ece gauren naturaleza bicietuen medios, eta inclinecio, eta pasione gueistoac, guc guti mortifiqueçearen medios, galduco ginduela, Bautismo Sanduen emancigun gracie; eta graciarren medios, penitencien necesidaderic bague, Glorieraco, eta salbaçeco gindraman vide chussen, suabe, eta dulceore, galduco ginduela gauren culpe, eta becatuequi; compadecituric gutes, disponitu cigu berçe bidebat, cein beite penitencieco bidea, bide seguroa salbaçeco gucioc: Argatic alabaçendute eimberçe sandu guciec, bide dichosoau.

Beñe erranenduce:²⁶ cerda penitencieco bideau, edo, cer da, Sandu guciec eimberçe alabaçenduten penitencie au? aitu nazace atenciorequi, ece da importancie anditeco doctrine. *Penitencie* itz onec, signifiequeçendu, *iduguiçea pena*. Dio S[a]n Agustifec. *Paenitentia quasi poenae tenentia*. Penitencioneç ditu bi parte, bata da penitencie virtutea, eta berçe da Penitencie Sacramentue. Penitencie virtutea da, iduguiçea pena, eta vrriquimentu andibet Jangoicoa ofenditues cerengatic den eiñ ona. Eta Christo gure Erredentorea Mundure etorri beñiolen,²⁷ eșçuté berçe erremedioric becatorec, libraçeco beren becatuetatic, eta conseguiçeco Jangoicoan gracié, beicic

(19) E "dichosissima". (20) E "erepugnanciec". (21) E *et*, bukaerako -a gabe. (22) E "origalea". (23) Ez "lendabissico". (24) E "errecibi-". (25) E "salbacio", -a gabe. (26) Bazterrean Echeverz tom. 2. doct. fol. 67. (27) E "beno-".

Penitencie virtuteau: istenteoro erratendigute Escriture Sagratuec, becatoreac salbaçendirela virtuteonequi; gure lendabissico Aite Adan, Dabid Erreguea, Manasses, eta berçe anitz becatore salbatuciré Penitencie virtute onen medios.

Penitencie Sa[7]Sacramentue, da confesio verdadero, da confesioco Sacramentue: Sacramentu Sandu au (instituitu cué Christo gure Erredentoreac, ceruetara igueñ beñolen, egoçiciotenean bere ats Divinoa, bere Discipuloegui, eta erran cizquiotenean itz abec: *accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt*: Errecibiçeco²⁸ Espiritu Sandue (errancioté Christo gure Erredentoreac bere Discipuloegui) eta cuec barçaçen dizquiotecenac, gueldituco dire barcatuetic, eta cuec barçaçen eztizquiotecenac, gueldituco dire barcatubague, edo beren becatuequi. Itz²⁹ abequi emancioté Christoc potestadea bere Discipuloegui, eta eiequi bateo Obispo, eta Sacerdote guciegui, barçaçeco becatuec, eta absolbiçeco; itz abequi sollic:³⁰ *Nic absolbiçen ceitut*. Eta lomismo emancioté potestade ez barçaçeco becatuec, eta ez absolbiçeco, gueizqui disponituric confesaçera joatendiren becatoreac. Ó virtute maravillosoa Penitencie Sacramentuenera, edo confesioco Sacramentuenera!³¹ Ó Misericordie andie Jangoicoarena; bada esçé acontentatu Bautismo Sanduen incigun beneficioarequi, emateas bere gracie, eta bestiaçes gure arimec, gracien vestidure churi, eta ederrarequi; beicic ezauturic Jaun misericordiosoarrec ece manchatuco ginduela gala ederre, eta galduco guinduela Bautismo Sanduco Gracie, gauren becatuequi, emancigu Penitencieco Sacramentuontan, becatu gucien erremedioa: au eracustendigu doctrine christianac guciogui: *cerda Penitencieco, edo confesioco, sacramentue, galdinçenda?* eta doctrine ongui daquie[8]enac errespondaçendu, *da Bautismo*³² Sandue errecibitu esqueros, itendiren becatu gucien erremedio espiritualea: Bada âla nola esteitequen salbatu ior Bautismo Sandue errecibitu bague; eiñ guti salbatu deiteque ior, Penitencieco Sacramentue bague, edo confesatu bague, erorçenbada becatu mortalean,³³ Bautismo Sandue errecibitu esqueros. Christoc berac eracustendigu au. *Nisi paenitentiam egeritis omnes similiter peribitis*. (Luc. 1.) Ó Christio fielac, ponderaçace beneficio au, estimeçaze, eta balieiciste.³⁴ Sacerdote gucien beiten vçicé,³⁵ Jangoicoan potestadegucie; eta esta au misericordie andie? Gizonen escuetan ustea facultadea, barçaçeco, Jangoicoan berearen contra indiren ofensac, eta becatuec? esteiteque iago erran).

Vtçiziquote³⁶ Jangoicoac becatoregui, ceruco gilçec depositeturic beren escuetan, ireguiçeco atari soberano eiec, nauten gucien, confesio on baten guilçe preciosoarequi: *Confessio est clavis Paradisi*. dio S[ant]o Thomas Gloriosoac; ece confesio ona dela ceruco guilçe. Eta iduguiric becatorec beren escuetan gilçe bat ein precioso, arquiçentuste aniçec, erioçeco orduen, atarieiec erchiric. Bai, Christio fielac, au de desgracieric, eta desdicheric andiena, merejibeitu negar itea odolesco lagramequi. Joaten dire aniç Christio, infernure, ceruco guilçec escuen ditustela; bada iquenic confesio ona ceruco gilçe, S[ant]o Thomas Gloriosoac erraten digun becela; confesaturic, eta comecaturic, aun erioçeco orduen ere, condenaçen dire aniç. Eta au cierto

(28) E "erebiçeco". (29) E "Ittz". (30) E "sollic". (31) E "Sacramentuera". (32) E "Batusmo". (33) E "mortalen". (34) Normalki "ceiste" erabiltzen du. (35) E "vçicicé". (36) Lehenbizi "Vtzi-" ipini du.

dela asegureçendigu[9]gute aniç Sandu, eta Eliceo Doctorec, revelacioec eta exemploec.

Bada cerc consistitu dezaque deiñu au eiñ andie? Eimberçe arime galçeau, aun confesaturic, eta comeaturic, erioçeco orduen ere? Faltaçenda acaso, guilçe precioso onen partetic, confesioco Sacramentu Sanduonen partetic? ez porcierto; cerengatic emen arquiçenda becatugucien erremedioa iago, eta andiego barimedire ere. Bada cetan consistitu dezaque? consistiçen du, ez ongui manejaçean guilçe precioso au; ez ongui confesaçean, diot; ontan consistiçendu eimberçe arime condenaça. Au de gure Elizama Sanduec padeçiçenduen deiñu andietatic, bat; Concilio Sanduetec,³⁷ declaraturic dauquen becela. Au de Christio fielen desgracieric andiena, gueizqui confesaça: eta iago arime ilçen dire edo condenaçendire motivo onen medios, ece corpuz ilçendiren pesteric andienarequi. Motivo onen medios daude infernuco calabozoac³⁸ arimes beteric. Eta bada erremedioric eimberçe deiñu, eta desgracien contra? bai, eta da ongui confesaça: esta au ece berçe erremedioric: au de triaca, edo contra velenoa, arimen enfermedade guciec cureçentuen, onec atraçentu arimec becatuen erioçetic, eta ematendiote vici eternoa. Confesio onac, dio San Buenaventurec, confundiçentuela Demonioac, aplaçaçenduela Jangoicoa, eta ireguiçentuela ceruco atariet: *Confessio daemonum confundit, Deum pacificat, eta Caelum aperit*. Ea, Christio fielac, neituce iñ baqueac Jangoicoarequi? neituce egoçi demonioac confundituric, eta alqueturic? bada confesatu ongui, ongui confesatu, eta berla, berla, ece negocioat eiñ importacioscoa, esta vçi bear gueroco.³⁹

Eta cer iñendugu, [10] dugu, erranen duce, ongui confesaçeco? Nic erranen dicet alçaqueden claridedearequi, eta cerengatic den materiebat, edo negocioat⁴⁰ ein importacioscoa, espliquetuco dizquiçet emendic aurrera, (borç doctrinetan, confesio onbaten borç circunstancieç).

Bada importaçendu einberçe ssaquitea ongui confesaçen, nola salbacioac. Atoste bada, erranendicet, Dabid profetarequi: *venite, et videte opera Domini, quae posuit prodigia super terram*:⁴¹ atoste icustera⁴² Jangoicoan obraric andienac, eta munduontan intuen prodijioric andienac: ez Mundu au fabriqueça, ez icustendiren icerroieç formaça, ez, icustea, nola ematenduen buelta mundugucieri, eta nola argiçen duten Iguzquieç,⁴³ Illerguieç, eta icerrec; eșçeitustet⁴⁴ prodijioaben icustera deiçen; bada abec gucioc iquenic eiñ andieç, daus estire: *Venite, et videte opera Domini. &* Atoste, eta icusezquieç⁴⁵ Jangoicoan prodijioric, eta marabilleric andienac; icuse⁴⁶ nola arimebat, Penitentien, edo confesioaren medios, atraçenden istentebates, becatutic Graciera, desventureric andienetatic, dicheric andienetara,⁴⁷ becatuen cueba illun, eta itsusitic, Trono ederr, eta arguitasun anditecoatera, Jangoicoan desgracietic Arren amistadera, ceifien medios cortejaçendute Einguerueç gusto, eta contentu andierequi.

Vtziçezquieç, aldebatera, beren vicioequi itsuturic, ignorancies beteric condenatu neidirenac. Desprecieçazquieç⁴⁸ beldurtasun bano, eta ridiculo oieç, eta aprensione

(37) Bazterrean *Conc. Later. can. 12.* (38) E "calabozac". (39) Bazterrean *pasa al fol. 6. Aadamus.* (40) E "negocoat". (41) Bazterrean *Psal. 45.* (42) Bazterrean *Parra. fol. 290.* (43) E "Iguzquieç". (44) E "eșçeitusten". (45) Hitz osoa "icusezquieç" da. (46) Hitz osoa "icusece" da. (47) E "andienetara". (48) E "Desprecietazquieç".

bano oiec; ezçace⁴⁹ iñ casoric Demonioac burue[racen]⁵⁰ dizquicen aprensione fal[11]falso oietas: arquiçenduce cembeit aldiz anitz estorbu, eta embarazo confesaçeco,⁵¹ eta au de demonioan tentacioa, eșçacela in casoric, egoçace⁵² noramala; bada estu berçeric deseaçen, beicic enfada ceisten Sacramentu Sandu ontas, iduguizea gatic vide ontas preso arimec, beren becatuen catequi. Atoste aiçera, ece eracutsi neidicet, eimberçe⁵³ lotsaçen ceitusten Penitencieco Sacramentuontan, oculteturic dagon dulçure, eta suabidadea. Eracutsico dicet, cein facil den concieci⁵⁴ ongui examineçea, anitz aldiz e[i]mberçe aflijiçenceitustenac,⁵⁵ dolorearen eta vrriquimentuen motiboac, eiñ dificultoso iduriçendaquizquicenac; eracutsico dicet cer medioac paratu beartucen iqueteco cuen propositoa firmea, eta eficaza, eta nola confesatu ceizqueten ongui facilidade, eta suabidade andierequi. Eta azquenean erranen dicet, nola inçequecten penitencie verdaderoa, eta emançoquecten Jangoicoari satisfecio, zauren culpe, eta becatues, Ea, seguiaçadace eta expliçuetuco dicet espaciorequi, eta gucioc entendaçaque çembecela, eta ezautuco duce, ece estela eiñ dificultoso, nola cuec usteuducen ongui confesaçea:⁵⁶ eta confesaçenzaratenean, Sacramentuonec escaçenduen disposicioarequi, probatuco duce, becatuen arrepenimentuerequi, eta vrriquimentuerequi batio, gozo at, eta dulçurebat eiñ andie arimen, eta alegriebat ein andie bioçean, ece, ezpeitute alaco gozo, dulçure, eta alegrieric probatu seculu beren beiten, munduco divertimentu, gusto, eta contentuec seguiaçentusten gucioc. *Adeamus cum fiducia ad Tronum gratiae*: Zatoste bada confianza andierequi Sacramentuontara; au de, clemencieco, piedadeco, eta misericordieco Tribunalea; au de iturri bet, ceinetan ișșuriçen baiditu⁵⁷ Jan[12]Jangoicoac bere dulçuren beneficio gucioc, garbiçeco bere vrerequi gure becatu gucioc: *erit fons patens domui David in ablutionem peccatorum*. au de Itseso gorribet, ceifetan, Christo gure erredentorean odol preciosoarequi gueldiçendire vndituric, eta itoric, gure becatuequi batio, perseguiaçen gueitusten, gure enemigo gucioc, infernuco dragon gucioc diot: *proiciet in profundum maris omnia peccata vestra* emen gueldiçenda arime bat garbituric becatuen manchetatic, iguzquie beño ederrago, eta emen conseguiaçen dire Jangoicoan Misericordie gucioc, Exemplo ontan icusicodugun becela.

Sub Correctione Sanctae Romanae Ecclesiae.

Exemplo del intento: Parra fol. 311 col. 1. Parra. fol. 312. col. 2. Echeverz. tomo 2. doctrin. fol. 212. 233. y siguientes. Parra fol. 265. del Demonio, que fue â confesarse. Parra fol. 312. Barcia tom. 2. fol. 447.

(49) E "eșçale". Zenbait hitz aurrerago "eșçacela" dago. (50) Papera hautsirik dagoelarik, "burue[raçen]" dela uste dugu. (51) E "confesaçeco". (52) 'Egotz ezaze'. (53) E "eimberç". bukaerako -e gabe. (54) E "concie", -ncie gabe. (55) E "afljiçen-". (56) E "confesata". (57) Ez "bairitu".

6. Testua

JHs.

Doctrina del pecado mortal.
año de 1766.¹

JHs.

[1] Del pecado mortal.²*Scito, et vide, quia malum, et amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem Dei apud³ te. Ex Ierem. cap. 2.*

Ala nola arquiñendiren⁴ bi ondasun genero guise, baçuc munduontacoac,⁵ eta gorpuçecoac; berçe baçuc, berçe munducoac, seculu guicien irauñ beaurtenac, eta arimecoac; moduontan berean arquiñendire, bi gaucẽ gueisto, genero guise, baçuc munduontacoac, eta gorpuçen contracoac, berçe baçuc, berçe munducoac, seculu irauñ beaurtenac, eta arimen contracoac. Munduontaco ondasun guiciec, vicie, hondra, osasune, aziendac, eredageac, eta berçe gañeraco gaucẽ guiciec, esçaquete persona bat diches vete, esçaquete alegratu, eta acontetatu, Jangoicoaren desgracien, eta becatuen barimedago. Al contrario, munduontaco desgracie guiciec, eritasunec, oñecec afrentec, deshondrec, perseguitue iqueteac, eta gueñeraco miserie guiciec, esçaquete iñ personabat miserablea, eta desventuretue, Jangoicoan gracien barimedago. Bada au orla iquenic, den becela, çeiñ iquenen da, persona bategui, gerta daquioquen geiçic andiena? Iquenenda, ez iduguiçea ogui bocadoat, emateco bere vmegui? Ez. Iquenenda, bere aidec açenduric, eta aborrecituric iduguiçea? Ez. Iquenen da, personabaten gueiçic andiena, icusiçea, bere andrea, eta bere vmeac degollaturic, eta Inqui[2]sicioac erreçentuela? ez. Iquenenda gueiçic andiena, icusiçea bat, afrentaturic publicoan, azotaturic, vrqueturic, lau quarto iñic, eta erreric? ez por cierto. Cerengatic gueiçibec gucioc, eta berçe edoceiñ, acabaçendire erioçearequi, eta obien, estire sentiçen. Geiçic, eta desgracieric andiena da, austea Jangoicoan Legue Sandue, becatu mortalearequi. Gerostic, becatu mortalea, da, erran deitequen, eta ponderatu deitequen gueiçic andiena. Bai Christio fielac. *Scito, et vide, quia malum, et amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum.* Ssaquinçezu, eta icusezu, gaucẽ gueisto, eta miñe dela, zaure Jangoicoa uçiric, egotea, becatu mortalearequi. Cerengatic? cerengatic sollic beite, desgracietue eta miserablea, becatu mortalean, bici dena; bada becatuec iten du becartarie Jangoicoan etseie, eta aborrecitue: becatuec dacarzqui, eciñ erran ala neque ta pena, Glorietic seculuco desterroa, su, eta garrac seculucoac, eta beti, betico, edo seculuco demonioen compeñie geisto. Argatic manaçendire Jangoicoac clamaçetela paratu bague, eta goraçetela boza, trompetabat baniç becela, ponderaçeco zuegui, cembat

(1) Data honen pean, bigarren 6 zenbakiaren azpian 9. dago; beraz, 1769 urtean berriz predikatua. (2) Eskuin aldeko goiko zokoan *Calataiud. tom. 2. Mission. pag. 27.* irakurtzen da. (3) E "apud". Latinezko beste okerrak: "Hierem." 1, buruan; "reliquise" 2,1 eta 3, post 1; "quasi" 2,1; "timorem" 3, post 1; "haber" 6,2; "Demon" 9,1; "humilibus" 9,2; "michi" 12,1; "male fecerint" 12, 2; "exultant" 12,2; "quorum" 12, 2; "gressus" 12,2; "perati" 14,2. (4) Hemen bakarrik "arquin-", beste gucietan "arquitu" etab. (5) E "-ontacoc".

den, ceñ andie, eta ceñ pisue, becatu mortalea. *Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.*

Beñe, ô, gure Jaun, eta Jangoicoa, gaue gucien creaçalea! Jangoico Sandue, Jangoico piadosoa, Jangoico misericordioso, arguiçezquizu, Jaune, gure beguiec, iguzu ezaumentue, icusteco, cein andie, ceñ itsusie,⁶ eta ceñ pisue den, becatuen malicie! Eta zuc, Eingueru gucien Erreine Sandue, Illerguie beño ederragoa, Icerrac beño garbiegoa, Iguzquie beño escojituegoa, issuritezquizu⁷ gure gueñen, zaure arguita[3]suneren raioac, iñçezu, ô Ama, amorosa beño, amorosagoa! ezauçea guc ceñ orrendoa, ceñ izugarrie, ceñ itsusie, eta cein pisue den becatue, negarr iteco mintasun eta damu andierequi, eta aborreçigentuguleric guciec, bioçetic, saluteçei-quigun, erratendugule devocio andierequi. Ave Maria.

*Scito, et vide, quia malum, et amarum est reliquisse te
Dominum Deum tuum, et non esse timorem Dei apud te.*

1. Becatue,⁸ San Agustiniç erraten digun becela, da, erratea, itea, edo deseaçea, cerbeit, Jangoicoan leguearen, eta Mandamentu Sanduen contra. Bata da venialea, v. g. gezur chiquibet erratea; ez obediçea, Aite, edo Ama, eta geñeraco obediencie zorceiotenegui, gaue chiquibetea, edo guti importaçenduenbatea, eta ebec, becatu benialeoc diot, ezparimedute equençenere beres Jangoicoan gracie, alare, aniç direnean, gutibena, gutibena disponiçendute bat, galçeco Jangoicoan gracie, eta becatu mortalean erorçeco. Au de, becatu mortalea diot, gracie equençen diona arimeri, eta onen itsusitasune, mintasune, eta onec arimeri itendizquion dañuec, eta Jangoicoari ofensac, nei nuzque gaur expliquetu, eta deseaçendut geildadien gucien vioçetan.

2. Becatu mortalea da, becatorea, Andrea, edo gizona, aprecio andibet itea demonioan legue infernaleas, eta desprecieçea Jangoicoa, onen Leguea, eta Mandamentu Sanduec. Cer manaçen du Jangoicoan Legueac? Amaçazule Jangoicoa, eta proximo laguna, obeditu, eta respetaçazquizule Aite, eta Amac, eta gueñeraco zorceiotenac, esçazule lanic iñ ssaietan, eman eta vçizozule, nori berea. Cer manaçen du demonioan legueac? Eçazule amatu Jangoicoa, aborreçi zazule [4] projimo lagune, etçazquizule obeditu, eta errespetatu⁹ Aite, eta Amac, eta gueñeracoac, inçezule lan sseietan, neiz dela premie bague, eta etçazule iñ casoric Jangoicoas, eta arren legue sandues. Ea bada sarçen da becatorea cotejaçera, eta consideraçera bi legueabec,¹⁰ eiñ diferenteac, an bere vioçean, eta erraten du: *Jangoicoac manaçen du amaçadela Jaun Divinore, eta projimo lagune*, sufriçadela Aite, eta Amen genioa, eta obedecitu dezotetela, esçadela¹¹ iñ lanic ssaietan, guardaçatela arren Legue Sandue, aborreçiçazquitela vicioac, eta becatuec, eta amaçazquitela virtuteac. Eta demonioac manaçen dire, eta inciteçen nau, gucie al rebes itera. Bada orei, oreibequela, iñen dut diabruet nei duena, eta naure antojue; eta determineçen da becatu itera. Au de becatu bacochean, becatoreac Jangoicoari iten dion desprecio orrendoa. Ô becatore desalmatuec; cuidedo, eta ansie

(6) E "itsusie". (7) E "issuritezquizu", baina zenbait hitz aurrerago "iñçezu". (8) Bazterrean *Calataiud* pag. 28. (9) E "erespetatu". (10) E "-abec". (11) Hemen "esçadela", baina lau hitz aurrerago "guardaçatela".

andiegoarequi, itenduce demonioac nei duena, ece Jangoicoac bere Legue Sanduen manaçen dicena.

(3. Becatu mortalea,¹² da, gizona, infernuco garretara marcaturic zaudena; bada ebec mereji dituste, zuc, zaure àndrea,¹³ Ama, eta arrebata trataçentuzun soberbiec, eta crueldadeac, *desagradecimentu enorme, eta errefinetuet*,¹⁴ zaure onguiguilleric andienaren contra, cein veinte¹⁵ Jangoicoa; beñe onec, Juicioco egunean, armatuco ditu venganzas, criature guciec, zure contra, eta berçe becatore gucien contra: *et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos*. Contu inçezu, ece, zu zaudela itsuturic, sorturic, tullituric, auñeces beteric, eta vrquebera condenaturic; sartu baledi Gizon¹⁶ bat, eiñ abilidadede, eta podore anditecoa, ece emanbalezazu de repente osasune gucie, beiguiec icusteco, [5] bearriec aitçeço, mie minçeçeço, escuec icuçeço, eta ofiēc ibilçeço; eta artas landara libraçen bacinduzquique vrquebeti: au guciau zuri iñ ondoan baliebacindeiçe mies gizonarri maldicio egoçiçeço, eta aspereza andierequi trataçeço, ofiēs, eta escues, eriçeço, maltrataçeço, eta osticoca vre, ibilçeço, çer erranenluque zutes munduec? Erranenluque,¹⁷ merejizinduquela biciric enterraçeça, edo orciçeça, edo borra dadiela gucien memorietei, zu becelaco gizon gueistoat; eta arraziorequi. Bada becatorea, gizona, edateori bearesten bidean, edo orditu artio, maldicio, eta jurementu iteori, zaure andreari, vmegui, projimo laguneri, eta ganadoegui, ofiēn azpien dabilzule Jangoicoa, eta arren nombre dulcissimoa; ordiçeçori, maldicio, eta jurementu iteori, da, desagradecimentu orrendoat, zure Jangoicoan contra. Jangoicoac emanizquizu, vicie, escuec, mie, ofiēc, vioça, eta potenciec: beñe zu, gizona, zu andrea, zu becatore desagradecitue, atrebitue, alebo-soa, Jangoicoan beldurbaguea, balieta zara bicies, s̄socuetaraco, eta desonestidadetaraco; valietu zara mies, murmureçeço, itç desonestotaraco, eta zaure conseju gueistoequi, Jangoicoan bidetic atra arimec, eta infernuco bidean sarçeço: balieta zara ofiēs, eta escues, Jangoicoaren ofensetaco: eimberçe llaneza, eimberçe deshonestidade, eimberçe gauze ziquiñ, eta itsusi, zaure beiten, eta berçen beiten intuzunegui. Eta zuc necazarie, Jangoicoan Tribunaleas, eta Jaun Divinoarri, zure obra gucies, an, eman beardiozun contues, açenduric vicizarena, çetan empleatu tuzu escu gueistoeic? Jangoicoan ofendiçen, proximo laguneri berea equençen, ebatsi tuzun, eta berçen eredagetati artutuzun, ale, mats, eta berçe, zaurorrec daquizquizun gaucec; beñe gucien gueñeti, badaquizu, nola iago ofenditu duzun Jangoicoa, escu gueisto oiequi? Erranzazu, concieciē gueistoa, erranzazu. Çenbat aldis, araco alor artan, ardançartan eta gueñera[6]co zaurorrec daquizun eredagetan, moguitu, eta atratuzu muguec, ia goldearequi, ia leiequi, ez vstebague, beici malicies, malicies! paratu, eta ezarçeço guero descuidoates, nauzun lecuēn. Ala dauzquizu arrepaturic,¹⁸ an pusque bat, eta emen berçebat, zaurorrec ongui daquizun bezela. Pensatu duzu noizbeit, lurre ceñiñ gauce pisue den? ha! desbenturetue. Estuzu carga gueisto eramoco Jangoicoan Tribunalera, espauzu¹⁹ errestitucio iten, eta ezpadiozu vsten nori berea. Christio fielac, mugue contuen, eta ganadoac berçen eredagetan s̄san arastea, aniç cargaçen da concieciē: egun betean, eta berçean, eta berçean, vrteba-

(12) Bazterrean *Calataiud pag. 29*. (13) E "àndrea". (14) E "errefineru-". (15) Ik. "cein beite" 1, 4. (16) E "Jizon". (17) E "-luco". (18) E "arrepataturic". (19) Hemen "espauzu", eta berehala "ezpadiozu".

tes, eta berçebates, itenda montona. An icusico duce, erremedioric estenean, Jangoicoan aurean! Becatu mortalea da, adulterioat, ceñen medios, arime tristebat vtçiric bere esposoric ederrena, eta maieriena ceñi beite Jangoicoa enamoraçenda, norequi? norequi beicic Belzebub infernuco gueistoenarequi).

4. Becatu mortalea da, àndre altibe, soberbie, despechatue, eta banoa! Seguìçea Satanasen pausuec, eta arren oñen errestoac. *Quam beata est illa anima, in qua apparent singula vestigia Iesu Christi, sic è converso, maledicta est anima illa, in qua vestigia diaboli locum habent.*²⁰ Ala nola Christoren pausuec, eta errestoac seguìçentuen arime, den ederra, eta bienabenturetue; al contrario arime, Satanasen pausuec, eta errestoac seguìçen tuena, da, itsusie, eta malditoa: Dio Santo Tomas gloriosoac. Christoren²¹ pausuec dire virtuteac; argatic icusten ducenean personabat, humille, mortifiquetue, eta Jangoicoa amaçea, eta serbiçea, deseaçenduena, confesatu, eta comeaçen dena maiz, eta ençutenduela, alçaquen gucien, meza; erraten duce, *emen Jangoicoa dabile, Jangoicoa da onequi.* Cein dire Satanasen pausuec? Becatu mortaleac dire. Dio Santo Thomasec berac. *Diaboli vestigia sunt singula peccata mortalia:* Cuebabaten ondoan icusten batuace otsoan pausuec, eta errestoac, erraten duce, emen otsoa dabile. Becatarie, zure beiten icusten dire, odioac, rabie, ire gueistoac, soberbie, vanidadea, eta eratasuna²²; cein beitere demonioan pausuec, eta erreto gueis[7]toac: ala, siñale da, ece zure concieci gueistoarquiçen dela Satanasen cuebabat iñic, eta an sartu, eta atracendela.

4. Becatu mortalea,²³ da, ô gastea, zarala gizequie, edo andrequie, velenoat eiñ andie, eta fuertea, ece envenenaturic dauzqui, zure sentidoac, potenciec, eta vioça. Santo Domingoco freilebatec, ebaguicio, ocasioaten, burue, bibora bategui, sartucio mataguiñen orraç²⁴ chiquibet, eta atrazue orraçan punte, biboraren velenoarequi vnteturic; guero ebaguicio guruşebaçuqui bearri punte, odol pişşquebat atra artio, chacurbetegui; icutuzue, orraç punte belenoarequi cegon artas, chacurren bearri ebaquiore.²⁵ Siñestadeiteque? siñestadeiteque? veleno ore cé eiñ fuertea, ece, berla arrepatu cio chacurreri gorpuz gucie, dembora gutis, anditucé eimberçe, ece lertucé chacurrore. Gizon ezcondu adultéroa, zaure viziquidea vtçi, eta berçetara joatenzarena. Gaste lascibo, deshonesto, eta escandaloso, infernuen baute ia noticie, zuen gueistenqueriena. Abrasaçen, eta erreçen, eta arrastraçen zeituen, zure lujurieren pasione desenfrenatuori, da velenoat eiñ andie, eta eiñ fuertea; ece arrepaturic dauzqui, zure arime, zute potenciec, eta zure vioza. Lujurieren velenoac dauque arrepaturic zure memorie, envenenaturic dago zure entendimentue, envenenaturic zure vorondatea. Jangoicoac, bera amaçeco, bera ezauçeco, eta Jaun Divinoarres oreiçeco, zure arimorri, emandizquion, iru potencie noble oiec, dauzqui arrepaturic, eta empaturic, lujurin²⁶ beleno orribleorrec. Erranzazu berçela, çetan empleatu tuzu, memorie, entendimentue, eta borondatea, arimen iru potencia oiec? Arquiçen da berçeric, zure beiten, beicic, oreiçea, pensaçea, eta saboreaçea, edo gusto arçea, erreçen, abrasaçen, eta quisquilçen zaitusten, pensamentu itsusi, liquits, ciquiñ, deshonesto, eta lujurioso oietan? Belenoac arrepaturic dauzqui zure beiguieci: errambe-

(20) Bazterrean *S. Thomas. opuscul. 63. de Beat. cap. 2.* (21) Bazterrean *Calataiud pag. 30.*

(22) E "eratasuena". (23) Atal honi ere 4 esaten dio. Beharbada goikoari 3 esan behar lioke, 3 zenbakia daramana parentesian baitago. (24) E "orraç". (25) Hemen "ebaqui", baina "ebagui" erabili ohi du. (26) "Lujurieren" esan du pixka bat gorago paragrafoan.

zate berçela, eimberçe aldis, veguireçean curiosidades, eta acaso intencio gueistoarequi, etorri zeiquizquizun, eta detenitu ciñen, pensamentu deshonesto eiec. Belenoac, dauque arreparuric zure mie, itz deshones[8]to, contu, eta canta ziquiñ, lujurioso oien velenoarequi. Belenoac dauzqui arreparuric zure entrañec, eta gorpuçe gucie, bada istenteoro erreçen eta abrasaçen²⁷ da, lujurieren deseo gueistoequi. Becatorea! pensazu ongui, cetaco emanizun Jangoicoac gorpuçori, bere sentido guciequi. Emanizun, serbiçeco munduontan Jaun Divino ore, eta eramoçeco gero, bere gloria seculoco. Eta zuc, zaure lujurieren, eta becatuen belenoarequi, desprecieçenduzule Jangoicoan glorie, condenatu duzu seculoco penetara. Eşçara lastimeçen zaure arimes, eta gorpuçes?

5. Becatu mortalea da, basvrdebat, zure arimen ardançean sartu, eta s̄san, eta destruitu duena, virtutearen lore, eta frutu gucie: *Exterminavit eam aper de sylva, et singularis ferus depastus est eam.*²⁸ Lenago, meiz confesaçen ciñe, ençuten cindué meza, alzinduquen gucien, arquiçencé zure beiten Maria Santissimeren,²⁹ eta aniç sanduren debocioa, apartaçenciñe, tabernetati, eta compañie gueistoetati, amaçen, eta serbiçenzindue Jangoicoa; beñe orai becatuen basvrdeac, zure arimeren ardançeco virtutearen frutuec, s̄san, eta destruituondoan, zuc iten duzune, da, vrtean beñi confesaçea, gauec onic batere ez itea, s̄saietan mezabat, eta vre arrastacan, ençutea, zure elice, eta lagunec dire, taberna, eta compañie gueistoac, an gau erdireño, duzun, eta estuzun gucie s̄socatu, eta guero, malamanera etorri (ordituric) noizbet,³⁰ eta echean quimera, eta Jangoicoan ofensa. Òrla nauzu salbatu, òrla nauzu cerue irebaci? Ez Christio fiela, ez. Engueñeturic³¹ vici zara.

6. Becatu mortalea da, sierpe, edo sugueçar aundibet, zure entrañetan estaliric dagona: *Peccatum vero conceptum, coluber est in praecordijs hominis:* dio San Juan Chrisostomo gloriosoac. Erranzadazu blasfemoa, errançadazu zuc lujuriosoac, errançadazu zuc alcabuetea estalquiñe³² echeco alaba, nescato, eta mutillegui, eta gueñera-coegui, bearestiren, eta [9] zaurorrec daquizquizun gauçec, estalçen dizquitezune. Iquenen cinducque valore, atrebituco ciñeque, eçitera gauetes demonioat ondoan duzule? ez Jaune. Iquenen zinducque valore, sierpe, edo Leonbat suelto dagon, cuebatabean egoteco. Eiñguti. eta alare eimberçe vrtes, induzu ló becatuen! Bada demborra ortan gucien, demonioçar aundi betequei induzu ló: dio arestico sandu andiarrec. *Magnus Daemon est peccatum.* Demonio andie da becatue.

7. Becatu mortalea³³ da infernucó qué, lodi illumbet, Jangoicoan aurean, zure arime, quedarrea beño, itsusiego, eta belçago, vçiduena. Zúnea edo cibueiñe dariçon egastebat, eta berçe cembeit, dire churiec, bada dituste lumec, zúri, eder, galantac; beñe aragie, eta larrue, dituste belorreieç beño belçago: campoco aldetic galantac, beñe barrendic itsussieç, eta arrigarriec. Andreá, zure soberbie, vanidadea, eta eraquiera, esteiteque iquen andiego, eta argatic zara, Jangoicoan aurean, cizneac beçela. Campotic, ederra, ongui compondue, eta vanoac; beñe barrendic,

(27) E "abrasaçen". (28) Bazterrean *Psalm.* 79. (29) E "maria santissimeren". (30) Gehiaco erabiltzen du hau "noizbeit" baino. (31) E "Engueñeturic". (32) Lerro artean erantsia.

(33) Bazterrean *Desde este numero que en el Padre Calataiud es el n.º 11, no se hace mas de tocar lo que trae Calataiud, y assi se podra componer otra doctrina.*

itsusi, illun, belça, belorreie, bequela. ŠŠaquin beaurzu, Jangoicoac, abatiçen, etá desprecieçen duela, soberbie, eta vanidadea; eta goraçen, eta estimeçenduela humil-tasune. *Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gloriam*. Nesca gaste begui ariñe, eta buru ariñegoa, gasten ertean meiz egotea, deseaçenduzune, zuri iago quadraçen zaizune, da, irrie, bulle, eta contu gorriec, cetaco? erreçeco zaurori lujurien, eta berçeac errearasteco.³⁴ Zure cuidedoric andiena da, apinçea³⁵ zaure burue, zaure oñ ariñ, pecho, eta besociquiñ, erdi billušširic, dramazquizon oiec, ferie publicorabe-cela, atraçea: eiñ merque valio du zurequico, honestidadeac, eta purezac, ece, debal-de ematendiotezu, begui ariñ, deshonesto, edo curioso egui. Zuc apeincenduzu, andre, edo emacume gueistoan, aurpeguiori, cerbeit iduriçegatic, eta [10] acaso, zaurorrec daquizon berçe inocenteore, becatuen erori araciçegatic, eta engeñeçea-gatic; beñe zure arimorren aurpeguiori, Jangoicoan beguietan, belçago, eta itsusie-go dago, Demonioa bera beño. *Denigrata est super carbones facies eorum*. Lenago, honestidadearequi, chucun, eta garbiro bici ciñenean, meiz confesaçen, eta come-çaçen ziñenean; arinquerietan, abietu beño len, arquiçen cé zure arime, choil agra-cietue, eta ederra, Jangoicoan beguietan; beñe orei, bicio, culpe, eta gueistenquerie zutes apoderatu denetic, derrepente illic erorçeco, esliçeque berçeric bear, beicic, Jangoicoac liquezun, arguitasun pišquebat, icusteco, ceñi itsusi, arrigarrie zauden. zaure arimen.

8. Becatu mortalea da, becatorea, andrea, edo, gizona, costumbre gueistoan vici-zarena, becatutic, confesiora, confesiotic, becatore, da, diot, ló pisuet, edo letargo aundibet, ceñen medios, gueldituzara, sentidoric bague, eta ecifi inclinecio guesto,³⁶ gareitus, bada zuretaco estire asqui Sacramentuec, estire asqui desengañoac, estire asqui abisoac, estire asqui Jangoicoan ministroen errepreensioac, eta iduridu, ece, estuzule erremedioric, âla, nola, estuen, letargoarequi dagonac.

9. Becatu mortalea da, vioçeco gogortasun, eta inclinecio gueistoat chuššendu, eta berastu, nei, estuena, Jangoicoan golpequi, eta Jaun Divinoarren deiequi: Jangoicoac, deitu, eta deitu, èta orduen gogorrigo? Becatorean vioça gogortuco da arriebequela: dio Job Sanduec, eta chinbudie aroçan melluen golpetara, gogorcendembequela,³⁷ guelditucoda gogorturic. *cor eis indurabitur tamquam lapis, eta stringetur quasi mallea-toris incus*.³⁸ Vioça gogorçenceiote aniçegui, becatoreco inclinecio, eta costumbre gueistoarequi: eta vioçeco gogortasunau, dio, Aite Cor[11]nelio³⁹ (Jesusen Com-pañiecoac), dela, infurnureco siñele ciertoa eta vide chuššena.

10. Becatu mortalea, da, sarebat, Lucifer infernucoac becatoreac arrepaturic dauz-quiena arranzaleac arrieç becela: dio, Jeremias Profeta Sanduec: *Illaqueavi te, et capta es Babilon, et nesciebas*.⁴⁰ Becatorea, deabruac irri itendu zutes, eta erratendizu ha! des-benturetue, nic arrepatu indut; orlaco, aurorrec daquiquen lecuartan, iñuen, beca-tuarrequi; eta âlare irri itenduc, alegracen aiz, eta dibertiçen eiz orei, beño etorrico, da, dembora, becatorea, zure, oreico irrie, lutoan, tristuren, auñecean, eta seculoco penetan, convertituco dena. *Risus dolore miscebitur*.

(34) E "erreararçeco". (35) Hemen "apinçea", eta zenbait lerro aurrerago "apeinçen-".

(36) Normalki "gueïstoa" erabili ohi du. (37) E "-bela". (38) Bazterrean *Job. 41*. (39) Bazterrean *In cap. 3. Ecclesiast. ad cor durum*. (40) Bazterrean *Jeremiae. cap. 50. v. 24*.

11. Becatu mortalea, da, acienda belça bequela, Juandeneco zorçi, edo amar vrtean, lujurieco becatueren loi, ciquñiñ, liquits, ortatic, atrabague, zauden becatorea. eta argatic vrtean beiñ beicic, confesaçen esçarena, eta orduen ere gueizqui; vrtebatean confesorebatequi, berçean, berçebatequi, esçaten ezautu zure conciençie vsteleri, zaure burue, engueñeçenduzule; diot bada, becatumortalea, dela, cateabat, ceñequi demonioac loturic dauquena zure arime, zuc zaure mandoa bequela. Cateonequi, becatuen cateonequi diot, eramoçen ceitu, tire, eta tire, zaurorrec daquizun, eta Jangoicoan ofendiçera joatenzaren eheartara; Aiçezu San Agustin gloriosoac, becatu, becatu, vicizen demboran,⁴¹ orai zu vicizaren becela, erratenzuena. Nic, Jaune, negar iten nué, eta suspireçen nué, loturic arquiçen niçen demboran,⁴² ez burriñesco catearequi; beicic naure borondate gueistoaren, eta becatureco inclinacio gueistoaren catea gogorrequi: apoderatucé, ene arimen etseie, ene borondateas, eta becatureco [12] inclinacioan catearequi, eramoçennindue arrastaca neizuen lecure, Jangoicoan ofensetara: *Suspirabam ligatus, non ferro, sed mea ferrea voluntate, velle meum tenebat inimicus et inde mihi catenam fecerat.*⁴³

12. Becatu mortalea, da, becatorea, cautiberio penosoat, ceñen medios zauzqui demonioac, sarturic, eta amarraturic, edo loturic, zaure conciençie gueistoaren, calabozo, eta mazmorra illunean. Aniç gizon, arquiçen dire galeretan, beren vicimodu gueistoagati, cateas loturic, carroen tireçen, Iruñeco gastelun⁴⁴ icusducen becela; eta dire eiñ gueistoac, ece eimberçe nequeren ertean: irri itendute, egosten dute aniç jurementu, eta blasfemie, eta aien agoti, esta berçeric eiçen, beicic⁴⁵ itç deshonestoac, eta ciquinquerie.⁴⁶ Orla dire aniç becatore desalmatu; beren deshonestidadearen, eta gueñeraco, culpe, eta becatuen medios, iquenic demonioaren cautiboac, eta prisioneroac, eiñ gueistoac dire, ece, contaçentuste, descaro andierequi, eta aiçen ditustenen escandaloarequi, beren torpezac, deshonestidadeac, valentiec, eta maldadeac, eta aniç aldis, diren beño iago, eta andiego: abegorraçen tuste aniç aldis, beren gueistenqueriec, alquetu bearrean. Orlaco desalmatuengatic erraten du Espiritu Sanduec. Gueistoen contentu, alegrie, eta atseguin gucie dela, beren gueistenquerietan;⁴⁷ cembatenas andiegoac diren, eien gueistenqueriec, orduen iago alegraçen direla. Zabilste,⁴⁸ zabilste orlaco bideran, abegorraçazazquice, zauren gueistenqueriec. egunen batean, probechuric⁴⁹ estucenean, damutuçozeice. *Laetantur cum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis, quorum viae perversae sunt, et infames gressus eorum.*⁵⁰ Orei divertieçen da demonioa, orlaco desalmatuabequi, beren vicioac, eta balentiec contaçentusten abequi, beñe gueró, geldituco dire arren zarpetan betico, infernuen.

[13] 13. Becatu mortalea,⁵¹ da, erren, punte zorroçbat, becatu iten duenaren vioçean, eta conciençien, aldenic, alde, enclabaturic, edo sarturic, dagona. *Quoniam die, ac nocte gravata est super me manus tua, conversus sum in aerumna, dum configitur spina.* Aniç persona arquiçen dire, beren becatuec, ematen dizquioten zartadequi, tristures beteric, inquietaturic, eta beti eciñ sosegatus. Gizon⁵² bat, berçen ondasure, edo berçen alajabat, malamente auchiduena, doncella gastebat, bere aide

(41) E "deboran". (42) E "deboran". (43) Bazterrean *Aqui seâ (sic) dejado el n.º 20 que es muy bueno.* (44) Ez "gasteluen". (45) E "beic". (46) Bazterrean *Tambien se deja aqui el simil del gato del n.º 21. que es muy del caso.* (47) E "gueistequerietan". (48) "Zabilste" eta "zabilste". (49) E "probechuris". (50) Bazterrean *Prov. 2.14.* (51) Bazterrean *Calataiud, pag. 53. n.º 8.* (52) E. "Jizon".

batequi, edo berçe norneiequi, castidadearen contra becatu in duena. Èimberçe demborontan becatu itsusibet, confesatubague dauquen, gizona, edo andrea, *nora* joanenda, bere concienzie gueistoac atormentaçenduenean? Joanenda campora, beñe campora seguiçen dio bere becatuec: etorco da errire, eta emen azotaçendu berdugoac becela, bere becatuec: joanenda lagunetara, eta an bere aurean s̄sarrigezeio, bere becatuen iduri icaragarria: etorco da, echera, eta an, zur vstelari, arrac becela, ozcan itendio, eta mortifiqueçendu, bere becatuec: sartuco da, bere goaçean, eta an deituco dio, boza tristebatequi, bere becatuec: ssarrico⁵³ da, bere bici gueistoaren gueñen discurriçen, eta arquiteco ditu, bere concienzie gueistoan, eimberçe becatu, ece, iduguico du gucie, errenes bequela inguruturic, eta mortifiqueturic. Eta orla arquiçen dena, bere becatuequi, sosegadeiteque? ez. Ibillico da, vuelta, eta buelta, inguru, eta inguru, bere concienzie gueistoaren goaçean: puntecostadoaren oñecearequi goaçean dagon erie, eciñ beñere sosegatus, eçiñ posture onic arquiteco, beti nequetan, egotenden becela. Erranenduce: bada, Jaune, nola icustentugu, aniç beca[14]tore, eimberçe vicio, culpe, eta becatu, eimberçe deshonestidederen artean,⁵⁴ divertiçen direla, irri itendutela, chanceaçen direla, eta alegaçendirela, eiñ, nola ezpalauquete becatuic, batere? Badaquice cerengatic? Cerengatic, eien concienzie gueistoan, eta bioç gueistoagoan, indituen calloac, becatuec, argatic, egoten dire, eiñ alegre. Necazaribaten⁵⁵ astaleco larru lodien, edo, calloatean, sarçenbauce orrazbaten⁵⁶ punte, estu sentituco, cerengatic, an, ezpeitego sentidoric; bada modu ortan berean, becatuen errenac, becatuen orraçan puntec, estiote sentiarasten, aniç becatore, aniç deshonesto, eta becatuere acostumbreturic daudenegui, cerengatic ezpeitauquete sentidoric, cerengatic beitaude illic, becatuen medios, arimen. Emançozquioce, bi estocada, gorpuz ill betegui: estu sentituco, cerengatic illic beitego. Ala, eta moduontan berean, becatuen estocadac, eta errenac, estuste sentiçen, becatuere oituric daudenec, estiote loa equençen⁵⁷ becatuec, cerengatic, beitauquete arime illic, eta sentidoric bague, beren becatu aniç, eta andien medios.

14. Becatu mortalea, da, carga çar andibet, macur arastenduena becatorea gueistenqueriera, eta viciara, eta debeaçen diona goraçea vioça Jangoicoa gana. Becatuen carga, eiñ pisue, eta andie, da, ece, macurçen du becatorea, Jangoicoan ofensetara, erraten digu San Juan Chrisostomo gloriosoac. *Pondus peccati, et si velit, et si nolit, peccatorem humiliat, et incurbat.* Eiñ pisue, eta andie, da, costumbre gueistoat, lujurieraco, ebasteraco, maldicio iteco, jurementu iteco, murmureçeco, eta berçe edoceiñ viciotaraco, costumbre gueistoa, ece, macurarastendu⁵⁸ becatorea; lepoco catea andibetec,⁵⁹ burue, macurarastenduen becela; eta estio vsten, içulçera deberas, vioça, Jangoicoa gana, eta eiñguti goraçera beiguic, ceruco ondasunetara.⁶⁰

Exemplo. Parra. fol. 357. Exemplo. Calat. fol. 35.

(53) E. "ssarico". (54) Badarabil "ertean" ere. (55) Bazterrean *Simil.* (56) E "oraz-". (57) E "equençen". (58) Ez "macurrastendu". (59) E "audi-". (60) Hitz honen eskuin aldean errubrika egin du.

7. Testua

Jhs.

Del Juicio Vniversal.¹
Venida del Juez.*Cum venerit Filius hominis in Maiestate sua. Matth. 25.*

Dembora² triste, eta desgracietuebetan, guizonac, Christioen obliguecioes azen-
duric, vicidiren ontan. Culpen, vicioen, eta becatuen loan sarturic, eta beren salba-
cioas azenburic dauden ocasioan, obra misericordiescoa, eta andie, da, ecarçea ebegui
memoriera (oreituarastea ebec) Juicioco egun espantoso, eta arrigarriore. Ala iten du,
egungo egunean, gure Eliz Ama Sanduec, piedades, eta misericodies veteric, bere
vmequi; oraizendirelaric egun arrigarrartaco rigores, eta castigoes, ireçarri deiçen,
beren culpen, eta becatuen letargoti. Eta cumpliçendutelaric beren obliguecioequi,
emandazaten contu ona beren vicios, Juez soberanoarri, erdeisteco³ modu ontan,
Jangoicoac, beraren beldurdirenen daco, eta Sanduendaco dauquen, bedecioa.

Au de Asumptoa, Jesu Christo gure⁴ Jaunec manaçenduena, expliquedaquiola
Mundueri. *Praecepit nobis ... praedicare*⁵ ... *quia ipse est, qui constitutus est à Deo Iudex*
vivorum, et mortuorum,⁶ dio San (Paulo)⁷ Pedro Apostoloac. Aniç importaçen bidedu,
duderic gabe,⁸ Juicioco eguneren doctrinec, bada Christoc berac manaçendite bere
Ministroegui, *praecepit nobis*, prediquetu, edo expliqueçatela, illen, eta vicien Jueza
dela; Juzguetu beartuela onac, eta gueistoac; premietucotuela onac, ceruetaco erreñu
eternoarequi, eta gueistoac, castigueticotuela infernuco tormentu eternoequi. Aun
ongui pensaçen, eta consideraçen bada, asqui de convertiçeco becatorec [2] andiena
ere; honec, Juicioco egunonen consideracionec, sollic pinteturic icusteariqui conver-
titu zué Erregue Gentilbet: Icusi zué Erregueonec Juicioco egun, terrible onen pin-
turebat, vizeza andierequi errepresentaturic, an arquiçen cé Jesu Christo⁹ gure
Erredentorea bere Tribunalean Jueza becela ssarriric, Magestade, eta Glorie andiere-
qui, virtuosoac, eta Jangoicoaren sierboac escubico aldean choill favorecituric, eta
honrra andierequi; becatoreac, edo condenatuec ezquerreco aldean, desprecieturic eta
alqueturic tormentu andierequi, beitico aldean arquiçencire demonioac, ires, eta erra-
bies beteric, acuseçeco becatoreac; eta goitico aldean arquiçen cire Eingueruec ale-
grie, eta contentu andiequi, eramoçeco berequi batean onac, Jangoicoan gracien ill
cirenac, Gloriera. Eta eiñ arrituric guelditucé Erregue Barbaro ore, icusizuenean pin-
ture ore, eta expliqueticotenean Juicioco egunen errerepresentacioa cela, ece berla
aborrecitucue bere lenagoco legue falsoa, vçi citue bere vicio, eta costumbre gueisto-
ac; eta vrriquituric deberas vere becatues, errecibitu zué Bautismo Sandue, alegrie,
eta contentu andierequi. Bada guisontan berean, becatorea convertitudadienagatic,

(1) Bazterrean 68., 70., Beraz. 1768 eta 1770. (2) Bazterrean *Jesus Maria tom. 1.º Quad. fol. 108.*
(3) E "erdeisçeco" (4) E "Jure". (5) E "predicare". Latinezko beste okerrak: "Aparuit" 3, 1 eta 5, 1;
"agumus" 3, 1; "mista" 5, 2; "tercia" 5, 2; "faenum" 5, 2; "Pasionis" 6, fine; "nuc" 8, 2 (quater); "aques-
cet" 8, 2; "ptaeicibus" 8, 2; "locuetur" 8, 2; "michi" 9, 3; "Ecclesiae" 10, fine. (6) Bazterrean *Act. 10*
v. 42. (7) Parentesian. (8) Gehiago erabiltzen du *bague*. (9) E "Christio".

icusegun atenciorequi, nola pinteçendigun egun andiau, egun arrigarriau, Jesu Christo gure Juez Soberanoac berac, San Matheon Evangelio Sanduen. *cum venerit Filius hominis in Maiestate sua*.¹⁰ Etorçen denean guizonaren semea, Jesu Christo gure Erredentorea, bere Magestadean, eta grandezan. Magestadean, eta grandezan etorco da biguerren aldien Munduontara, cerengatic lendabissico aldien etorrice Mundure, humildade, eta pobrezarequi, Marie Santissimen sabeleti ssaiocenean: Lendabissico aldien etorrice, berachtasun, eta suabidade andie[3]requi. *Apparuit benignitas, et humanitas Salvatoris nostri*.¹¹ San Pauloc erraten digun becela. Biguernean, etorrice da Magestade andierequi rigores veteric, bere ireren raioac, eta centellec tireçentuela, becatore, Jaun Divinoarren piedadeas, eta Misericordie infinitoas aprobechatu eçsirenen contra. Lendabissico aldien etorrice aßsurie becela: *Ecce agnus Dei*: etorrice, Munduco becatuen equençera: *Ecce, qui tollit peccata Mundi*.¹² Biguerren aldien etorrice da Leon fuertea becela, ematera orroa aundi, eta espantosore: *Zoazte malditoac seculoco sure*: itsuturic, becatuen barcaciao, nei iquendu eçutenen, eta obstineturic, edo gogorturic becatuen, erioçeac arreatucituenen contra. Lendavissico aldien etorrice Jaun divinore esclabo humillbet becela: *formam servi accipiens*: Biguerren aldien etorco da Erregue poderosa becela: *Tunc dicit Rex*: castigueçera, eta abraçera su eternoarequi, arren Mandamentu sanduec guardatu eçsitusten, vassallo traidoreac, Christo guestoac.

Etorric da egun artan, Juicioco egunean diot, Einguerusco exercito andibetequi, peleaçera becatoren contra. Bada arracio da Ceruec, eta lurrec arçazquiten armac, viciosoen,¹³ eta gueistoeren contra, bada ebec artucituste lenago, guerra cruelbat iteco lurreri, eta Cerueri, beren vicio, eta becatuequi. Etorric dira ingueru guardacoac fisquelac becela acuseçera, beren conture iduguicitusten becatoreac, cerengatic munduontan bicirenean eçsiren aprobechatu, eta desprecietucitusten beren [4] Eingueru goardacoec ematenzizquiten gogarguieç, inspirecioac, edo barrengo avisoac. Bada Munduontan desprecieçen ditusteneç, beren Eingueru guardacoan avisoac, eta consejuec, iquenen dituste Juicioco egunean fisquelic, eta acuseçaleric andienac, Einguerec.

Presentatuco dire Tribunale arrigarriartan, gizon, ta andre, on, eta gueisto, guciec. ha cer trancea! â cer sustoa, becatorearen egun artaco sustoa! Icustenduenean bere burue Jesu Christo¹⁴ Soberanoarren presencien. Joel profetac erratendigu, ece sollic Jesu Christoren aurpeguie, icustearequi, atormentatuco direla Erriec, eta Errietaco gendeac: *A facie eius cruciabuntur Populi*.¹⁵ Bi aurpegui cituela, dio Ezequiel profetac, berac icusizuen Cherubiñ arrec: *Duas facies habebat Cherubin. Faciem hominis ex hac parte, et faciem leonis ex alia parte*. Alde batetic guizonan aurpeguie eta berçetic, leonan aurpeguie. Bada ssaquin bearduce, ece Cherubiñore cela, Christo gure Erredentorearen Juicio eguneco erretratoa edo figure. Cerengatic iduguicodu Juez Soberano arrec bere Tribunalean, guizonaren aurpegui, suabe, dulce, eta agradable bat, virtuosoen, onen, eta beren becatues arreaturic, penitencie iñ zutenendaco; beñe gueistoendaco, viciosoen¹⁶ eta beren vici gucie becatuen, penitencieric iñ bague, pasatuzutenendaco,¹⁷ iduguicodu leonan aurpeguie, ires, eta furies beteric,

(10) Bazterrean *Matth.* 25. (11) Bazterrean *Ad. Tit.* c. 3. v. 4. (12) Bazterrean *Joann.* 1. v. 20. (13) E "viciosen". (14) E "Christio". (15) Bazterrean *Joel.* 2.6. (16) E "viciosen". (17) E "pasute-".

venganza arçeco, egunartareño; indaquizquion; eta eñ paciencie andierequi, Jaun¹⁸ divinoarrec sufritutuen injurie, vltrage, eta desprecio gucies. Orduen [5] orduen, orai ocultoan dauden, itçes, pensamentus, eta obrasco becartu guciiec,¹⁹ descubrituco dire, eta den chiquiena ere, esta gueldituco, castigo gabe. *Quidquid laret apperabit, nil involutum remanebit.*²⁰ Gure Elizama sanduec erratendigun becela difuntoen oficioan. Egun ore da, juicioco egune diot, egun andie, beñe choil miñe, eta arrigarrie: *Dies magna, et amara valde.* Eta proseguiçeco, eta icusiçeco ceñ Magestade, edo grandeza andierequi, etorrigo den Juez soberanore, Juicioco egunean, eta nola egonen den bere Tribunalean, escaçogun Maria Santissimeri bere Gracie. AVE Maria

Cum venerit Filius hominis in Maiestate sua.

Aniz gauce arrigarri icuscodire azquen Juicioco egunean. Arriçeco iqueinde, icustea, Mundugucie abrasaçen, edo erreçen, suesco lau Vguelderequi. Arriçeco iqueinde icustea Ceruec, Planetac, eta icerrac moguimenturic bague; èta cer iceinde,²¹ icustea, Illerguie odoles beteric, èta Iguzquie Illunduric! San Juan Evangelistec erratendigu, iqueindela odeibet eñ andie, eta arrigarrie, ece erorco²² dela sue, arrierequi eta odolarequi mezclaturic, eñ cantidade andien, ece, erre, eta abrasatuco tuela, Munduen iruguerren parteco, lur, Arbole, eta belar guciiec: *facta est grando, et ignis mixta in sanguine, et missum est in terram, et tertia pars terrae combusta est, et tertia pars arborum concremata sunt, et omne foenum viride combustum est.*²³ Çein asusteturic egoindre orduen becatoreac! Beñe guciiec beño iago, becatoreac arritu, eta asustetuco tuena, iqueinde Christo gure Erredentorea, etorçendenean bere Magestadean: *Cum venerit filius hominis in Maiestate sua.* Joel Profetac erraten digu, etorco dela ires, eta venganzasco traçearequi. *indutus vestimentis ultionum.*²⁴ Guzioc joan beardugu Josephatco [6] Vallera, erresucitetu ondoan, eta an iquen beardugu juzguetuec: *consurgant, et ascendant gentes in vallem Iosaphat, quia ibi sedebo, vt iudicem omnes gentes.*²⁵ Josephatco²⁶ vallen ssarri²⁷co²⁷ dela erratendigu Christoc gende gucienc juzgueçera. Onac,²⁸ joanendire valle artara airean, agilidadearen dote gloriosoarequi, eta gueistoac joanendire arrastacan, burrescote cateabaçquiqui cargaturic: onac, joanendire Eingueruen compañien, eta gueistoac joanendire demonios ingureturic. *Mittet Angelos suos, et congregabunt electos suos.* Gucioc juntetu ondoan, ireguico dire derrepente Ceruec, assico dire atraçen Eingueru guciiec, excelencie, eta edertasun andierequi. Etorco da aurean Guruçe Sanduen Bandera Erreala: *Tunc parebit signum filij hominis.*²⁹ Au, Guruçe Sandue diot, icusico da airean, iguzquie beño arguiego; beñe ceñ diferencie andierequi, icusico dute justoec, eta becatorec! Justoegui emein diote alegrie andibet, cerengatic abraçatu ciren Munduontan Guruçe Sanduerequi, mortifiqueçen citustela beren pasioneac, eta inclinacio gueistoac, eta cerengatic logratuzuten, Jangoicoaren semeac, Christo gure Erredentoreac, Guruçe Sanduen ofrecituzuen odol preciosissimoan frutue; beñe becatoren daco, iquenenda Guruçe Sandue, orriblea, eta arrigarrie; consideraçean, eta

(18) E "Juan". (19) Normalqui guzi erabiltzen du. (20) Bazterrean *Ecl. in officio.*

(21) Hemen "icein-", baina zenbait hitz gorago eta beheago "iquein-". (22) E "errorco".

(23) Bazterrean *Apoc. 8. v. 7.* (24) Bazterrean *Isai. 59. v. 17.* (25) Bazterrean *Joel. 3. v. 12.* (26) E "Josephatco". (27) E "ssarico". (28) Bazterrean *Barcia tom. 1.º 430.* (29) Bazterrean *Matth. 25.*

pensaçean, erori direla, eimberçe desgracie, eta trabajuten, cerengatic ibilli ciren Guruçetic iguessi, perseguiçenzutela, enemigoac becela, beren passione, eta inclinecio gueistoac seguiçegatic. *Inimicos Crucis Christi*. Guruçe Sandue ecarrico du San Miguel Arcangel Gloriosoac, eta berçe Einguerrueçuc, ecarco tuste, guëneraco Jesu Christoren Passioco instrumentuec. illçeac, tenazac, azoteac, espines, edo errenesco corona, eta berçe guciec. *Signum Crucis, et alia Passionis indicia demonstrabuntur*. Procesio lucitu, eta ederronen coronataco, etorco da, illen, eta vicien Juez Soberanoa, Jesu Christo Jangoico, eta gizon verdadera, beñe esta etorco, lendabissico aldien [7] etorcen becela aur ssaio berrie, escuec fajaturic, oçac, negarres; beicic Judaco Leon fie-roat iñic, bere Justicien espata tiregenduela, becatore errebeldean contra, bere beso poderosoarequi. Esta etorco orduen, arçai amorosoa becela, ardigaldu, becatorean billera, beicic Juez rigurosoa becela, entregaçera ardi gueistoa becatorea, Otso infernalegui, eta demonioegui. *Tunc*, dio Jaun Divinoarrec berac, *videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna, et maiestate*. Orduen, icusicodute etorçen, gizonaren semea, Christo gure Erredentorea, leiño eder eta argui batean, potestade eta magestade, edo grandeza andierequi. Etorco da Christo, bere corpuç gloriosoarequi, egostenduela bereganic eiñ arguitasun andie, ece arren comparacion,³⁰ Iguzquie bera, iquenenda iqueçabecela. Justoen³¹ gorpuçec ere egoçico dute bereganic arguitasun, Iguzquiena becelacoat, beñe guciena beño, andiego iquenenda, Christoren arguitasune, ala nola orai, Icerren arguitasune beño, andiego den, Iguzquien arguitasune. Eta nola Einguerruec, eta bienabenturetuec beitre, eimberçe millon aldís, mille, edo ecin contatu ala, Christoren arguitasunec, eta eben gucién arguitasunec, vçico du, lurretic assi, eta Cerureñeco gucie, arguitasun, eta edertasun andibetequi. ha cer egune! ceñ dichosoa, eta ceñ alegrea, justoendaco! Beñe, ceñ trístea, ceñ melancolicoa, eta ceñ arrigarrie, becatorendaco! SSarrico da Jesu Christo, bere Tronoan, leiño churi, argui, ederbatean, egoçico ditu bereganic arguitasun andibeçuc, eracutsicodiote onegui, aurpegui ederr, alegrebat, eta aurpeguiore, iquenic gucie bat, eracutsico diote becatoregui, fuertea, gogorra, eta arrigarrie. *Pro diversitate conscientiarum, et mitis apparebit Christus electis, et terribilis reprobis*. Modu ontan berean, atraco dire Christoren llaga sanduetati, raio suabe, claro, eta amorosoaçuc, onendaco; eta atraco dire, gueistoen-daco, llaga santissimoaietatic,³² ires, venganzas, eta suescoac, eta mintasun andierequi negar iñendute, beñe probechuric bague, cerengatic, eçiren [8] aprobechatu llaga santissimoaietas. An, icusico dute, Judioec, alquizun andierequi, berec crucifiquetuzutena. An, icusico dute Christio gueistoec, eimberçe aldís, beren becatuequi crucifiquetuzutena. An, icusico dute becatorec, viciosoec, eta gueistoec, eimberçe Glorierequi, berec desprecietuzutena, Munduco daus ez batengati. Cer iqueinde, icustea eimberçe Glorierequi, berec desprecietuzutena, Munduco daus ez batengati. Cer iqueinde, icustea eimberçe Glorierequi, Guruçe Sanduen eimberçe desprecio, eta eimberçe tormentu pasatuzuen Jaun Divinore bera?

Orduen, incluso dute³³ Juez soberanore, Glories beteric, einguerus, sandus, eta santas acompeñeturic, arguitasun, eta edertasun andibetequi. *Tunc videbunt*. orduen, icusico dute. Noiz? Eingueru, gizon, eta andre guciec, Josephatco Valleán daudene-

(30) Ez "comparacioan". (31) Bazterrean *Eusebio Diferencia. lib. 2. cap. 9, § 2.* (32) Ez "santissimo-". (33) Bazterrean *Barcia ibiden* (sic -n).

an. *Tunc*. orduen. ha! orduen. itç, arrigarrie! Erreparaçace ongui Christio fielac, bi iça-betan. *Tunc*. Jesu Christoc, erratendigun itçontan, eta *Nunc*, San Paulo Apostoloac erratendigun, itçontan. *Et nunc Deus. Orai. Orduen. Nunc*, orai eldude Juez soberano ore convideçen becatorea, becatuen barcacioarequi. *Et nunc, Deus, annuntiat hominibus ubique paenitentiam agant;*³⁴ beñe orduen *tunc*. Juicioco egunean, estu, estu neico becatorea, escaçen badiore. *Non parcat in die vindictae, nec acquiescet cuiusque precibus.*³⁵ Orai, convideçentu bere misericordierequi, justicierenic ezpalu becela, *ecce nunc tempus acceptabile*. Beñe orduen, valietuco da bere justicies,³⁶ misericordieric ezpalu bequela. *Tunc loquetur ad eos in ira sua.*³⁷ Orai, veguireçendio compasione andierequi gure flaquezari, barçaçeco gure becatuec, beñe orduen, veguiretucio dio malicieric, rigore andierequi, castigueçeco. Orai escuseçenditu, Jaun Divinoarren amore andieguiec, aun crucifiquaçendutenac ere, beren becatuequi, Beñe orduen, arren chusentasunec, estitu admititucio gure escusec. Ô, *orai!* Ô, *orduen!* eta ceñ diferentec dire, iça-bec bioc! Beti bearguinduzque idugui memoriën, oraiçeco, beti pensamentuen, consideraçeco, ha, Christio fielac! Eta cembat obequi egoinceigu lograça *orai* misericordioso onen, favoreac, [9] favoreac, icusibeño len, gauren buruec *orduen*, rigurosoartan.

Moduontan arquiçendenean Christo gure Erredentorea bere Tronu,³⁸ churi, argui, ederrantan: paratucio da, berçe Trono ederbat, eta glorie anditacoa³⁹ Marie Santissimen daco. Beguiretucio diote, justioec, deboto verdaderoec, Ama Santissimeric eta icusico dute alegrie andierequi dulzures, agrados, eta Glories beteric; eta contentu andierequi emeindizquie⁴⁰ graciec, ezauçendutela,⁴¹ ece Ama Santissimaren medios gareitucitustela beren inclinacio gueistoac, vrriquitu, eta arrepenitucirela, beren becatues, serbiçetu, eta amatu zutela Jangoicoa; eta argati, aseguretu dutela seculoco⁴² Glorie; Beñe gueistoec, becatorec, devoto falsoec, edo fingituec, beguiretucio diote, eta icusico dute, ez beren abogada becela; beicic, fiscal⁴³ rigurosoac becela, confundiçen tuela, rigore andierequi; cerengatic eçiren valietu, Munduontan vici cirenartio, Ama Santissimaren, piedadeas, amparoas eta Misericordies.

Christio fielac! pensatu duce noizbet,⁴⁴ tranceontan? consideratu duce ongui, noiz beit, nola egoinzaraten, azquen Juicioco egunean, Christo gure Erredentorea ssarricen denean bere Tronoan, Magestade, eta autoridade andierequi, onen, eta gueistoën, juzgueçera? ceñ guti. Eiçece Job Sandue. SSarrice consideraçen trance arrigarriau, eta guisontan expliqueçen da, Jangoicoarequi. *Quis mihi tribuat, vt in inferno protegas me, et abscondas me; donec transeat furor tuus.*⁴⁵ Jaune, norc iñen⁴⁶ dire niri faboreau Infernuen sarnazazun zuc, eta an iduguinazazun estaliric, ariqueta pasatu artio, zure furorea, edo asarretasune? *Donec pertranseat furor tuus*. Icusten duze Christio fielac, cembat, cembat arriçen cen Job, sanduet iquenic, trançe arrigarriau, atenciorequi consideraçaes! Cer iñendu bada, egun artan, becatore tristeac! ha, cembat vici dire juicioric bague, [10] becatutic, eta viciotic atrabague, eimberçe vrtes, Juicioco egunean atenciorequi,⁴⁷ pensatu faltas.

Ex[em]plos. Chia Credo explicado. fol. 261. (año de 1768)

(34) Bazterrean *Act. 17*. (35) Bazterrean *Prov. 6*. (36) E "justices". (37) Bazterrean *Psalms. 2*. (38) Zenbait hitz aurrerago "Trono". (39) E "anditacoan". (40) E "emin-". (41) E "ezauten-". (42) E "seculo". (43) E "fiscal". (44) Zenbait hitz aurrerago "noiz beit", eta bi zatitan (45) *Iob. 14. v. 13*. bazterrean. (46) E "ineñ". (47) E "atenciorequi".

C[alataiu]d tom. 2. Mis. 179. 212.134.155 (*azpimarraturik*).

Eusebio. Diferencia. 149

Omnia sub correctione Sanctae Romanae Ecclesiae⁴⁸ (eta *errubrika*)

Hasta la misma Madre de Dios se mostrara airada, y enojada contra los pecadores. Carabantes. tom. 2.º Dominical. fol. 556.

Exemplos del asumpto Carabantes Dom. 2. 166. 67. y 68.

8. Testua

†

Doctrina para el Domingo 2º. de Adviento.¹

Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi. Matth. cap. 11.

Que los trabajos llebados por Dios con humildad son de mucho merito.²

Gucioc anime³ gueiçen itera, eta padeciçera Jangoicoan serbicioraco, erraten digu egungo Evangelio Sanduec, San Juan Bautiste gloriosoa arquiçendela preso, eta cateas veteric, garçele batean, eguiec prediqueçea gatic, eta cerengati, escandaloat equendu, neizuen. Eta Sandu glorioso ore preso, eta cateas beteric arquiçen cenean, alabatu zué aniç Christo gure Erredentoreac, erranzue, Einguerue cela, eta Profeta beño iago cela San Juan: Eracusteco guciogui nola eramo, eta sufritu beartugun, eta nola consolatu beardugun trabajuetan; cerengatic trabajuec ematen dizquigunean, eracusten-digu Jangoicoac bere amorea, eta orduen procureçen digu gure ondasunic andiena. San Juan Bautiste gloriosoa munduontan: garçelean, eta cateas beteric arquiçencenean alabatu, eta honrratu zué aniç Christo gure Erredentoreac, eta orai arquiçen da trabaju eiengatic, eta bere obra onen medios, seculéco Glorien. Eta Erregue Herodes, San Juan preso idugui zuena, eta ondasunes, gustos, eta diches beteric, munduontan bicitu zena, arquiçen da orai infernuean, sues, nequees, penas, eta seculéco tormentus,⁴ beteric. San Lucas Evangelistec erraten digu, gizon abrats bat bicitu cela munduontan, ondasunes, gustos, eta diches beteric, eta *lazaro* ceriçon bat, vicitu cela, probezas,⁵ [2] miserias, eta llagas beteric: ill cire bieç eta abratsa joancé infernure, eta *lazaro* probea, munduontan, gabearequi, miserias, penees, eta llagas beteric, bicitu cena, juancé Cerure: Abrats, munduontan ondasunes, eta gustos beteric, vicitu cenarec, icusi zue *Lazaro* ceruen, glories beteric, eta escatu zió, vr gotabar; erreçenzauquen, mi punten, errefresçaeco; beñe errespondatu cequio abratsari: Orai ceite, munduontan gozatu zinduela aniç ondasun, eta *Lazaroc* aniç trabaju, neque, eta

(48) Latinezko azken hitz honi loturik Iberoren errubrika ageri da.

(1) Goian año de 1769. / 70. / 01. / ,,2. / ,,3. (2) Esaldi hau bazterrean erantsia. (3) Bazterrean *Carabant. tom. 2º. Dom. fol. 577. Vide para otra doctrina, fol. 579. Para otra. fol. 591.* (4) E "tormetus". (5) Ez "pobrezas".

pena; eta argatic *Lazaroc* dauque orai aniç glorie, eta zuc aniç tormentu, neque, eta pena: *fili⁶ recordare, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala.*⁷ Argatic erratendigu San Pedro Chrisologo gloriosoac, dichosoa, eta bienabenturetue dela, munduontan, aniç neque, premie, eta trabaju pasaçen duena; cerengatic berçe munduen gozatuco bebitu, seculoco gozoac, contentuec, eta glorie eternoa; *Beatus, qui recipit tot mala, ut ibi bona omnia possideat.*⁸ Eta dichosoa, munduontan gertaçen daquizquion trabajuec, eta penac, paziencierequi, eta sufrimentuerequi Jangoicoan iceanean eramoçentuen, dio Sandu gloriosoarrec; bada modu ontan, eramoçen diren trabajuec, ondasun andiec dire, berçe mundureco.

Dabid, iquendu cé becatorea, eta gueró iquenduce Sandu andie: eta erratenzué: Jangoicoac iñ ciola aniç gracie, eman zizquion trabajuequi, bada eben medios, irebaci zuela aniç merejimentu, eta aniç glorie: *Tribulatio, et angustiae invenerunt me.*⁹ Eta berçe lecueteen erraten du Profeta sandu orrec: provechu andiec, atracituela arimeraco [3] arimeraco Jangoicoac eman zizquion trabajuequi; bada eben medios, humilletu cela, eta serbiçetu zuela Jangoicoa:¹⁰ *Bonum mihi quia humiliatus sum:* eta Jangoicoac ematen zizquion trabajuequi, consolaçen, eta alegraçen cela aniç, eta ezauçen zuela, ece mundo ontaco pena, eta trabaju guciec, ematen zizquiola bere arimeren porbechuteco, eta argatic alegraçen, eta consolaçencela trabajuetan: *Ipsa me consolata sunt.* Bai Christo fielac, ezauçegun, eta sinestaçagun, ece mundu ontan gertaçen daquizquigun trabaju guciec, premiec, gabeac, murmurecioac; eta itç betes errateco, gertaçen daquizquigun sentimentu guciec, disponiçentuela Jangoicoac gure oneraco, gure arimen probechuten: eramoçen batugu paciencitan¹¹ Jangoicoan icenean, eta gauren becatuen satisfeciotan. Eta proseguiçeco escaçogun Jaun Divinoarri digule bere gracie. Ave Maria.

Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi: Matth. 11.

Job Patriarca sanduec¹² eraman, eta sufritu citue, eritasunec, eta gueñeraco pensa al deizquen trabajuric andienac, paciencie andierequi, eta argatic da eiñ sandu andie, eta arquiçen da eimberçe glorierequi, ceruen: eta bere trabaju gucien ermean, erraten zue, alegrie, eta contentu andierequi. Ai iquen dadiela enetaco, consuelo, eta gozo andie mundu ontan, ez barçaça niri emen Jangoicoac, beicic dizquidela trabajuec, eta oñeacec. *Et haec mihi consolatio, ut affligens me dolore, non parcat.*¹³ Eta San Gregorio¹⁴ gloriosoac erraten digu, au erraten zuela Patriarca sanduarrec, cerengatic beiciequi, ece Jangoicoac emen castigueçen estuenac, castigueçentuela infernuen. Ontan gucien ematendigu Jangoicoac entendaçera, ece, trabajue[4]qui manifestaçen digule, bere gurequico amore andie, eta trabajuen medios concediçen, eta ematen dizquigule, ondasun andiec. Argatic Isaias profetac erratenzue, trabajuequi arquiçen cenean: Jaune, nic alabatuco ceitue cerengatic assarratu zaren enequi, *confitebor tibi, quia iratus est mihi.*¹⁵ San Gregorio gloriosoac erratendu, ece,

(6) E "filij". Latinezko beste okerrak: "michi" passim; "afligens" 3, 2. (7) Bazterrean *Luc. cap. 16.*

(8) Bazterrean *Serm. 129.* (9) Bazterrean *Ps. 27.* (10) E "jangoicoa". (11) Ez "paciencietan".

(12) Bazterrean *Carabant. ibidem. 578.* (13) Bazterrean *Job. cap. 7.* (14) E "gregorio".

(15) Bazterrean *Isai. cap. 12.*

trabajuequi arquiçengarenean, iduri ceigule, direla Jangoicoan justicie, eta rigorrea, beñe estirela, beicic, Jaun Divinoarren piedadeac, eta misericordie. *Quae putatur esse asperitas, clementia est.* San Agustin gloriosoac erraten digu, trabajuec, sentiçentugule, motifiqueçen gueitustela, beñe cureçengueitustela, arimeco eritasunetati, vicio, culpe, eta becatuetati, eta argatic, graciec eman beardizquiogule, trabajuengati. Trabajuec ematen dizquigunean Jangoicoac, siñele da, amaçengueituela, Aite amoroasoac becela, bada Salomonec¹⁶ erraten digu, ece, humeac castigueçen estuen Aitec, aborreçiçen tuela. *Qui parçit virgæ odit filium.*¹⁷ Beñe cerengatic amaçen gueituen Jaun Divinoarrec, Aite onac becela, castigueçen gueitu trabajuequi, gavearequi, premierequi, desgraciequi, eta gueiñeraco disgustoequi. *Ego quos amo, arguo, et castigo.* Eta San Paulo gloriosoac ere, eracusten digu, Jangoicoac castigueçen tuela, amaçen tuenac; ðadaquice cetaco? Obra on iten eracusteco, ceruco bidea eracusteco, iquesi dezan becatoreac estaquiena, eta bere arimen salbaçeco, conveni ceiona, ssaquitea. Argatic erratencio Jeremias Profetac Jangoicoari; Jaune, zuc, castigue [sic] nauzu, eta ni guelditu neiz, iquesiric. *Castigasti me Domine, et eruditus sum.* Justoago barimeda ere, ior esta arquiçen falta bague, eta argatic correjiçen du [5] Jangoicoac trabajuequi, emenda dadien.

Eta Jangoicoac¹⁸ ematen badizquio trabajuec justoari ematen dizquio¹⁹ bere onetaco, cembeit faltetatic, correjiçeco, becatu berrietatic libraçeco, meregimentu iagotaco, gracie, eta glorie iago, irebasteco; eta argatic justoac, onac, errecibitu bearditu trabajuec, eta penac, gustorequi, eta eman bearbadizquio graciec Jangoicoari, trabajuengatic, San Agustin gloriosoac,²⁰ eracusten digun becela: Çembat iago arraciorequi, sufritu beartu trabajuec eta penac, becatoreac? Errançadazu gizona, errançadazu²¹ andrea. ðecatorea zara? Becatu mortalean arquiçenzara? Erranbeza zure concencie, maldades, eta becatu cargatu orrec: Erran beza, su plasa²² goriec autsen estaliric becela, vioçean estaliric, eta disimuleturic dauquezun errencoreorrec. Errambeza, zure abariciec, zure codiciec, eta ebatsi, eta errestitucio iñ bague, dauquezun gauce arrec. Erranbeza, pensamentu, itçes, eta obras, eimberçe aldis arime mancharu, eta corpuç miserableori corrompitu duzun becatu liquits, deshonesto orrec; bada San Paulo apostoloac, erratendigu, ece lujuriosoac becatu iten duenean, ofendiçen duela bere corpuçe: *in corpus suum peccat.* Bada eimberçe Jangoicoa ofenditu barime duzu, eta orei ere, ofendiçen ari bazada: çer nauzu dizun Jangoicoac, beicic, trabajuec, penac, desgraciec, murmurecioac, miseriec,²³ bearra, eta gabea, eta necesidade guciec? Infernuco seculico pena eterno guciec mereji batuzu, zaure becatuen gatic, çer agrabio iten dizu Jangoicoac, trabajuec emateas;²⁴ bada mundu ontaco trabajuric andienac ere, estire, infernuco penaric chiquienan, içela ere.

À Christio fielaç! Èta ceiñ itsuturic daude becatoreac! beren becatuen maliciec,²⁵ [6] itsuturic dauzquiela, erraten digu Espiritu Sanduec: *Excaecavit eos malitia eorum;* eta nola beitaude eiñ itsuturic beren pasione, eta inclinecio gueistoen medios, estute icusten, eta estute ezauçen, bere becatuen grabedadea, edo pisutasune, eta ein guti,

(16) E "salomonec". (17) Bazterrean *Prov.* 13. (18) Bazterrean *Echev. tom. 3. Dom. fol. 225.* (19) Lerro artean erantsia *ematen dizquio*, eta gero ezabatua. (20) Bazterrean *Carabant. ibidem. fol. 578.* (21) E "errançadazu". (22) Zer esan nahi du? Beharbada 'brasa'. (23) E "miseriec". (24) Galdera marka espero da. (25) E "maliec".

beren becatuen medios, merejitusten penac; eta argatic, estute beldurric, Jangoicoac amenazaçen dioten, seculo, infernuco penes; eta estute arçen, eta errecibiçen paciencierequi, Jangoicoac, Aite amorosoac becela, misericordies beteric, mundu ontan castigueçeco, ez castigueçegatic berçe munduen, beren onetan, escarmentaçeco, eta emendaçeco, salba deiçenagatic, egorçen dizquioten, nequeac, eritasunec, bearrac, premiec, eta trabajuec.

Ea becatorea, ireguiçezquizu veguieç, escaçoçu Jangoicoari, arguiçezule entendimentue, ezauçeco, zaure becatuen gatic merejituzun castigoac, eta trabajuec, eta modu ontan, eramoco tuzu guciec, paciencietan, humildadearequi, Jangoicoan icenean, eta zaure becatuen satisfeciotan, eta emanen dizquiozu graciec, zutez dauquen misericordies. Bada San Agustin gloriosoac eracusten digu, ece, castigueçen gueituenean ere, bere misericordie andien medios, itenduela: *Etiam in virga, est misericordia.*

Çetaco vste duce, Christio fielac, egorçen dizquiota Jangoicoac, mundu ontaco²⁶ trabajuec, becatoregui? (çetaco²⁷ vste duce, ematendigule Jangoicoac, icusten, eta esperimentaçen dugun securau,²⁸ vr faltaau) (cosechagucie galçeco peligrarequi)? *gu galduarasteco*, çure destruiçeco? ez porcierto, beicic ematen digu (secureau, eta gueñeraco) trabaju guciec, *gure onetaco*: onac, obeac iquendeiçen, eta gueistoac convertideiçen: ontaco ematendigu Jaun [7] Divinoarrec²⁹ (securec, eta gueñeraco) trabaju guciec. Ecauçegun bada, ece, trabaju guciec, gauren becatuen gatic, eldu, daquizquigule, eta guciec egorçen dizquigule Jangoicoac, emendatu gueiçenagatic, erraten digu Dabid profeta sanduec. *in increpationibus, propter iniquitatem corripuisti hominem.*³⁰ San Geronimo gloriosoac erraten digu, ece, trabajuguciec, guertaçen daquizquigule gauren becatuen gatic. Ha, au ongui, pensá balezate becatorec, çembat probechu atraco luquete, Jangoicoac, beren onetan, ematen dizquioten, trabajuetati! Çeñi paciencie andierequi, eramoco lireque trabajuec! Çer conformidadearequi, emanen lequizquioque Jangoicoari graciec, trabajuengatic! Beñe au ongui pensatu, eta consideratu faltas, gueizqui arçen tuste becatorec trabajuec, inquietaçen dire, errabiçen dire, mille votoa, blasfemie, eta maldicio egosten dute, estire conformaçen Jangoicoan borondatearequi; eta argatic galçen tuste; paciencietan, eta Jangoicoan icenean³¹ eramoçearrequi, irebacico luzqueten, meregimentuec; galçentuste, Jangoicoac, paciencieren medios, emeiñ leoqueten consueloa, alibioa, eta gracie, eta por fiñ, condenaçen tuste beren arimec, Herodes, arres beteric, errabiçen ill, eta condenatu cenac, becela. Ea becatorea, desengueñetu ceite, eta ezauçecu, Jangoicoac ematen dizquizule trabajuec, zure onetan, humille ceiçen, aborreçiçezquizun becatuec, eta convertitu zeichen, Jaun Divino arrena.

Exemplos fol. 387. y 88. del labrador. Carabantes tom. 2 Domn.³²

(26) E "ontanco". (27) Bazterrean *Ojo*. (28) Zenbait hiz aurrerago "secureau". (29) E "Divinoarrec". (30) Bazterrean *Psal.* 38. (31) E "icenan". (32) "Domn." dio.

9. Testua

Jhs.

Dela reverencia, que deben los hijos â sus Padres.¹

Qui timet Dominum honorat parentes, et quasi dominis serviet his, qui se genuerunt. Eccles. Cap. 3.

Beti iquendu ce choill celebratue, eta alabatue Erregue² Salomonen Trono, ederrore: Trono artan manifestatu, eta eracutsi zué Salomonec bere grandezaric andiena. Salomonen Tronuore, cé, marfil bruñitus iñe, vrresco chapa billantebaçus adornaturic, amabi Leon zauqui, inguruen, eta escalera andi ederbat, igueteco,³ eta ontas landara, gucién gañen, záuque solio, edo dosel aundibet Trono gucia, ingureçen zuena, Trono ontan ssarriric manifestatu zue, Erregue Salomonec, bere grandeza. Beñe grandezau gucie, gueldituce, illunduric, gueldituce lucimenturic bague, Salomonec Trono ore, uçizuen, ocasioates.

Grandezarequi cego Trono artan, beñe aniç andiegoarequi, gueldituce, Trono ederrore, vçizuen, ocasioatean. Arquiçen ce Salomon, bere Tronoan sarric⁴ Grandeza, eta Magestade andierequi, justicia iten, eta sartucé, Bersabe Erregueren Ama, graciebaten escaçera; eta icusizueneco bere Ama, Grandezore gucie, vtçiric, chutitucé Salomon⁵ bere Tronutic, vçicue bere sille, cheichice beitre, eta ssarri ceiquio belaurico, bere Amari: Ala eracustendigu escripture sagratuec. *Adoravit eam.*⁶ Bada andiego, manifestaçenda Salomon, emen, bere aman oñetan, humilleturic hume atentoa becela ece, bere vrresco, eta marfillesco Trono andiartan, autoridade, eta grandezarequi, ssarric. Estadiela bada celebratu, eta alabatu, Trono arren grandeza; publiquebedi sollic, ocasiontan, Salomonec bere amarequico, eracutsizuen humildadea, eta errespetoa. Andiegoa arquiçence Salomon, lurean; bere Aman oñetan, humilleturic, ece Tronoan, autoridade, eta Magestadearequi, ssarriric. Erreguea ce Salomon, beñe semea cé; Eta Erreguetasunen medios, barime zauque coronabat, sollic, ocasiontan, bere amari ecarcion {2} errespeto, atencio, eta humildadean medios, irebaci zué, Corona gucién, Corona. Eïçece Espiritu Sanduec eracustendigune: *Audi filii mi disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuae.*⁸ Ene semea, porta ceite zaure gureatsoequi, errespeto, atencio, eta humildade andierequi. *Ut addatur gratia capiti tuo;* (y los 70. leen) *vt addatur corona gratiarum capiti tuo.* eta orla portaçen bazara, alcançatucoco duzu, zaure buruorrendaco, honrrasco coronabat; edo corona guciéc, idugui zaqueten, honrraric andiena. Cerengatic, esçaque idugui Mundontan⁹ hume batec, corona andiego, eta ederragoric,¹⁰ nola portaçea, bere gure atsoequi, humildade, atencio, eta

(1) Goiko bazterrean *año de 1769., 71.,* dio. (2) E "Erege". (3) E "igueto". (4) Biak darabil-tza paragrafo honetan, hots, "ssarriric" eta "ssarric". (5) E "Salomonon". (6) Bazterrean *Reg. 3. c. 2.* (7) E "filij". Latinezko beste okerrak: "disciplinam" 2, 1; "dimitas" 2, 1; "adatur" 2, 1; "gracia cia" (sic) 2, 1; "graciarum" 2, 1; "fuijes" 2, 1; "serbiet" 2, post 1 eta 3; "paciencia" 5, 2; "quambis" 7, 1; "esasperat" 7, 1; "tribucilacionis" 9, 2; "pecata" 10, 1; "nobissimo" 10, 1; "extinguetur" 10, 2; "medis" 10, 2; "esaperat" 10, 2; "corbi" 10, 2. (8) Bazterrean *Prov. 1.* (9) Zenbait lerro aurrerago "mundontan". (10) E "ederagoric".

errespeto andierequi; eta esçaque idugui infamie, afrenta, desdiche, eta desgracie andiegoric, hume batec, munduontan, nola, ez errespetaçea, eta honrraçea bere gureatsoac. Espiritu Sanduec erraten digu, gure atsoac, afligiçen tuen humea, desprecietua, eta desgracietue dela. *Qui affligit patrem, et fugit matrem ignominiosus, et infelix est.*¹¹ Eta argatic, orai icusi beardugune da, çein andie den, humebatec, gure atsori,¹² zordion atencioa, eta errespetoa. Badaquice, cerengati zordion humeac gure atsoari atencioa, eta errespetoa? Eta çerengati duen eiñ obliguecio andie atencio ecarçeco, eta errespetaçeco gure atsoa? Cerengatic humeac, Jangoicoas landara, gureatsoari zorbeitio, duen icetea, eta viciera bai. *Nisi per illos natus non fuisses.* Bada baten viciec, eta iceteac, eimberçe balio barimedute, gucioc daquicen becela, ô Jaun Divinoa, çeiñ andie da, humebatec, gureatsoari zor dion, atencio, eta errespetoa? Au, tocaçen zeigu, expliqueçea egun: escaçogun ontaco Marie Santissimeri, digule, vere gracie. Ave Maria.

*Qui timet Dominum honorat parentes, et quasi dominis
serviet his, qui se genuerunt. Eccles. cap. 3.*

Humec dute obliguecio, atendiçeco, eta errespetaçeco, alçaqueten gucien gureatsoac, bada Jangoicoas landara, ioregui estiote, zor eimberçe; zordiotte alabaiere gure atsoegui, duten icetea, vicie, osasune, eta ondasun guciec: Aristotelec erratendigu, Jangoicoari, gureatsoegui, eta Maestruiegui, edo eracustendigutenegui, [3] tenegui, esçoquetegule pagatu, zordiotegune, iago, eta iago, itenbadiotegu¹³ ere. Beñe gucien gueñeti, Jangoicoas landara, humeac, gureatsoari dio, obliguecioric andiena. *Post Deum est homo maxime debitor parentibus.*¹⁴ Icusece bada, çeiñ obligecio andie diocen, eta nola corresponditu beardiocen. Espiritu Sanduec berac expliqueçen dice obliguecio andiau: *Jangoicoan beldur den humeac, honrratuco ditu gureatsoac, eta serbiçetucotu, esclaboec, beren Jaun, eta jabeac becela.* Esclaboec itentuste echeco gauceric humillenac, eta bajoenac, eta itendituste errespeto, humildade, eta atencio andierequi. Bada guison-tan, dio Espiritu Sanduec, portatu beartela, hume onec guratsoequi, esclaboac becela. *Qui timet Dominum honorat parentes, et quasi dominis serviet his, qui se genuerunt.*¹⁵ Hume onac, beti beardu egon, nondic¹⁶ iñen dion gure atsoari, gusto, eta contentue, gauce gucietan. Iruguibez, nora buena, humea delaco satisfecioa, eta amorea; beñe estu alquetu bear, serbiçeçea, bere gureatsoegui, gauceric humillenetan, eta bajoenetan. Au de humearen obliguecioa, au de humearen, honrraric andiena, serbiçeçea, bere gure atsoac, assistiçea, honrraçea, eta errespetaçea, esclaboatec, bere jaune becela: Erratendigu Espiritu Sanduec. *Quasi dominis serviet.* Rodiginioç erraten digu: Persieco Erreñuen, humeac, estirela ssariçen¹⁷ beñere gure atsoen aurrean, eta eiñ guti ssariçen dutela chapelaric, edo somberluric buruen, gureatsoac, presente dau-delaric. Estrabonec, erratendigu, Cretaco Erreñuen, seme, alabec, serbiçeçen citustela gure atsoac, esclaboec becela. Eta Erroman, lenagoco demboretan, legue cego, ezarriric, ceñen medios, ematenceiquiote facultade gure atsoegui, salçeco beren humeac, necesidade orduen. Eta ontas, estuce cer adimretu, bada Jangoicoac berac,

(11) Bazterrean *Levit.* 20. (12) Hemen "gure atsori". (13) E "intent-". (14) Bazterrean *Div. Thom.* 2.2. q. 101. art. 1. (15) Bazterrean *Eccles.* 3. (16) E *non dic*, bi zatitan. (17) E "ssariçen".

legue zarren,¹⁸ Christo gure Erredentorea mundure etorri beño len, ematen ciote facultade Hebreogui, salçeco beren seme, alabac, necesidade orduen. Eta au, arracioac ere eracustendu, cerengatic gure atsoec eman barime diote humeari, duen ice-tea, vicie, eta gauçe guciec; arracio da, valie dadien, hu[4]meas gureatsoa, bearduen gucireco; eta humeac, obliguecio du, serbiçeco gureatsoa necesidade gucietan.

Beñe, esçeioete eimberçe escaçen, guitiegorequi acontentatuco gara, estitugu tratatu nei esclaboac becela: sollic neidugu, indezaten, obliguecio dutena. Beren obra, itç eta acione¹⁹ gucietan, manifestatu beaurte, errespeto aundibet; itzequi, manifestatu beaurte erreberencie aundibet, eta sufrimentuerequi, eta paciencierequi eracusi beaurte, atencio andibet beren gureatsoeiquico. Beñe, ô Jaune, çembatec, faltaçendute ontan gucien! Bapedrac, veguire beza nola daquion bere echean.²⁰ Culpe eta becatue da, eta gueizqui iñe, humec ontan gucien, faltaçea, eztrut vqueçen; beñe, hà, gure atsoac, gure atsoac! Zuen faltas dire, desdichabec guzioc, zuec duce çulpe gucie. Aniç humen beiten, ezpada icusten beñere, accionebat, edo procedimentuet errespetoscoa beren gureatsoeiquico: eiñ adelantatuec, ez errateagatic atrebituec, eiñ igual, gauçe gucietan humeac, gure atsoeiqui, sarric, chapela buruen dutela gureatsoen aurren,²¹ eta berçe asco guisetan, ezpeiteiteque erran ere! Eiñ llaneza²² andierequi gureatsoen aurrean, ezpeiteiteque, distingitu, adifnen ece bestean,²³ cein diren gureatsoac, eta ceifn diren humeac. Etorri campotic, edo encontratu bidean gure atsoeiqui, eta ez casoric, iñ; ez iñ, cortesiebat ere, humeac gureatsoari: Eitec icusten du au, eta estu iten casoric, Amac icustendu, eta sufricendu. Àu de, humeac aziçeco modue? Eta guero nauce, errespeta zeizquiten, eracutsi bague. Becatu mortalea itendu, gure atsoari escue botaçen dion humeac. Jesus! au, esteiteque pensatuere; bada, gutiego ere asquide. Becatu mortalea itendu humeac, escue goraçeas, eta queñiçeas²⁴ ere, gure atsoari. Beñe estaquiola guertatu, âlaco hume Jangoicoan beldurbagueari, berçe bategui, guertatu zeiquiona. Goratuzue escue, gureatsoan contra, eta berla illic guelditucé. Becatu mortalea itendu humeac, erranentuden caso abetan gucietan. Edocein accione²⁵ itearequi humec, daquitelatic, sentimentu andie artuco dutela gure atsoec. Ez sollic acioneguestoeiqui, beicic, aun içequire, becatu indezaque. Becatu mortalea, itendu humeac, gure atsoas burle, irri, eta desprecio iteas, [5] itç injuriosoac errateas, deseiarequi, eta mintasunarequi errespondaçeas, begui zorroç, terriblequi vequireçeas, eta dardoarequi becela gureatsoegui, viotça traspaçen dioten itçec, errateas. Caso abetan gucietan, becatu itendute, hume gueistoec: alaco humec, estute meregi, humen nombrea, beicic basiliscoen, eta vivoren, nombrea. Ez, Christio fieleac, ez; esçacela eiñ gueizqui proceditu, zauren gureatsoeiqui, esçauzquite orla obligueturic; orai ceiste, Jangoicoas landara, estioçela ioregui zor eimberçe, nola zauren gure atsoegui; trataçazquice, espiritu sanduec eracustendicen becela.

Eiçece espiritu sandue. *In omni opere, et sermone, et in omni patientia honora patrem tuum.*²⁶ Ene semea, honrratu, atenditu, eta serbiçetu²⁷ beartuzu guratsoac, obra guciequi, itç guciequi, eta paciencie gucierequi; goacen, banacan, expliquetus. Honrra-

(18) Ez "zarrean". (19) Zenbait lerro aurrerago "accione-". (20) E "echan". (21) Zenbait hitz aurrerago "aurrean". (22) E "llañeza". (23) E "bestan". (24) Beharbada "queñiteas", baina testuan ipini duguna argi dago eskuidatzian. (25) E "acicone". (26) Bazterrean *Eccle. 3. v. 9.* (27) E "serbiçetuzu". Lerro artean erantsia *beartuzu*.

ru, eta errespetatu, beartuste humec, beren gure atsoac, obra guciequi. *In omni opere.* Bada ñola, cumpliçendute, obliguecionequi, obraric batere, iten estutenec, beren gureatsoen errespetotan? Errespeto, eta atencio andierequi, tratatu beartuste, humec, beren gureatsoac, modu onarequi, vegui humill, onequi, beguiratu²⁸ beardiote, furieric, eta enfadoric, manifestatu bague. *Et sermone.* Honratu beartuzu, zaure gureatsoac, erratendizu espiritu sanduec, itç guciequi, ausencien, eta presencien. Ausencien, beaurzu, beti ongui minçetu, zaure guratsoes, alabatu, eien birtuteac, eta goratu beartuzu, ceruetareño: presencien, honrratu beirtuzu,²⁹ itçes, minçegen ceizquiótela humidade, eta erreverenciarequi, erran bear dizquiotezu, itç dulceac, eta carinosoac; manifestaçeco, hume onac becela, vioçes, diotezun afectoa, eta borondate ona. Ô, eta ceññ queizqui cumpliçen dute, Espiritu Sanduec eracustendiotenarequi, gureatsoen ausencien, [6] mille picardie, eta desprecio erraten duten, hume gueistoeieic. Èta nola cumpliçendute obliguecio onequi, cembeit hume, serpentean mie beño, gueistoagoac ditustenec, eien agoetatic, ezpeitute aiçen gure atsoec, berce itçic; beicic, errespuesta gueistoac; itç injuriosoac, eta piquenteac, ires beteric; itç dulcebat, erraten estiotela beñere, beren gureatsoegui! Orlaco humeac, estire genden humeac, beicic, luciferren soberbieren humeac.

Azquenean mañaçentu espiritu sanduec, humeac, honrratu, atenditu, eta errespetatu çazquitela gureatsoac, pacienciarequi: *In omni patientia:* Eta estio, pacienciarequi, nola nai, beicic, paciencie gucierequi. *In omni.* Paciencie, idugui beaurte humec, sufriçeco gure atsoen inpertinenciec, paciencie, sufriçeco gureatsoen genio, aspero, eta fuertec, paciencie, serbiçeco gurea atsoac, dulzure, eta agrado andierequi, beren eritasunetan; eta zarzaroan medios eta eciñ indus, egotearen medios, ditusten, falta gucietan, paciencie, sufriçeco gure atsoen erreprensioac: Eta au, humea, andituric eta guizon iñic, barimedagore; cerengatic guratsoac, beti du drecho, erreprendiçeco, bere humeac. Eta itç betes errateco, paciencie idugui beardu sufriçeco, eta disimuleçeco, gure atsoen falta guciac, andiego, barimedire ere. Bada espiritu sanduec berac, erratendizu, simpleac, eta fatuec balire ere, zure guratsoac, sufritu, atenditu, eta errespetatu beartuzule: *et si defecerit sensu veniam da.*³⁰ Jaune, eta ordiçen barime da gureatsoa, eta guero, iten barimeditu, cembeit indecencie, çer iñendugu? Cer? tapatu, estali, disimuletu, eta honestatu algucie, gure atsoan falta: eta gueró, bere beiten dagonean, pasaçen ceionean, edan aldiore, adbertitu faltore, beñe, modu onarequi, eta errespetorequi, itç dulcequi. Cerengatic humec, esçoquete beñere carguric iñ, gure atsoegui, aspreza, eta modu [7] gueistoarequi. *Non pertinet ad filios corrigere parentes, quamvis sint nimis insensati, et transversi, nisi reverenter, et dulcibus verbis.*³¹ Ôrla iten duce, èrraten dizquioce, beren faltac gure atsoegui, humildadearequi, modu onarequi, disimuleçeco intencioarequi, emenda deiçenagatic? cein guti. Cembeit hume, dire, atrebituec eta eññ errespeto bagueac, gureatsoequico, ece, gure atsoec, cerbeites cargu iten badiote errespondaçen diote, eta errepliqueçen diote, descaro andierequi; eta obernean,³² ematen diote aurpeguien gure atsoegui, ditusten falta guciequi, eta aniç aldis, estustenequi eta maldicios, acabaçen tuste gureatsoac. Orlaco humec, çer espera dezaquete? cuidado, hume gueistoac! èstaquicela eillegatu Jangoicoaren mal-

(28) E “beguiritu”. (29) Zenbait hitz gorago “beartuzu” dago. (30) Bazterrean *Eccl. c. 3. n. 14.*
 (31) Bazterrean *Hugo Pragensis in Dom. infroc. (sic -froc) Epiph.* (32) Ez “obreanean”.

dicioa. *Maledictus à Deo, qui exasperat matrem.*³³ Jangoicoan maldittoa, da, bere Ama, esasperatu, eta mindu arastenduen, hume gueistoa, dio espiritu sanduec. Eta Jangoicoac berac, erratendigu, escriture sagratuen, ill bedi, gure atsoegui, maldicioa egosten dioten, hume desalmatu: *Qui maledixerit Patri, vel matri, morte moriatur.*³⁴ Ill bedi, erremedioric bague, eta arraciorequi. Cerengatic, hume, eñ perversoa eta gueistoa, gure atsoegui, maldicio egosten diotena, indignoa da, mundu ontan, biciric, egoteco, estu bicie, meregi. Bi aldis, dio Jangoicoac, ill dadiela, eñ hume geistoa: *Morte moriatur.* Ill dadiela, bi erioçerequi. Arimeco, eta gorpuçeco, erioçearequi. Neidu erran, ill dadiela, eta condena dadiela; bada condenacioa da, arimen erioçea.

Escriture sagratuec, erraten digu, Noe patriarca sandue, orditucela ocasioates, eta villussi cela, eta sarrri cela, eñ posture gueistoan, ece, ezpeiteiteque erran, itentuste, aniç aldis, gure atsoec gauec bacuc erran, esteitezquenac. Bi semec, estali zute Noe, beren capequi, hume onac becela, lastimeturic, Aita, ala icusteas: bada hume onec, obliguecio dute, estalçeco, eta disimuleçeco, beren gureatsoen falta guciac: San Ambrosio gloriosoac âlabacen du aniç, Noen seméc, beren Aiteri, ecarri cioten atencioa, eta errespetoa, estali zutenean beren capequi; eta erratendu sandu gloriosoa-rrac,³⁵ ece, hume onec, estutela idugui bear veguiric, icusteco beren gureatsoen faltac; eta sollic veguireçeas ere gureatsoen faltetara, galçen diotela humec errespetoa, gureatsoegui. Beñe, [8] Beñe Noen, berçe seme, atrebitu, errespeto bagueco, Can ceriçonac, irri inzue, bere aite ala icusteas ordituric, eta billussiric, burle incio, eta publiquetuzué, bere Aiten falta ore: eta içulicenean Noe, bere beitera, pasatu ceiquionean, edanarena, eta ssaquinduzuenan,³⁶ bere seme Canec,³⁷ irri, eta burle iñ ciola: *cum didicisset, quae fecerat ei filius suus minor;* egoçicio maldicioat, Can bere semeari, bere, eta hume guciac contra. Aitec egoçicio maldicioa eta Jangoicoac confimer-tu zue, Noen maldicio ore; eta ala, Can, arren humeac, eta arren generacio guciac, iquendu cire, Jangoicoaren malditooac, eta desgracietuec.

Cembeit hume, errespeto, eta atencio baguecoac, escuseçen dire, erratearequi, gure atsoac direla zarrac, eciñ indus daudenac, impertienteac, enfadosac,³⁸ eta condicio gueistotacoac, eta esçazquiquetela sufritu: eta argatic, iduri ceioate, ece motibo aben medios, escuseturic daudela gure atsoegui zordioten errespetoti; eta engueñeçen dire. Espiritu Sanduec icusicitue aurretic edo lenagotic hume gueistoen escusabec, eta erratendiot: ece gureatsoec, humeac, sufritu citusten bequela, aurzutuen, eta gastezutuen; humec, sufritu, agoantatu, eta onrratu, eta errespetatu beartustela guratsoac, zarzarooan, eciñ indus daudenean, eta adiñen medios, impertinencies beteric, daudenean. Aiçece humeac, Espiritu Sanduec eracustendicena: *Ene semea;* erratendizu espiritu sanduec, *alibieçazu gureatsoen zarzarooa, esçazquizule, inquietatu, eta deserrespetatu, sufrizeçquizu, eta (adiñen medios) faltac barimedituste, disimuleçozquiotezu. Fili, suscipe senectam patris tui, et non contristes eum in vita illius.*³⁹

San Ambrosio gloriosoac erraten dizu, oraizeitela chiquitioa ciñenean, çembat sufritu cizun zaure gureatsoac, çembat negar, çembat eritasun, eta guciac gueñeti, çembat, estute iñ, gureatsoec, zu aziarteraño, eta dauquezun estadoan, paratu artio;

(33) Bazterrean *Ecl.* 3. (34) Bazterrean *Exod.* 21. u. 27. (35) E “-arec”. (36) E “ssaquz”, -n gabe. (37) E *Ca nec*, bi zatitan. (38) E “enfadosac”. (39) Bazterrean *Ecl.* 3.

eta auguiciau, çer cariñoarequi, eta cer amorearequi, iten⁴⁰ citezu, zaure gureatsoec? Bada pagaçotezu, monedortan berean, gure atsoegui, amaçazquizu, honrraçazquizu, errespeta çazquizu, tratazquizu cariño, eta amorearequi. Iago, eta iago, iten badiotezu ere, estiotezu iñen zaure gure[9]atsoegui, zordiotezun, amargarren parteric ere: eta barimaute faltaric, edo defectoric, estali çozquiotezu, disimuleçozquiotezu; esçozquiotezule publiquetu, esçotezule eman aurpequien, beren faltequi: bada inquietaçen beitzu, mortifiquiçen beitzu, penas, eta tristures beteçen beituze, egoçicoditezu⁴¹ beren maldicioa Jangoicoac confirmetuco du, edo, onzat emeiñ du, zure gureatsoen maldicioa: eta zu, zure humeac, eta geñeracio⁴² gucie, gueldituco zarate, Jangoicoan malditoac, Can, eta arren generacio gucie, bere Aite Noec, egoçicion maldicioarequi, gueldituciren becela.

Ea Christio fielac, ñauce iquen zauroc eta zauren humeac, dichosoac, eta bienabenturetuec, mundu ontan, eta berçean? bada zauren escuen dauquece. Aite, eta Amac honrratu, atenditu, sufritu, eta errespetaçarequi, logratuco duce gucie: *honora patrem tuum, et matrem tuam, ut bene sit tibi*. honrra çazquizu zaure gureatsoac, eta iquenen tuzu ondasunec, erraten digu, San Paulo Apostoloac. Çeiñ ondasunec? Guçiec, montoncan. Ondasunec, arimen, ondasunec, gorpuçean,⁴³ ondasunec, zaure humetan, ondasunec, lurean, ondasunec, ceruen. *Ut bene sit tibi*. Au gucie ofreciçen dio Jangoicoac, hume onari. Al contrario hume gueistoari, amenzaçendizquiao⁴⁴ Jaun⁴⁵ Divinoarrec, castigo, eta desgracie andiec. Desgraciec, arimen, desgraciec gorpucean, desgraciec, bere humetan, desgraciec, munduontan, eta desgraciec, berçe munduen. Ô cembat diche,⁴⁶ eta benture, ofreciçendiotte Jangoicoac, escriture sagratuen, hume onegui, munduontaraco, eta berçeraco. Benditoac, eta bediquetuec, iquen deiçela, hume onac, vici lucebatean. *Vita vivet longiore*. bediquetuec, eta dichosoac iquendeiçela, beren intresetan, eta ondasunetan. *Sicut qui thesaurizat, ita qui honorificat matrem*. bediquetuec iquen deiçela, beren humetan, illobetan, eta generacio guçien, eta gozazquitela, aniç vrtes. *incundabitur in filijs*. Bediquetuec, eta dichosoac iquen deiçela, beren eçetan, eta ondasunetan, eta aumenta daquizquiotela. *Benedictio patris firmat domos*. Benditoac, eta dichosoac, iquendeiçela, honrran, estimecioan, lustrean, eta dignidadetan, eta erdeichiçazquitela. *Ex honore patris gloria filij*. Bediquetuec, eta dichosoac, beren trabaju, eta necesidadetan, bada Jangoicoac libratucotu. *Et in die tribulationis memor erit tui*. Bediquetuec, eta dichosoac, beren oracioetan, bada Jangoicoac, eituco ditu, eta emeindiote, esçaçendutena. *In die orationis suae exaudietur*. Bediquetuec, eta dichosoac, beren becatuen barcacioan, bada Jangoicoac barcatuco dizquiotte, eta borratu, eta desiñen[10]tu, hume onen becatuec, iguzquieç ellurre, desitenduen becela. *Sicut in sereno glacies, ita solventur peccata tua*. Eta azquenean, bediquetuec, eta dichosoac, iquenendire hume onac, bada Jangoicoac,⁴⁷ emeiñdiote seculco glorie. *superveniatur tibi benedictio à Deo, et benedictio illius, in novissimo maneat*. ha hume onac! hume dichosoac, hume bienabenturetuec.

Al contrario, hume gueistoegui, hume desatentoegui, ebec, cer esperaçaqueta? Eiçezquice, Jangoicoac egosten dizquioten maldicioac, escriture sagratuen.⁴⁸ Jangoi-

(40) E "inten". (41) Ik. zitezuz 'zizuten'. (42) Zenbait hitz aurrerago "generacio". (43) E "gorpuçen". (44) E "ameza-". (45) E *Jau*, -n gabe. (46) E "dische". (47) E "Jangoicoa", -c gabe. (48) Bazterrean *Parra* 185.

coan malditoac, iquen deiçela, beren vicien, pasa çatela bicie, illuntasunean,⁴⁹ desdichen eta desprecioan, eta eien bicie, acaba dadiela, issiquiric dagon, belabat, acabaçen den becela.⁵⁰ *Qui maledicit patri suo, exstinguetur lucerna eius, in mediis tenebris.* Vici deiçela, honrraric gabe, eta eien icena, iquendadiela beti, infamea, eta desprecietue. *Quam malae famae est, qui derelinquit patrem.* Esçatela iquen fortune onic, beren azien-detan, eta eien echea,⁵¹ arruiñetu, eta destruitu dadiela, cimenduetareño. *Maledictio matris erradicat fundamenta domus filiorum.* Esçatela arqitu consueloric batere beren humetan, antes ebec, beren humec, pesalombres, acabaçasquitela. *Ex iniquis omnes filij testes sunt nequitiae adversus parentes.* Jangoicoan malditoac iquen deiçela, eta esçatela erdeichi beren becatuen barcacioric. *Et maledictus â Deo, qui exasperat matrem.* Eta azquenean azqueneco maldicioan, hume gueistoac ilçendirenean, datocela demonio-ac, belorreien figuren, eien gorpuçen, despedazaçera, edo zatiqueçera, *Oculum, qui subsannat patrem, effodiant eum corvi de torrentibus.* Ô, desgracie, ô, desbenture, ô, desdiche, hume gueistoarena! O, Jangoico poderosoa, eta çein justiciero zara, hume gueistoequi! Ea Christio fielac, Ea humeac, escojizazquice, orai, edo Jangoicoan diche eta bedeicio guciec batean, onrraçearequi, eta errespetaçearequi,⁵² zauren guratsoac; edo Jangoicoan maldicio guciec, ez errespetaçean, eta desprecieçean, zauren gureatsoac.

Ex[em]plos. Parra. folio 185. Carabantes tom. 1º. Dom. fol. 24. et seq. Andrade. grado 12. del itinerario. Echeverz. tom. 1º. domin. fol. 35.

Sub correctione Sanctae Romanae Ecclesiae.⁵³

(49) E "illuntasunen". (50) E "bela". (51) E "echa". (52) E "errespetaçearequi". (53) E "Ecclesiae".